

Euroopa Liidu
Nõukogu

Brüssel, 5. juuli 2023
(OR. en)

Institutsioonidevaheline
dokument:
2023/0258(NLE)

11505/23
ADD 3

POLCOM 151
SERVICES 29
FDI 17
COLAC 83

ETTEPANEK

Saatja:	Euroopa Komisjoni peasekretär, allkirjastanud Martine DEPREZ, direktor
Kättesaamise kuupäev:	5. juuli 2023
Saaja:	Thérèse BLANCHET, Euroopa Liidu Nõukogu peasekretär
Komisjoni dok nr:	COM(2023) 434 final - ANNEX 1 - PART 3/3
Teema:	LISA järgmise dokumendi juurde: Ettepanek: nõukogu otsus Euroopa Liidu ja Tšiili Vabariigi vahelise kaubanduse vahelepingu Euroopa Liidu nimel allkirjastamise kohta

Käesolevaga edastatakse delegatsioonidele dokument COM(2023) 434 final - ANNEX 1 - PART 3/3.

Lisatud: COM(2023) 434 final - ANNEX 1 - PART 3/3

EUROOPA
KOMISJON

Brüssel, 5.7.2023
COM(2023) 434 final

ANNEX 1 – PART 3/3

LISA

järgmise dokumendi juurde:

Ettepanek: Nõukogu otsus

**Euroopa Liidu ja Tšiili Vabariigi vahelise kaubanduse vahelepingu Euroopa Liidu nimel
allkirjastamise kohta**

22. PEATÜKK

RIIGI OSALUSEGA ETTEVÕTTED, ERI- VÕI EELISÕIGUSEGA ETTEVÕTTED NING MÄÄRATUD MONOPOLID

ARTIKKEL 22.1

Kohaldamisala

1. Pooled kinnitavad oma õigusi ja kohustusi, mis tulenevad GATT 1994 XVII artikli lõigetest 1–3, GATT 1994 XVII artikli tõlgendamise käsitusleppest ning GATSi VIII artikli lõigetest 1, 2 ja 5.
2. Käesolevat peatükki kohaldatakse riigi osalusega ettevõtte, eri- või eelisõigustega ettevõtte ja määratud monopoli (edaspidi „üksus“) suhtes, kes tegeleb äritegevusega. Kui üksus tegeleb nii ärilise kui ka mitteärilise tegevusega,¹ hõlmab see peatükk ainult äritegevust.
3. Käesolevat peatükki kohaldatakse riigi osalusega ettevõtete, eri- või eelisõigustega ettevõtete ja määratud monopolide suhtes kõigil valitsemistasanditel.

¹ Mitteärilise tegevuse hulka võivad kuuluda õiguspärase avaliku teenuse ülesande täitmine või mis tahes tegevused, mis on otseselt seotud riigikaitse või avaliku julgeoleku tagamisega.

4. Käesolevat peatükki ei kohaldata lepinguosaliste hangete suhtes, mille eesmärk on osta kaupa või teenust selleks, et täita valitsuse funktsioone, mitte äriotstarbeliseks edasimüügiks või äriotstarbeliseks müügiks ette nähtud kauba tarnimiseks või teenuse osutamiseks, olenemata sellest, kas kõnealune hange on käesoleva lepinguga hõlmatud hange artikli 21.2 tähenduses.
5. Käesolevat peatükki ei kohaldata teenuste suhtes, mida osutatakse valitsuse ülesannete täitmisel.
6. Käesolevat peatükki ei kohaldata riigi osalusega ettevõtete, eri- või eelisõigustega ettevõtete ega määratud monopolide suhtes juhtudel, kus üksuse äritegevusest saadud aastatulu on vähemalt ühel kolmest eelnevast järjestikusest eelarveaastast olnud väiksem kui 100 miljonit eriarveldusühikut (SDRi)¹.
7. Artiklit 22.4 ei kohaldata käesoleva lepingu kohaldamisalast välja jäävate teenusesektorite suhtes.
8. Artiklit 22.4 ei kohaldata, kui lepinguosalise riigi osalusega ettevõtte, eri- või eelisõigustega ettevõtte või määratud monopol ostab ja müüb kaupu või teenuseid vastavalt järgmisele:
- a) kehtiv nõuetele mittevastav meede, mille lepinguosaline jätab kehtima või mida ta jätkab, uuendab või muudab kooskõlas artiklitega 10.11, 11.8 või 18.10, nagu on sätestatud 10-A lisas esitatud lepinguosalise loendis; või

¹ Esimese viie aasta jooksul alates käesoleva lepingu jõustumisest on künnis alla 200 miljoni SDRi.

- b) artiklite 10.11, 11.8 või 18.10 osutatud nõuetele mittevastav meede, mille lepinguosaline võtab vastu või jätab kehtima seoses allsektorite või tegevusaladega, mis on nimetatud 10-B lisas esitatud lepinguosalise loendis.

ARTIKKEL 22.2

Mõisted

Käesolevas peatükis ja 22. lisas kasutatakse järgmisi mõisteid:

- a) „äritegevus“ – ettevõtte tegevus, mille lõpptulemusena toodetakse kaupa või osutatakse teenust, mida müüakse asjaomasel turul ettevõtja määratud koguses ja hindadega ning mille eesmärk on teenida kasumit-¹;
- b) „ärilised kaalutlused“ – hinna-, kvaliteedi-, kättesaadavus-, turustatavus-, veokaalutlused ja muud ostu- või müügitingimused või muud asjaolud, mida asjaomasel tegevusalal või tööstusharus turumajanduse põhimõtete kohaselt tegutsev eraettevõtte tavaliselt arvestab, kui ta teeb äriotsuseid;

¹ Suurema selguse huvides olgu märgitud, et „äritegevus“ ei hõlma sellise ettevõtte tegevust, mis tegutseb mittetulunduslikul alusel või mis tegutseb kulude katmise põhimõttel.

- c) „määrama“ – monopoli kehtestama või lubama või selle tegevusulatust laiendama, et hõlmata veel mõni kaup või teenus;
- d) „määratud monopol“ – äriüksus, sealhulgas kontsern või valitsusasutus, mis on lepinguosalise territooriumi asjaomasel turul määratud teatava kauba või teenuse ainutarnijaks või -ostjaks; ainuüksi asjaolu tõttu, et mingile üksusele on antud intellektuaalomandi ainuõigused, ei loeta seda üksust veel monopoliks;
- e) „eri- või eelisõigustega ettevõtte“¹ – avaliku või erasektori ettevõtja, kellele lepinguosaline on andnud *de jure* või *de facto* eri- või eelisõigused; lepinguosaline annab eri- või eelisõigused, kui ta määrab kaks või enam ettevõtjat, kellel on luba tarnida teatavat kaupa või osutada teatavat teenust – võttes arvesse konkreetset valdkondlikku määrust, mille alusel õigus või eelisõigus on antud –, või piirab selliste ettevõtjate arvu kahe või enamaga, välja arvatud kooskõlas objektiivsete, proportsionaalsete ja mittediskrimineerivate kriteeriumidega, mõjutades seeläbi oluliselt teiste ettevõtjate võimalusi tarnida sama kaupa või osutada sama teenust samas geograafilises piirkonnas ja sisuliselt samaväärsetel tingimustel;
- f) „teenus, mida osutatakse valitsuse ülesannete täitmisel“ – teenus, mida osutatakse valitsuse ülesannete täitmisel, nagu see on määratletud GATSi artikli 1 lõike 3 punktis b, sealhulgas vajaduse korral selle finantsteenuseid käsitlevas lisas; ning

¹ Suurema selguse huvides olgu märgitud, et üksikutele ettevõtetele litsentsi andmine jagamaks nappi ressursi kooskõlas objektiivsete, proportsionaalsete ja mittediskrimineerivate kriteeriumidega ei kujuta ainu- ega eriprivileegi.

- g) „riigi osalusega ettevõte“ – ettevõte, mida omab või kontrollib lepinguosaline¹.

ARTIKKEL 22.3

Üldsätted

Ilma et see piiraks lepinguosaliste käesoleva peatüki kohaseid õigusi ja kohustusi, ei takista ükski selle peatüki säte kumbagi lepinguosalist asutamast või säilitamast riigi osalusega ettevõtteid, määramast või säilitamast monopole ega andmast ettevõtetele eri- või eelisõigusi.

ARTIKKEL 22.4

Mittediskrimineeriv kohtlemine ja ärilised kaalutlused

1. Kumbki lepinguosaline tagab, et iga tema riigi osalusega ettevõte, eri- või eelisõigustega ettevõte ja määratud monopol teeb oma äritegevuses järgmist:
 - a) lähtub kauba või teenuse ostmisel ja müümisel ärilistest kaalutlustest, välja arvatud siis, kui ta täidab oma avaliku teenuse ülesande tingimust, mis ei ole vastuolus punktiga b või c;

¹ Omandi või kontrolli kindlakstegemiseks uuritakse kõiki asjakohaseid õiguslikke ja faktilisi asjaolusid üksikjuhtumipõhiselt.

b) kauba või teenuse ostmisel:

- i) kohtleb teise lepinguosalise ettevõtja tarnitud kaupa või teenust vähemalt sama soodsalt kui lepinguosalise ettevõtjate tarnitud samasugust kaupa või teenust ning
- ii) kohtleb artikli 10.2 lõike 1 punktis d määratletud hõlmatud ettevõtte pakutavat kaupa või teenust kõnealuse lepinguosalise territooriumil vähemalt sama soodsalt kui samasugust kaupa või samasugust teenust, mida pakuvad selle lepinguosalise territooriumi asjaomasel turul tegutsevad ettevõtted, mis on selle lepinguosalise investorite investeeringud; ning

c) kauba või teenuse müümisel:

- i) kohtleb teise lepinguosalise ettevõtet vähemalt sama soodsalt kui lepinguosalise enda ettevõtteid ja
- ii) kohtleb artikli 10.2 lõike 1 punktis d määratletud hõlmatud ettevõtet kõnealuse lepinguosalise territooriumil vähemalt sama soodsalt kui lepinguosalise territooriumi asjaomasel turul tegutsevaid ettevõtteid, mis on selle lepinguosalise investorite investeeringud.

2. Lõikega 1 ei keelata riigi osalusega ettevõtetel, eri- või eelisõigustega ettevõtetel ega määratud monopolidel

- a) osta või tarnida kaupu või teenuseid erinevatel tingimustel, sealhulgas erinevatel hinnatingimustel, kui sellised erinevad tingimused on seatud kooskõlas äriliste kaalutlustega; või
- b) keelduda kaupade või teenuste ostmisest või tarnimisest, kui keeldumine on kooskõlas äriliste kaalutlustega.

ARTIKKEL 22.5

Reguleeriv raamistik

1. Vajaduse korral kasutavad lepinguosalisel parimal viisil rahvusvahelisi standardeid, sealhulgas OECD suuniseid riigi osalusega äriühingute üldjuhtimise kohta, kui see on asjakohane.

2. Kumbki lepinguosaline tagab, et iga reguleeriv asutus või muu reguleerivat funktsiooni täitev asutus, mille lepinguosaline asutab või säilitab:

- a) on sõltumatu kõigist ettevõtetest, mille tegevust lepinguosaline reguleerib, ega ole nende ees aruandekohustuslik, et tagada regulatiivsete ülesannete tulemuslikkus; ning

- b) tegutseb samasuguste asjaolude korral erapooletult¹ kõigi ettevõtete, sealhulgas riigi osalusega ettevõtete, eri- või eelisõigustega ettevõtete ja määratud monopolide suhtes, mida ta reguleerib².
3. Kumbki lepinguosaline kohaldab oma õigusnorme riigi osalusega ettevõtete, eri- või eelisõigustega ettevõtete ja määratud monopolide suhtes järjekindlalt ja mittediskrimineerivalt.

ARTIKKEL 22.6

Läbipaistvus

1. Lepinguosaline (edaspidi „taotluse esitanud lepinguosaline“), kellel on põhjust arvata, et teise lepinguosalise riigi osalusega ettevõtte, eri- või eelisõigustega ettevõtte või määratud monopoli äritegevus kahjustab tema käesoleva peatüki kohaseid huve, võib taotleda, et teine lepinguosaline (edaspidi „taotluse saanud lepinguosaline“) esitaks kirjalikult teavet selle üksuse äritegevuse kohta seoses käesoleva peatüki rakendamisega.

¹ Suurema selguse huvides olgu märgitud, et reguleeriva asutuse erapooletust tema reguleeriva funktsiooni täitmisel hinnatakse kõnealuse reguleeriva asutuse üldise tegevuse alusel.

² Suurema selguse huvides olgu märgitud, et nende sektorite puhul, kus lepinguosalisel on selle lepingu teistes peatükkides kokku leppinud reguleeriva asutuse konkreetsetes kohustustes, on ülimuslikud nende teiste peatükkide asjaomased sätted.

2. Taotluse esitanud lepinguosaline lisab lõike 1 kohasesse taotlusesse selgituse selle kohta, kuidas tema arvates võib üksuse tegevus mõjutada tema käesoleva peatüki kohaseid huve, ning täpsustab, millist lõikes 3 loetletud teavet ta taotleb.

3. Taotluse saanud lepinguosaline esitab vastavalt lõikele 1 järgmise teabe:

- a) üksuse omandiõigus ja hääleõiguste struktuur, näidates ära lepinguosalisele, tema riigi osalusega ettevõtetele, eri- või eelisõigustega ettevõtetele või määratud monopolidele üksuses kuuluva kumulatiivse osaluse ning kumulatiivse hääleõiguste osakaalu;
- b) lepinguosalisele, tema riigi osalusega ettevõtetele, eri- või eelisõigustega ettevõtetele või määratud monopolidele kuuluvate eriaktsiate või -hääleõiguste või muude õiguste kirjeldus, kui need õigused erinevad sellise üksuse lihtaktsiatega seotud õigustest;
- c) üksuse organisatsiooniline struktuur ja juhatuse või muu samaväärse organi koosseis;

- d) kirjeldus selle kohta, millised valitsusasutused või avalik-õiguslikud asutused üksust reguleerivad või kontrollivad; nende valitsusasutuste või avalik-õiguslike asutuste poolt tema suhtes kehtestatud aruandlusnõuete kirjeldus; nende valitsus- või avalik-õiguslike asutuste õigused ja tavad seoses üksuse kõrgema juhtkonna ja juhatuse või muu samaväärse juhtorgani liikmete ametisse nimetamise, ametist vabastamise või tasustamisega;
- e) üksuse aastatulu ja koguvara viimase kolme aasta jooksul, mille kohta on andmed kättesaadavad;
- f) võimalikud erandid, immunitetid ja nendega kaasnevad meetmed, mida üksuse suhtes kohaldatakse taotluse saanud poole õigusnormide alusel; ning
- g) avalikult kättesaadav täiendav teave üksuse kohta, sh majandusaasta aruanded ja kolmanda osapoole tehtud auditid.

4. Lõigetega 1, 2 ja 3 ei nõuta üheltki lepinguosaliselt sellise konfidentsiaalse teabe avalikustamist, mille avalikustamine oleks vastuolus tema õigusnormidega või mis takistaks õiguskaitset või oleks muul viisil vastuolus avalike huvidega või kahjustaks teatavate ettevõtete õigustatud ärihuve.

5. Kui küsitud teave ei ole taotluse saanud lepinguosalisele kättesaadav, põhjendab see lepinguosaline seda taotluse esitanud lepinguosalisele kirjalikult.

ARTIKKEL 22.7

Lepinguosalisega seotud lisa

1. Artiklit 22.4 ei kohaldata riigi osalusega ettevõtete või määratud monopolide nõuetele mittevastava tegevuse suhtes, mille lepinguosaline on loetlenud oma 22. lisa olevas loendis vastavalt lepinguosalise loendi tingimustele.
2. Ühe lepinguosalise taotlusel võib kaubandusnõukogu võtta vastu otsuse 22. lisa muutmise kohta vastavalt artikli 33.1 lõikele 6 ning kaalub igal juhul 22. lisa muudatusi viie aasta jooksul alates käesoleva lepingu jõustumisest.

23. PEATÜKK

KONKURENTSIPOLIITIKA

ARTIKKEL 23.1

Põhimõtted

Lepinguosalised tunnistavad vaba ja moonutamata konkurentsi tähtsust kaubanduses ja investeerimises. Lepinguosalised tunnistavad, et konkurentsivastased tavad võivad kahjustada turgude nõuetekohast toimimist ning vähendada kaubanduse liberaliseerimisest tulenevat kasu.

ARTIKKEL 23.2

Reguleeriv raamistik

1. Kumbki lepinguosaline säilitab konkurentsioiguse normid või võtab need vastu ning neid kohaldatakse kõigi majandussektorite¹ suhtes ja nendes käsitletakse tõhusalt järgmisi tavasid:
 - a) ettevõtjatevahelised kokkulepped, ettevõtjate ühenduste otsused ja kooskõlastatud tegevus, mille eesmärk või mõju on konkurentsi vältimine, piiramine või moonutamine;
 - b) turgu valitseva seisundi kuritarvitamine ühe või enama ettevõtja poolt ning
 - c) ettevõtjate ühinemised, mis märkimisväärselt takistavad tõhusat konkurentsi, eelkõige turgu valitseva seisundi loomise või tugevdamise tagajärjel.
2. Kumbki lepinguosaline tagab, et kõikide avaliku ja erasektori ettevõtjate suhtes kohaldatakse lõikes 1 osutatud konkurentsioigust.

¹ Suurema selguse huvides olgu märgitud, et põllumajandussektori suhtes kohaldatakse Euroopa Liidu konkurentsioigust kooskõlas Euroopa Parlamendi ja nõukogu 17. detsembri 2013. aasta määrusega (EL) nr 1308/2013, millega kehtestatakse põllumajandustoodete ühine turukorraldus ning millega tunnistatakse kehtetuks nõukogu määrused (EMÜ) nr 922/72, (EMÜ) nr 234/79, (EÜ) nr 1037/2001 ja (EÜ) nr 1234/2007 (ELT L 347, 20.12.2013, lk 671).

3. Kummagi lepinguosalise konkurentsioiguse kohaldamine ei tohiks takistada kõnealustele ettevõtjatele määratud ühegi konkreetse avalikku huvi pakkuva ülesande täitmist *de jure* ega *de facto*. Lepinguosalise konkurentsioigusest peaks tohtima erandeid teha üksnes avalikku huvi pakkuvate ülesannetega seoses ning need peaksid piirduma sellega, mis on rangelt vajalik soovitud avaliku poliitika eesmärgi saavutamiseks, ning olema läbipaistvad.

ARTIKKEL 23.3

Rakendamine

1. Kumbki lepinguosaline säilitab funktsionaalselt sõltumatu konkurentsiasutuse, kelle ülesanne on täielikult kohaldada artiklis 23.2 osutatud konkurentsioigust ja tagada selle tulemuslik täitmine ning kellel on selleks nõuetekohased volitused ja vajalikud ressursid.
2. Kumbki lepinguosaline kohaldab riigisisest konkurentsioigust läbipaistvalt ja mittediskrimineerivalt, järgides õiglase menetluse põhimõtteid ja asjaomaste ettevõtjate õigust kaitsele, olenemata nende kodakondsusest või riikkondsusest ja omandioigusest.

ARTIKKEL 23.4

Koostöö

1. Lepinguosalised tunnistavad, et koostöö edendamine oma konkurentsipoliitika ja selle jõustamisega seotud küsimustes on nende ühistes huvides.

2. Koostöö hõlbustamiseks võivad lepinguosaliste konkurentsiasutused vahetada teavet kooskõlas nende vastavates õigusnormides sätestatud konfidentsiaalsuseeskirjadega.
3. Lepinguosaliste konkurentsiasutused kooskõlastavad võimaluste piires ja vajaduse korral täitetoiminguid samades või omavahel seotud tegevustes või juhtumites.

ARTIKKEL 23.5

Konsultatsioonid

1. Selleks, et lepinguosaliselised üksteist paremini mõistaks,¹ või selleks, et lahendada käesoleva peatüki tõlgendamise või kohaldamisega seotud konkreetseid küsimusi, alustavad lepinguosaliselised emma-kumma lepinguosalise taotlusel viivitamata konsultatsioone käesoleva peatüki tõlgendamise või kohaldamisega seotud küsimustes. Konsultatsioone taotleb lepinguosaline osutab asjakohasel juhul, kuidas konkreetne küsimus mõjutab lepinguosalistevahelist kaubandust või investeeringuid.
2. Et hõlbustada lõikes 1 osutatud konsultatsioone, püüab kumbki lepinguosaline anda teisele lepinguosalisele asjakohast mittekonfidentsiaalset teavet.

¹ Euroopa Liidu nimel on koostööpartner Euroopa Komisjoni konkurentsi peadirektoraat.

ARTIKKEL 23.6

Vaidluste lahendamise korra kohaldamata jätmine

Käesoleva peatüki suhtes ei kohaldata 31. peatükki.

24. PEATÜKK

SUBSIIDIUMID

ARTIKKEL 24.1

Põhimõtted

Lepinguosalised nõustuvad, et subsiidiume võib anda, kui see on vajalik avaliku poliitika eesmärkide saavutamiseks. Lepinguosalised tunnistavad siiski, et teatavad subsiidiumid võivad kahjustada turgude nõuetekohast toimimist ning vähendada kaubanduse liberaliseerimisest tulenevat kasu ja konkurentsi. Seetõttu ei anna lepinguosaline põhimõtteliselt subsiidiume, kui need mõjutavad või tõenäoliselt mõjutavad negatiivselt lepinguosalistevahelist kaubandust või konkurentsi.

ARTIKKEL 24.2

Mõiste ja kohaldamisala

1. Käesoleva peatüki kohaldamisel tähendab „subsiidium“ meedet, mis vastab subsiidiumide ja tasakaalustusmeetmete lepingu artiklis 1.1 sätestatud tingimustele, olenemata sellest, kas seda antakse kaupu tarnivale ettevõttele või teenuseid osutavale ettevõttele¹.
2. Käesolevat peatükki kohaldatakse nende subsiidiumide suhtes, mis on tasakaalustusmeetmete lepingu artikli 2 kohaselt erisubsiidiumid.
3. Käesolevat peatükki kohaldatakse mis tahes ettevõtetele, sealhulgas era- ja avaliku sektori ettevõtetele antavate subsiidiumide suhtes.
4. Kumbki lepinguosaline tagab, et üldist majandushuvi pakkuvaid teenuseid osutavatele ettevõtetele antavate subsiidiumide suhtes kohaldatakse käesolevas peatükis sätestatud eeskirju niivõrd, kuivõrd nende eeskirjade kohaldamine ei takista õiguslikult ega tegelikult nendele ettevõtetele määratud konkreetsete ülesannete täitmist. Määratud ülesanded peavad olema läbipaistvad ning käesolevas peatükis sätestatud eeskirjade kohaldamise piiramine või neist kõrvalekaldumine ei tohi minna kaugemale sellest, mis on määratud ülesannete täitmiseks vajalik.

¹ Suurema selguse huvides olgu märgitud, et käesolev artikkel ei piira WTOs või sellega seotud mõnepoolsetel foorumitel edaspidi teenuste subsiidiumide määratluse üle peetavate arutelude tulemusi.

5. Artiklit 24.5 ei kohaldata kaubavahetusega seotud subsiidiumide suhtes, mis on hõlmatud põllumajanduslepingu 1. lisaga.
6. Artikleid 24.5 ja 24.6 ei kohaldata audiovisuaalsektori suhtes.
7. Artikleid 24.5 ja 24.6 ei kohaldata subsiidiumide suhtes, mida antakse selleks, et toetada põlisrahvaste ja nende kogukondade majandusarengut¹. Sellised subsiidiumid peavad olema sihipärased, proportsionaalsed ja läbipaistvad.
8. Artikleid 24.5 ja 24.6 ei kohaldata nende subsiidiumide suhtes, mida antakse loodusõnnetuste või muude erakorraliste sündmustega tekitatud kahju korvamiseks.
9. Artiklit 24.5 ei kohaldata nende subsiidiumide suhtes, mida antakse ajutiselt majanduslikule hädaolukorrale reageerimiseks². Need subsiidiumid peavad olema proportsionaalsed ja suunatud hädaolukorra lahendamisele.

¹ Käesoleva lõike kohaldamisel käsitatakse põlisrahvaid ja nende kogukondi kummagi lepinguosalise õigusaktides määratletud tähenduses. Euroopa Liidu puhul hõlmavad tema õigusaktid nii Euroopa Liidu kui ka iga liikmesriigi õigust.

² „Majanduslik hädaolukord“ – majandussündmus, mis põhjustab lepinguosalise majanduses tõsisid häireid. Euroopa Liidu puhul tähendab „lepinguosalise majandus“ Euroopa Liidu või selle ühe või mitme liikmesriigi majandust.

10. Kaubandusnõukogu võib võtta vastu otsuse, millega muudetakse käesoleva artikli lõikes 1 esitatud „subsiidiumi“ määratlust niivõrd, kuivõrd see on seotud teenuseid osutavate ettevõtetega, et võtta arvesse WTOs või sellega seotud mõnepoolsetel foorumitel selles küsimuses tulevikus peetavate arutelude tulemusi vastavalt artikli 33.1 lõike 6 punktile a.

ARTIKKEL 24.3

Seos WTO asutamislepinguga

Käesolevas peatükis sätestatu ei piira lepinguosalise õigusi ega kohustusi, mis tulenevad GATSi XV artiklist, GATT 1994 XVI artiklist, tasakaalustusmeetmete lepingust ja põllumajanduslepingust.

ARTIKKEL 24.4

Läbipaistvus

1. Oma territooriumil antud või säilitatud subsiidiumi kohta teeb kumbki lepinguosaline kättesaadavaks järgmise teabe:

a) subsiidiumi õiguslik alus ja otstarve;

- b) subsiidiumi vorm;
- c) subsiidiumi suurus või subsiidiumi jaoks eelarvest eraldatud summa ja
- d) võimaluse korral subsiidiumi saaja nimi.

2. Lepinguosaline täidab käesoleva artikli lõikes 1 sätestatud nõudeid järgmiselt:

- a) WTO subsiidiumide ja tasakaalustusmeetmete lepingu artikli 25 kohane teade, tingimusel et see teade sisaldab kogu käesoleva artikli lõikes 1 osutatud teavet ja esitatakse vähemalt iga kahe aasta järel;
- b) põllumajanduslepingu artikli 18 kohane teade või
- c) avaldamine lepinguosalise poolt või tema nimel üldsusele kättesaadaval veebisaidil subsiidiumi andmise või säilitamise aastale järgneva kalendriaasta 31. detsembriks.

ARTIKKEL 24.5

Konsultatsioonid

1. Kui lepinguosaline leiab, et teise lepinguosalise antud subsiidiumil on või võib olla negatiivne mõju tema kaubandushuvidele või konkurentsile, võib ta (edaspidi „taotluse esitanud lepinguosaline“) väljendada oma muret kirjalikult teisele lepinguosalisele (edaspidi „taotluse saanud lepinguosaline“) ja taotleda sellel teemal konsultatsioone. Selline taotlus peab sisaldama selgitust selle kohta, kuidas subsiidiumil on või võib olla negatiivne mõju taotluse esitanud lepinguosalise kaubandushuvidele või konkurentsile.
2. Lõike 1 kohaldamisel võib taotluse esitanud lepinguosaline nõuda taotluse saanud lepinguosaliselt subsiidiumi kohta järgmist teavet:
 - a) subsiidiumi õiguslik alus ja poliitiline eesmärk või otstarve;
 - b) subsiidiumi vorm;
 - c) subsiidiumi kuupäevad ja kestus ning muud sellega seotud tähtajad;
 - d) subsiidiumi saamise kriteeriumid;
 - e) subsiidiumi kogusumma või aastane summa, mis on eelarvest sellele subsiidiumile eraldatud;

f) võimaluse korral subsiidiumi saaja nimi; ning

g) mis tahes muu teave, mis võimaldab hinnata subsiidiumi negatiivset mõju.

3. Taotluse saanud lepinguosaline esitab lõike 2 kohaselt taotletud teabe kirjalikult hiljemalt 60 päeva jooksul pärast taotluse saamise kuupäeva.

4. Kui taotluse saanud lepinguosaline ei esita lõigete 2 ja 3 kohaselt nõutud teavet tervikuna või osaliselt, põhjendab ta seda kirjalikult.

5. Kui taotluse esitanud lepinguosaline leiab pärast nõutud teabe saamist ja konsultatsioone, et asjaomasel subsiidiumil on või võib olla märkimisväärne negatiivne mõju tema kaubandushuvidele või konkurentsile, teeb taotluse saanud lepinguosaline kõik endast oleneva, et selline mõju kõrvaldada või seda minimeerida.

ARTIKKEL 24.6

Tingimustega seotud subsiidiumid

1. Järgmiste subsiidiumide andmisel kohaldab kumbki lepinguosaline järgmisi tingimusi:
 - a) subsiidiumide puhul, mille puhul valitsus vastutab otseselt või kaudselt teatavat liiki ettevõtjate võlgade või kohustuste tagamise eest, ei ole võlgade ja kohustuste katmine nende võlgade ja kohustuste suuruse või valitsuse vastutuse kestuse suhtes piiramatu ning
 - b) maksejõuetutele või raskustes ettevõtjatele antavate subsiidiumide puhul (näiteks laenud ja garantiid, sularahatoetus, kapitalisüstid, vara üleandmine turuväärtusest madalama hinnaga ja maksuvabastused), mille kestus on üle ühe aasta, on koostatud realistlikel prognoosidel põhinev usaldusväärne restruktureerimiskava eesmärgiga tagada mõistliku aja jooksul maksejõuetu või raskustes oleva ettevõtja pikaajalise elujõulisuse taastamine, ning et ettevõtja, välja arvatud väikesed ja keskmise suurusega ettevõtjad, kannavad osa restruktureerimise kuludest.
2. Lõike 1 punkti b ei kohaldata subsiidiumide suhtes, mida antakse ettevõtjatele ajutise likviidsustoetusena laenutagatiste või laenudena, piirates neid summaga, mis on vajalik raskustes äriühingu tegevuse jätkamiseks seni, kuni võetakse vastu restruktureerimis- või likvideerimiskava.

3. Käesolevat artiklit kohaldatakse üksnes subsiidiumide suhtes, mis kahjustavad või tõenäoliselt võivad kahjustada teise lepinguosalise kaubandust ja konkurentsi.

4. Käesolevat artiklit ei kohaldata subsiidiumide suhtes:

- a) mida antakse selleks, et tagada äriühingu korrapärane turult lahkumine; või
- b) mille kumulatiivsed summad või eelarved on kolme järjestikuse aasta jooksul ettevõtte kohta väiksemad kui 170 000 SDRi.

ARTIKKEL 24.7

Subsiidiumide kasutamine

Kumbki lepinguosaline tagab, et ettevõtted kasutavad subsiidiume üksnes selgelt määratletud poliitikaeesmärgil, milleks need on antud¹.

¹ Suurema selguse huvides olgu märgitud, et kui lepinguosaline on loonud sel eesmärgil asjakohased õigusraamistikud ja haldusmenetlused, loetakse kohustus täidetuks.

ARTIKKEL 24.8

Vaidluste lahendamise korra kohaldamata jätmine

Artikli 24.5 lõike 5 suhtes ei kohaldata 31. peatükki.

ARTIKKEL 24.9

Konfidentsiaalsus

1. Lepinguosalised võtavad käesoleva peatüki alusel teavet vahetades arvesse piiranguid, mis tulenevad kummagi lepinguosalise ameti- ja ärisaladuse nõudeid käsitlevatest õigusaktidest, ning tagavad ärisaladuse ja muu konfidentsiaalse teabe kaitse.
2. Kui lepinguosaline edastab käesoleva peatüki alusel teavet, säilitab teavet saav lepinguosaline selle teabe konfidentsiaalsuse.

25. PEATÜKK

INTELLEKTUAALOMAND

A JAGU

ÜLDSÄTTED

ARTIKKEL 25.1

Eesmärgid

1. Käesoleva peatüki eesmärgid on järgmised:
 - a) soodustada lepinguosaliste vahel innovaatiliste ja loovate kaupade ja teenuste tootmist ja turustamist, et aidata suurendada lepinguosaliste majanduse kestlikkust ja kaasavust;
 - b) lihtsustada ja reguleerida lepinguosalistevahelist kaubandust ning vähendada sellise kaubanduse moonutusi ja takistusi ning

- c) saavutada asjakohane ja tõhus intellektuaalomandiõiguste kaitse tase ja intellektuaalomandi õiguskaitse tagamine.
2. Käesoleva peatüki suhtes kohaldatakse *mutatis mutandis* TRIPS-lepingu artiklis 7 sätestatud eesmärgid.

ARTIKKEL 25.2

Kohaldamisala

1. Kumbki lepinguosaline täidab oma kohustusi, mis tulenevad intellektuaalomandit käsitlevatest rahvusvahelistest lepingutest, mille osaline ta on, sealhulgas TRIPS-lepingust.
2. Käesolevas peatükis täiendatakse ja täpsustatakse kummagi lepinguosalise õigusi ja kohustusi, mis tulenevad TRIPS-lepingust ning muudest intellektuaalomandi valdkonnas sõlmitud rahvusvahelistest lepingutest.
3. Ükski käesoleva peatüki säte ei takista lepinguosalist kohaldamast oma õigusaktide sätteid, millega kehtestatakse rangemad standardid intellektuaalomandiõiguste kaitseks ja tagamiseks, tingimusel et need sätted on kooskõlas käesoleva peatükiga. Kumbki lepinguosaline võib vabalt kindlaks määrata asjakohase meetodi käesoleva peatüki rakendamiseks oma õigussüsteemis ja -praktikas.

ARTIKKEL 25.3

Põhimõtted

1. Käesoleva peatüki suhtes kohaldatakse *mutatis mutandis* TRIPS-lepingu artiklis 8 sätestatud põhimõtteid.
2. Võttes arvesse siseriiklike süsteemide avaliku poliitika eesmäärke, tunnistavad lepinguosaliselised vajadust:
 - a) edendada innovatsiooni ja loomingulisust ning
 - b) hõlbustada teabe, teadmiste, tehnoloogia, kultuuri ja kunsti levikut

oma intellektuaalomandi süsteemi kaudu, järgides seejuures läbipaistvuse põhimõtteid ja võttes arvesse asjaomaste sidusrühmade, sealhulgas õiguste omajate, kasutajate ja üldsuse huve.

ARTIKKEL 25.4

Mõisted

Käesolevas peatükis ning 25-A, 25-B ja 25-C lisas kasutatakse järgmisi mõisteid:

- a) „Berni konventsioon“ – Berni kirjandus- ja kunstiteoste kaitse konventsioon, koostatud 9. septembril 1886 Bernis ja muudetud 28. septembril 1979;
- b) „intellektuaalomand“ – kõik intellektuaalomandiõiguste kategooriad, mis kuuluvad käesoleva peatüki B jao 1.–7. alajao või TRIPS-lepingu II osa 1.–7. jao kohaldamisalasse; intellektuaalomandi kaitse hõlmab kaitset ebaausa konkurentsi eest Pariisi konventsiooni artikli 10*bis* alusel;
- b) „Pariisi konventsioon“ – 20. märtsi 1883. aasta tööstusomandi kaitse Pariisi konventsioon, viimati läbi vaadatud 14. juulil 1967 Stockholmis ja muudetud 28. septembril 1979;
- c) „Rooma konventsioon“ – teoste esitajate, fonogrammitootjate ja ringhäälinguorganisatsioonide kaitse rahvusvaheline konventsioon, koostatud 26. oktoobril 1961 Roomas; ning

d) „WIPO“ – Maailma Intellektuaalse Omandi Organisatsioon.

ARTIKKEL 25.5

Võrdne kohtlemine

1. Käesoleva peatükiga hõlmatud intellektuaalomandiõiguste kõigi kategooriate puhul kohtleb kumbki lepinguosaline teise lepinguosalise kodanikke intellektuaalomandiõiguste kaitse¹ puhul vähemalt sama soodsalt kui oma kodanikke, võttes arvesse erandeid, mis on juba sätestatud vastavalt Pariisi konventsioonis, Berni konventsioonis, Rooma konventsioonis või integraalskeeme käsitlevas intellektuaalomandi lepingus, mis sõlmiti Washingtonis 26. mail 1989, ning 20. detsembril 1996 Genfis sõlmitud WIPO esituste ja fonogrammide lepingus („WPPT“). Teoste esitajate, fonogrammitootjate ja ringhäälinguorganisatsioonide puhul kehtib see kohustus ainult nende õiguste kohta, mis on sätestatud käesolevas peatükis.

¹ Käesoleva lõike kohaldamisel hõlmab mõiste „kaitse“ nii neid asjaolusid, mis mõjutavad intellektuaalomandiõiguste kättesaadavust, omandamist, ulatust, säilimist ja elluviimist, kui ka asjaolusid, mis mõjutavad käesolevas peatükis konkreetselt käsitletud intellektuaalomandiõiguste kasutamist. Lisaks hõlmab käesoleva lõike kohaldamisel mõiste „kaitse“ meetmeid, mille eesmärk on vältida tõhusatest tehnilistest meetmetest kõrvalehoidmist, ja meetmeid, mis on seotud õiguste teostamist käsitleva teabega.

2. Lepinguosaline võib kasutada lõike 1 alusel lubatud erandeid seoses oma kohtu- ja haldusmenetlustega, sealhulgas nõuda, et teise lepinguosalise kodanik määraks tema territooriumil menetlusdokumentide kättetoimetamise aadressi või nimetaks tema territooriumil esindaja, kui sellised erandid vastavad järgmistele tingimustele:

- a) need on vajalikud selleks, et tagada vastavus lepinguosalise õigusnormidele, mis ei ole vastuolus käesoleva peatükiga; ja
- b) neid ei kohaldata viisil, mis kujutaks endast kaubanduse varjatud piiramist.

3. Lõiget 1 ei kohaldata WIPO egiidi all sõlmitud mitmepoolsetes lepingutes sätestatud menetluste suhtes, mis on seotud intellektuaalomandiõiguste omandamise või säilimisega.

ARTIKKEL 25.6

Intellektuaalomand ja rahvatervis

1. Lepinguosalised tunnistavad 14. novembril 2001 Dohas WTO ministrite konverentsil vastu võetud intellektuaalomandiõiguste kaubandusaspektide lepingu ja rahvatervise deklaratsiooni (edaspidi „Doha deklaratsioon“) tähtsust. Lepinguosalised tagavad käesolevas peatükis sätestatud õiguste ja kohustuste tõlgendamisel ning rakendamisel järjepidevuse Doha deklaratsiooniga.

2. Kumbki lepinguosaline rakendab intellektuaalomandiõiguste kaubandusaspektide lepingu artiklit 31*bis* ning selle lisa ja liidet, mis jõustusid 23. jaanuaril 2017.

ARTIKKEL 25.7

Ammendumine

Käesoleva lepingu ükski säte ei takista lepinguosalist otsustamast, kas või millistel tingimustel kohaldatakse tema õigussüsteemi alusel intellektuaalomandiõiguste ammendumist.

B JAGU

INTELLEKTUAALOMANDIÕIGUSTEGA SEOTUD STANDARDID

1. ALAJAGU

AUTORIÕIGUS JA SELLEGA KAASNEVAD ÕIGUSED

ARTIKKEL 25.8

Rahvusvahelised lepingud

1. Kumbki lepinguosaline kinnitab oma siduvat kohustust ja järgib järgmist:
 - a) Berni konventsioon;
 - b) Rooma konventsioon;
 - c) WIPO autoriõiguse leping („WCT“), mis sõlmiti 20. detsembril 1996 Genfis;

- d) WPPT; ning
 - e) Marrakechi leping avaldatud teostele juurdepääsu lihtsustamise kohta nägemispuudega või muu trükikirja lugemise puudega isikutele; sõlmitud 27. juunil 2013 Marrakechis.
2. Kumbki lepinguosaline teeb kõik mõistlikud jõupingutused, et ratifitseerida Pekingi audiovisuaalsete esituste leping, mis võeti vastu Pekingis 24. juunil 2012, või et sellega ühineda.

ARTIKKEL 25.9

Autorid

Kumbki lepinguosaline annab autoritele ainuõiguse lubada või keelata:

- a) oma teoste otsest või kaudset, ajutist või alalist reprodutseerimist tervikuna või osaliselt mis tahes viisil ja mis tahes vormis;
- b) oma teoste originaalide või nende koopiate igasugust avalikku levitamist müügi teel või muul viisil;

- c) oma teoste edastamist üldsusele kaabliga ja kaablita sidevahendite abil, sealhulgas nende teoste üldsusele kättesaadavaks tegemist nii, et üksikisikud pääsevad neile ligi enda valitud kohas ja ajal; ja
- d) oma arvutiprogrammide või kinematograafiliste teoste originaalide või koopiate rentimist üldsusele kaubanduslikul eesmärgil.

ARTIKKEL 25.10

Esitajad

Kumbki lepinguosaline annab esitajatele ainuõiguse lubada või keelata:

- a) oma esitustest salvestiste¹ tegemist;
- b) oma esituste salvestiste otsest või kaudset, ajutist või alalist reprodutseerimist tervikuna või osaliselt mis tahes viisil ja mis tahes vormis;
- c) oma esituste salvestiste üldsusele levitamist müügi teel või muul viisil;

¹ „Salvestamine“ – helide või neid esindavate märkide sisestamine kandjale, millelt neid võib vastava seadme abil näha, taasesitada või edastada.

- d) oma esituste salvestiste üldsusele kättesaadavaks tegemist kaabliga või kaablita sidevahendite abil nii, et üksikisikud pääsevad neile ligi enda valitud kohas ja ajal; ning
- e) oma esituse ülekandmist ringhäälingus kaablita vahendite abil ja nende edastamist üldsusele, kui esitus ise ei ole ülekantav esitus ning kui see ei ole tehtud salvestise põhjal.

ARTIKKEL 25.11

Fonogrammitootjad

Kumbki lepinguosaline annab fonogrammitootjatele ainuõiguse lubada või keelata:

- a) oma fonogrammide otsest või kaudset, ajutist või alalist reprodutseerimist tervikuna või osaliselt mis tahes viisil ja mis tahes vormis;
- b) oma fonogrammi, sealhulgas selle koopiate üldsusele levitamine kas müügi või muul omandiõiguse ülemineku teel;

- c) oma fonogrammide üldsusele kättesaadavaks tegemist kaabliga või kaablita sidevahendite abil nii, et üksikisikud pääsevad neile ligi enda valitud kohas ja ajal; ja
- d) oma fonogrammide rentimist üldsusele kaubanduslikul eesmärgil.

ARTIKKEL 25.12

Ringhäälinguorganisatsioonid

Kumbki lepinguosaline annab ringhäälinguorganisatsioonidele ainuõiguse lubada või keelata:

- a) oma kaablita sidevahendite abil edastatavate saadete salvestamist;
- b) kaablita sidevahendite abil edastatavate saadete salvestiste otsest või kaudset, ajutist või alalist reprodutseerimist tervikuna või osaliselt mis tahes viisil ja mis tahes vormis ning
- c) oma saadete taasedastamist kaablita sidevahendite abil ja oma saadete edastamist üldsusele,¹ kui selline edastamine toimub kohas, kuhu pääsuks nõutakse üldsuselt sisenemistasu.

¹ Suurema selguse huvides olgu märgitud, et miski käesolevas lõikes ei takista lepinguosalist määramast tingimusi, mille alusel võib seda õigust kasutada vastavalt Rooma konventsiooni artikli 13 punktile d.

ARTIKKEL 25.13

Kaubanduslikel eesmärkidel avaldatud fonogrammide üldsusele ülekandmine ja edastamine¹

1. Kumbki lepinguosaline näeb ette esitajate ja fonogrammitootjate õiguse saada kasutajalt ühekordset õiglast tasu, kui kaubanduslikel eesmärkidel avaldatud fonogrammi või sellise fonogrammi reproduktsiooni kasutatakse üldsusele ülekandmiseks või edastamiseks².
2. Kumbki lepinguosaline tagab, et lõikes 1 osutatud ühekordne õiglase tasu jagatakse asjaomaste esitajate ja fonogrammitootjate vahel. Kumbki lepinguosaline võib kehtestada õigusnormid, millega esitajate ja fonogrammitootjate vahelise kokkuleppe puudumise korral nähakse ette tingimused, mille kohaselt jagavad esitajad ja fonogrammitootjad omavahel kõnealuse ühekordse õiglase tasu.

¹ Kumbki lepinguosaline võib anda esitajatele ja fonogrammitootjatele ulatuslikumaid õigusi kaubanduslikel eesmärkidel avaldatud fonogrammide üldsusele ülekandmiseks ja edastamiseks.

² Käesoleva artikli tähenduses ei hõlma „üldsusele edastamine“ fonogrammi üldsusele kättesaadavaks tegemist kaabliga või kaablita sidevahendite abil nii, et üksikisikud pääsevad fonogrammidele ligi enda valitud kohas ja enda valitud ajal.

ARTIKKEL 25.14

Kaitse kehtivuse tähtaeg

1. Teose autori õigused kehtivad autori eluajal ja vähemalt 70 aastat pärast tema surma, olenemata kuupäevast, mil teos üldsusele seaduslikult kättesaadavaks tehakse¹.
2. Ühisloomingu puhul arvestatakse lõikes 1 osutatud kaitse kehtivuse tähtaega alates viimase elus olnud autori surmast.
3. Anonüümse või pseudonüümi all loodud teose puhul on kaitse kehtivuse tähtaeg vähemalt 70 aastat pärast seda, kui teos üldsusele seaduslikult kättesaadavaks tehakse. Kui autori kasutatud pseudonüüm ei jäta autori isiku suhtes kahtlust või kui autor avaldab oma isiku esimeses lauses osutatud aja jooksul, siis kohaldatakse lõikes 1 osutatud kaitse kehtivuse tähtaega.
4. Kinematograafilise ja audiovisuaalse teose kaitse kehtivuse tähtaeg ei lõpe varem kui 70 aastat pärast viimase elus olnud autori surma. Isikud, keda tuleb pidada kinematograafilise või audiovisuaalse teose autoriteks, määratakse kindlaks lepinguosaliste õigusnormides.

¹ Kui lepinguosaline näeb ette eri kaitse kehtivuse tähtaja juhtudel, kui õiguste omajaks on määratud juriidiline isik, on kaitse kehtivuse tähtaeg vähemalt 70 aastat pärast seda, kui teos üldsusele seaduslikult kättesaadavaks tehakse.

5. Ringhäälinguorganisatsioonide õigused aeguvad 50 aastat pärast saate esmakordse edastamise kuupäeva.
6. Esitajate õigused ei aegu varem kui 50 aastat pärast esituse salvestamise kuupäeva, kuid:
- a) kui esituse salvestis on õiguspäraselt avaldatud või – kui lepinguosaline on selle ette näinud – õiguspäraselt üldsusele edastatud käesolevas lõikes osutatud 50 aasta jooksul, arvestatakse kaitse kehtivuse tähtaega alates esimese sellise avaldamise kuupäevast või – kui lepinguosaline on selle ette näinud – esimese sellise üldsusele edastamise kuupäevast. Kui lepinguosaline näeb ette mõlemad võimalused, arvutatakse kaitse kehtivuse tähtaeg olenevalt sellest, kumb sündmus toimub varem; ning
 - b) kui esituse fonogrammil jäädvustatud salvestus on õiguspäraselt avaldatud või – kui lepinguosaline on selle ette näinud – õiguspäraselt üldsusele edastatud käesolevas lõikes osutatud 50 aasta jooksul, on kaitse kehtivuse tähtaeg vähemalt 70 aastat alates esimese sellise avaldamise kuupäevast või – kui lepinguosaline on selle ette näinud – esimese sellise üldsusele edastamise kuupäevast. Kui lepinguosaline näeb ette mõlemad võimalused, arvutatakse kaitse kehtivuse tähtaeg olenevalt sellest, kumb sündmus toimub varem.

7. Fonogrammitootjate õigused ei aegu varem kui 50 aastat pärast salvestise tegemist. Kui aga fonogramm on õiguspäraselt avaldatud või kui lepinguosaline on ette näinud, et see edastatakse õiguspäraselt üldsusele selle ajavahemiku jooksul, aeguvad sellised õigused vähemalt 70 aastat pärast esimese sellise avaldamise kuupäeva või – kui lepinguosaline on nii ette näinud – pärast esimese sellise üldsusele edastamise kuupäeva. Lepinguosalisel võivad võtta vastu või jätta kehtima tõhusad meetmed tagamaks, et 50aastasele kaitsetähtajale järgneva 20 aasta jooksul teenitud kasum jaotatakse esitajate ja fonogrammitootjate vahel õiglaselt.

ARTIKKEL 25.15

Edasimüügiõigus

1. Kumbki lepinguosaline näeb algupärase graafika- või skulptuurteose autorile ette võõrandamatu edasimüügiõiguse, millest ei saa ka ette loobuda ja mis tähendab õigust saada müügihinna põhjal autoritasu teose igakordse müügi korral pärast teose esmamüüki autori poolt¹.
2. Lõikes 1 osutatud edasimüügiõigust kohaldatakse kõikide edasimüügitehingute suhtes, milles müüjate, ostjate või vahendajatena osalevad elukutselised kunstiturul tegutsejad, näiteks oksjonikorraldajad, kunstigaleriid ja üldiselt kunstiteoste vahendajad.

¹ Olenemata sellest artiklist võib Tšiili suhtes jätkata 28. augusti 1970. aasta seaduse nr 17.366 (mida on muudetud 13. oktoobri 2017. aasta seadusega nr 21.045) artikli 36 esimese lõigu kohaldamist litsentsitasude arvutamise suhtes.

3. Kumbki lepinguosaline võib sätestada, et lõikes 1 osutatud edasimüügiõigust ei kohaldata edasimüügi suhtes, kui müüja on teose omandanud otse autorilt vähem kui kolm aastat enne edasimüüki ning edasimüügihind ei ületa teatavat miinimumsummat.

ARTIKKEL 25.16

Õiguste kollektiivne teostamine

1. Lepinguosalised edendavad koostööd oma asjaomaste kollektiivse esindamise organisatsioonide vahel, et soodustada teoste ja muu kaitstud materjali kättesaadavust lepinguosaliste territooriumil ning teoste või muu kaitstud materjali kasutamisega seotud õigustest saadava tulu ülekandmist oma asjaomaste kollektiivse esindamise organisatsioonide vahel.
2. Lepinguosalised edendavad kollektiivse esindamise organisatsioonide läbipaistvust, eelkõige seoses õigustest saadava tulu kogumisega, selle tulu suhtes kohaldatavate mahaarvamistega, selle tulu kasutamisega, jaotamispõhimõtetega ja repertuaariga.
3. Kumbki lepinguosaline tagab, et tema territooriumil asutatud kollektiivse esindamise organisatsioon, kes esindamislepingu alusel esindavad teist kollektiivse esindamise organisatsiooni, mis on asutatud teise lepinguosalise territooriumil, julgustatakse esindatavale kollektiivse esindamise organisatsioonile võlgnetavaid summasid täpselt, korrapäraselt ja hoolikalt maksuma ning esitama esindatavale kollektiivse esindamise organisatsioonile teavet õigustest saadava tulu summa kohta, mis on tema nimel kogutud, ja võimalike sellest tulust tehtud mahaarvamiste kohta.

ARTIKKEL 25.17

Piirangud ja erandid

Kumbki lepinguosaline näeb artiklites 25.9 kuni 25.13 sätestatud õiguste suhtes ette piirangud või erandid üksnes teatavatel erijuhtudel, mis ei ole vastuolus teose või muu materjali tavapärase kasutamisega ega kahjusta põhjendamatult õiguste omajate õigustatud huve.

ARTIKKEL 25.18

Tehniliste meetmete kaitse

1. Kumbki lepinguosaline näeb ette piisava õiguskaitse tõhusatest tehnilistest meetmetest kõrvalehoidmise vastu, kui asjaomase teo teinud isik on või peab põhjendatult olema teadlik taotletavast eesmärgist.
2. Kumbki lepinguosaline näeb ette piisava õiguskaitse selliste seadmete, toodete või komponentide tootmise, impordi, levitamise, müügi, rentimise, müügi või rentimise eesmärgil reklaamimise või kaubanduslikul eesmärgil omamise ning selliste teenuste osutamise vastu:
 - a) mida edendatakse, reklaamitakse või turustatakse selleks, et tõhusatest tehnilistest meetmetest kõrvale hoida;

- b) millel puudub muu märkimisväärne kaubanduslik tähtsus peale tõhusatest tehnilistest meetmetest kõrvalehoidmise või
- c) mis on eelkõige kavandatud, valmistatud, kohandatud või osutatud selleks, et tõhusatest tehnilistest meetmetest kõrvale hoida või seda soodustada.

3. Käesoleva alajao kohaldamisel tähendab mõiste „tehniline meede“ mis tahes tehnoloogiat, seadet või komponenti, mille eesmärk tavapärase toimimise puhul on takistada või piirata teoste või muu materjaliga¹ seotud toiminguid, milleks autoriõiguse või sellega kaasnevate õiguste omaja ei ole lepinguosalise õigusaktide kohaselt luba andnud. Tehnilised meetmed on tõhusad juhul, kui õiguste omajad kontrollivad teose või muu sisu kasutamist juurdepääsukontrolli või kaitsevahendi abil, näiteks teose või muu sisu krüptimise, skrambleerimise või muul viisil muutmise või kopeerimiskaitsemehhanismi abil, mis täidab kaitse eesmärgi.

4. Olenemata selle artikli lõikes 1 sätestatud õiguskaitsest võib kumbki lepinguosaline võtta õiguste omajate vabatahtlikult võetud meetmete puudumise korral vajaduse järgi asjakohaseid meetmeid tagamaks, et käesoleva artikli kohaselt ette nähtud piisav õiguskaitse tõhusatest tehnilistest meetmetest kõrvalehoidmise vastu ei takista artikli 25.17 kohaselt ette nähtud eranditest või piirangutest kasusaajatel selliste erandite või piirangute kasutamist.

¹ Suurema selguse huvides olgu märgitud, et käesolevas lauses kasutatud mõistet „teosed või muu materjal“ ei kohaldata teoste või muu materjali suhtes, mille kaitse kehtivuse tähtaeg on lõppenud.

ARTIKKEL 25.19

Õiguste teostamist käsitleva teabega seotud kohustused

1. Kumbki lepinguosaline näeb ette piisava õiguskaitse iga isiku vastu, kes teadlikult ja ilma loata paneb toime mis tahes järgmise teo, kui see isik on teadlik või võib põhjendatult olla teadlik, et tegu korda saates põhjustab, võimaldab, hõlbustab või varjab ta autoriõiguse või sellega kaasnevate õiguste rikkumist, nagu on sätestatud selle lepinguosalise õigusaktides:
 - a) eemaldab õiguste teostamist käsitleva elektroonilise teabe või muudab seda ning
 - b) levitab, impordib levitamise eesmärgil, kannab ringhäälingus üle, edastab või teeb üldsusele kättesaadavaks käesoleva alajao alusel kaitstud teoseid või muud sisu, millelt on loata kõrvaldatud õiguste teostamist käsitlev elektrooniline teave või millel on seda muudetud.
2. Käesoleva artikli kohaldamisel tähendab „õiguste teostamist käsitlev teave“ õiguste omajate esitatud teavet, mis identifitseerib teose või muu käesolevas artiklis osutatud materjali, autori või mis tahes muu õiguste omaja, või teavet teose või muu materjali kasutustingimuste kohta ning sellist teavet esindavaid numbreid või koode.
3. Lõiget 2 kohaldatakse juhul, kui eelnimetatud teave on lisatud käesolevas artiklis osutatud teose või muu materjali koopiale või esitatakse seoses selle edastamisega üldsusele.

2. ALAJAGU

KAUBAMÄRGID

ARTIKKEL 25.20

Rahvusvahelised lepingud

Kumbki lepinguosaline:

- a) järgib märkide rahvusvahelise registreerimise Madridi kokkuleppe protokolli, mis võeti vastu 27. juunil 1989 Madridis ja mida muudeti 12. novembril 2007;
- b) järgib kaubamärgiõiguse lepingut, mis sõlmiti 27. oktoobril 1994 Genfis, ning 15. juuni 1957. aasta märkide registreerimisel kasutatava kaupade ja teenuste rahvusvahelise klassifikatsiooni Nizza kokkulepet, mida muudeti 28. septembril 1979; ning
- c) teeb kõik mõistlikud jõupingutused, et ühineda kaubamärgiõiguse Singapuri lepinguga, mis sõlmiti Singapuris 27. märtsil 2006.

ARTIKKEL 25.21

Kaubamärgist tulenevad õigused

Kumbki lepinguosaline näeb ette, et registreeritud kaubamärgi omanikul on ainuõigus takistada kolmandaid isikuid, kellel ei ole omaniku luba, kasutamast kaubanduses identseid või sarnaseid märke nendega, mille jaoks kaubamärk on registreeritud, kui selline kasutamine põhjustaks tõenäoliselt segiajamist. Kui identsete kaupade või teenuste puhul kasutatakse identseid märke, on tõenäoline segiajamine eeldatav.

ARTIKKEL 25.22

Registreerimismenetlus

1. Kumbki lepinguosaline näeb ette kaubamärkide registreerimise süsteemi, mille raames kõik asjaomase kaubamärgiasutuse tehtud lõplikud negatiivsed otsused, sealhulgas registreerimisest osalise keeldumise kohta, on nõuetekohaselt põhjendatud ning need tehakse asjaomasele isikule kirjalikult teatavaks.
2. Kumbki lepinguosaline näeb kolmandatele isikutele ette võimaluse vaidlustada kaubamärgitaotlusi või, kui see on tema õiguse kohaselt asjakohane, kaubamärkide registreeringuid. Vaidlustamismenetlus peab olema võistlev.

3. Kumbki lepinguosaline näeb ette kaubamärgitaotluste ja registreeritud kaubamärkide avaliku elektroonilise andmebaasi.

ARTIKKEL 25.23

Üldtuntud kaubamärgid

Et kaitsta üldtuntud kaubamärke vastavalt Pariisi konventsiooni artiklile *6bis* ning TRIPS-lepingu artikli 16 lõigetele 2 ja 3, kinnitavad lepinguosalisel dokumendil „Ühissoovitus üldtuntud kaubamärkide kaitset käsitlevate sätete kohta“ tähtsust, mille Pariisi Liidu assamblee ja WIPO peaassamblee võtsid vastu 20.–29. septembril 1999 toimunud WIPO liikmesriikide assambleede 34. istungjärgul.

ARTIKKEL 25.24

Erandid kaubamärgist tulenevatest õigustest

1. Kumbki lepinguosaline:
 - a) näeb ette kirjeldavate terminite ausa kasutamise kui kaubamärkidega antavate õiguste piiratud erandi ning

b) võib sätestada muud piiratud erandid.

2. Lõiget 1 kohaldatakse tingimusel, et selliste erandite puhul võetakse arvesse kaubamärgi omanike ja kolmandate isikute seaduslikke huve.

3. Kaubamärk ei anna selle omanikule õigust keelata kolmandal isikul kaubandustegevuse käigus kasutada järgnevat:

a) oma nime või aadressi;

b) tähiseid, mis näitavad liiki, kvaliteeti, kvantiteeti, sihtotstarvet, väärtust, geograafilist päritolu, kauba tootmise või teenuse osutamise aega või muid kauba või teenuse omadusi; või

c) kaubamärki, kui see on vajalik kauba või teenuse sihtotstarbe näitamiseks, eelkõige juhul, kui tegemist on lisaseadme või varuosaga.

4. Lõiget 2 kohaldatakse juhul, kui kolmas isik kasutab seda kooskõlas ausa tööstus- või kaubandustavaga¹.

¹ Teise võimalusena võib lepinguosaline seada sellise kasutamise tingimuseks, et see ei ole eksitav ega tekita segadust asjaomase avalikkuse osa seas.

5. Lepinguosaline võib ette näha, et kaubamärk ei anna selle omanikule õigust keelata kolmandal isikul kasutada kaubandustegevuse käigus varasemat õigust, mis kehtib ainult konkreetses paikkonnas, kui seda õigust tunnustatakse kõnealuse lepinguosalise õigusaktidega, ja selle territooriumi piires, kus seda tunnustatakse.

ARTIKKEL 25.25

Kehtetuks tunnistamise alused

1. Kumbki lepinguosaline näeb ette, et kaubamärgi võib tunnistada kehtetuks, kui seda ei ole asjaomasel territooriumil viie järjestikuse aasta jooksul kasutatud kaupade või teenuste puhul, mille jaoks see registreeriti, ja kasutamata jätmisel ei ole mõistlikke põhjendusi. Siiski võib lepinguosaline ette näha, et keegi ei tohi taotleda kaubamärgi omaniku õiguste tühistamist, kui kaubamärgi tegelik kasutamine on viieaastase perioodi lõpu ja tühistamistaotluse esitamise vahelisel ajal alanud või jätkunud. Kasutamise algust või jätkumist kolme kuu jooksul enne kehtetuks tunnistamise taotluse esitamist, kui see algas kõige varem mittekasutuse viie järjestikuse aasta pikkuse ajavahemiku lõppedes, ei võeta siiski arvesse, kui ettevalmistusi kasutuse alustamiseks või jätkamiseks hakati tegema alles pärast seda, kui omanik sai teada kehtetuks tunnistamise taotluse esitamise võimalusest.

2. Kaubamärgi võib tühistada ka siis, kui pärast selle registreerimise kuupäeva on kaubamärk omaniku tegevuse või tegevusetuse tagajärjel muutunud selle kauba või teenuse üldnimetuseks, mille jaoks see on registreeritud¹.

ARTIKKEL 25.26

Pahausksed taotlused

Kaubamärki peab olema võimalik tunnistada kehtetuks, kui taotleja on kaubamärgi registreerimise taotluse esitanud pahauskselt. Kumbki lepinguosaline võib ka ette näha, et sellist kaubamärki ei registreerita.

¹ Kaubamärgi võib tühistada ka siis, kui pärast selle registreerimise kuupäeva on kaubamärki selle omaniku poolt või loal nende kaupade või teenuste puhul, mille jaoks see on registreeritud, kasutatud selliselt, et kaubamärk võib üldsust eksitada eelkõige kõnealuste kaupade või teenuste olemuse, kvaliteedi või geograafilise päritolu suhtes.

3. ALAJAGU

DISAINILAHENDUSED¹

ARTIKKEL 25.27

Rahvusvahelised lepingud

Kumbki lepinguosaline teeb kõik mõistlikud jõupingutused, et ühineda 2. juulil 1999 Genfis vastu võetud tööstusdisainilahenduste rahvusvahelise registreerimise Haagi kokkuleppe Genfi redaktsiooniga.

ARTIKKEL 25.28

Registreeritud disainilahenduste kaitse²

1. Kumbki lepinguosaline näeb ette sõltumatult loodud uute või originaalsete disainilahenduste kaitse³. See kaitse tekib registreerimisel ja annab selle omanikule ainuõiguse vastavalt käesoleva artikli sätetele.

¹ Käesolevas peatükis esitatud viited disainilahendustele on viited registreeritud tööstusdisainilahendustele.

² Liit võimaldab kaitset ka registreerimata disainilahendustele, kui on täidetud nõuded, mis on sätestatud nõukogu 12. detsembri 2001. aasta määruses (EÜ) nr 6/2002 ühenduse disainilahenduse kohta (EÜT L 3, 5.1.2002, lk 1).

³ Lepinguosaline võib oma õigusaktides sätestada, et võib nõuda ka disainilahenduste eristatavust. Euroopa Liit peab disainilahendust eristatavaks, kui üldmulje, mille see asjatundjast kasutajale jätab, erineb üldmuljest, mille jätab sellisele kasutajale mis tahes disainilahendus, mis on tehtud üldsusele kättesaadavaks.

2. Registreeritud disainilahenduse omanikul on õigus takistada kolmandaid isikuid, kellel puudub omaniku nõusolek, vähemalt valmistamast, müümast, importimast ja eksportimast toodet, mis kannab või sisaldab kaitstud disainilahendust, või kasutamast tooteid, mis kannavad või sisaldavad kaitstud disainilahendust, kui selline tegevus toimub kaubanduslikul eesmärgil, kahjustab põhjendamatult disainilahenduse tavapärast kasutamist või ei ole kooskõlas õiglase kaubandustavaga.

3. Disainilahendus, mida on kasutatud või mis sisaldub mitmeosalise toote koostisosaks olevas tootes, loetakse uueks ja originaalseks üksnes:

- a) juhul, kui koostisosa on pärast mitmeosalisse tootesse paigutamist mitmeosalise toote tavakasutuse käigus nähtav;
- b) sel määral, mil punktis a osutatud koostisosa nähtavad omadused vastavad uudsuse või originaalsuse tingimustele.

4. Lõike 3 punkti a kohaldamisel tähendab „tavapärane kasutamine“ kasutamist lõppkasutaja poolt, välja arvatud hooldus-, teenindus- või parandustööd.

ARTIKKEL 25.29

Kaitse kestus

Kaitse kestus on vähemalt 15 aastat alates taotluse esitamise kuupäevast.

ARTIKKEL 25.30

Erandid

1. Kumbki lepinguosaline võib disainilahenduste kaitsmisel ette näha piiratud erandeid, tingimusel et sellised erandid ei ole põhjendamatult vastuolus kaitstud disainilahenduste tavapärase kasutamisega ega kahjusta kaitstud disainilahenduse omaniku õigustatud huve põhjendamatult, võttes arvesse kolmandate isikute õigustatud huve.
2. Disainilahenduse kaitse ei laiene disainilahendustele, mis tulenevad peamiselt tehnilistest või funktsionaalsetest kaalutlustest.

3. Disainilahendus ei seisne toote välisomadustes, mida tuleb täpselt sama kuju ja suurusega reprodutseerida selleks, et toodet, milles disainilahendus sisaldub või millel seda on kasutatud, saaks mehaaniliselt ühendada teise tootega või paigutada selle sisse, ümber või külge nii, et kumbki toode saaks täita oma otstarvet.

4. Erandina lõikest 3 võib disainilahendus seisneda disainilahenduses, mille eesmärk on võimaldada mitme vastastikku vahetatava toote kokkupanemist või ühendamist moodulsüsteemi raames.

ARTIKKEL 25.31

Seos autoriõigusega

Disainilahendus on alates kuupäevast, mil see loodi või mis tahes kujul fikseeriti, kaitsekõlblik ka asjaomase lepinguosalise autoriõiguse seaduste alusel. Kumbki lepinguosaline määrab kindlaks sellise kaitse ulatuse ja andmise tingimused, sealhulgas nõutava originaalsuse taseme.

4. ALAJAGU

GEOGRAAFILISED TÄHISED

ARTIKKEL 25.32

Mõiste ja kohaldamisala

1. Käesoleva lepingu kohaldamisel tähendab „geograafiline tähis“ tähist, mis näitab, et kaup on pärit lepinguosalise territooriumilt või selle territooriumi teatavast piirkonnast või paikkonnast, kui kauba teatavat omadust, mainet või muud iseloomulikku tunnust saab olulisel määral seostada kauba geograafilise päritoluga.
2. Käesolevat alajagu kohaldatakse geograafiliste tähiste suhtes, mis näitavad 25-C lisas loetletud toodete päritolu.
3. Lepinguosalised lepivad kokku, et nad kaaluvad pärast käesoleva lepingu jõustumist käesoleva alajaoga hõlmatud geograafiliste tähiste kohaldamisala laiendamist muudele geograafiliste tähiste tooteliikidele, mis ei ole hõlmatud lõikega 2, eelkõige käsitööle, võttes arvesse lepinguosaliste õigusloome arengut.

4. Lepinguosaline kaitseb teise lepinguosalise geograafilisi tähiseid kooskõlas käesoleva alajaoga, kui need geograafilised tähised on päritoluriigis sellisena kaitstud.

ARTIKKEL 25.33

Loetletud geograafilised tähised

Kumbki lepinguosaline, olles vaadanud läbi nii 25-A lisas osutatud teise lepinguosalise õigusaktid kui ka 25-C lisas loetletud teise lepinguosalise geograafilised tähised ning olles vastavalt oma seadustele ja tavadele lõpule viinud nõuetekohased avalikustamise meetmed, kaitsevad teise lepinguosalise 25-C lisas loetletud geograafilisi tähiseid vastavalt käesolevas alajaos sätestatud kaitsetasemele.

ARTIKKEL 25.34

Geograafiliste tähiste loetelu muutmine

1. Lepinguosalised lepivad kokku võimaluses muuta artiklis 25.33 osutatud geograafiliste tähiste loetelu vastavalt artikli 25.40 lõikele 1. Lepinguosalise 25-C lisas tehtavad täiendused ei tohi ületada 45 geograafilist tähist iga kolme aasta järel pärast käesoleva lepingu jõustumise kuupäeva. Lepinguosalised lisavad uued geograafilised tähised pärast vastulausete ja vastuväidete menetluse lõpuleviimist kooskõlas 25-B lisas sätestatud kriteeriumidega ning pärast geograafiliste tähiste läbivaatamist mõlemat lepinguosalist rahuldaval viisil.
2. Kui 25-C lisas loetletud geograafilise tähise muudatus on seotud väikese muudatusega seoses loetletud geograafilise tähise kirja­pildiga või viitega geograafilise piirkonna nimetusele, millele see tähis on antud, kohaldatakse artikli 25.40 lõikes 4 osutatud menetlust.
3. Lõigete 1 ja 2 kohane geograafiline tähis loetletakse lepinguosaliste vastastikusel kokkuleppel.

ARTIKKEL 25.35

Geograafiliste tähiste kaitse ulatus

1. 25-C lisas loetletud geograafilisi tähiseid ja artikli 25.34 kohaselt lisatud geograafilisi tähiseid kaitstakse järgmise eest:
 - a) geograafilise tähise igasugune kaubanduslik kasutamine toote puhul, mis on sama liiki toode ja mis:
 - i) ei pärine 25-C lisas selle geograafilise tähise jaoks sätestatud päritolukohast või
 - ii) on pärit 25-C lisas kõnealuse geograafilise tähise jaoks sätestatud päritolukohast, kuid ei ole toodetud ega valmistatud kooskõlas kaitstud nimetuse tootekirjeldusega, isegi kui nimetusele on lisatud sellised väljendid nagu „liik“, „tüüp“, „stiil“, „imitatsioon“, „maitse“ või muud seda liiki väljendid;
 - b) kõigi selliste toodete tähistamise või tutvustamise viiside kasutamine, mis näitavad või lubavad oletada, et kõnealune toode pärineb mujalt kui sellest geograafilisest piirkonnast, kust see tegelikult pärit on, viisil, mis võib avalikkust toote geograafilise päritolu suhtes eksitada;

- c) igasugune kasutamine, mis kujutab endast kõlvatut konkurentsi Pariisi konventsiooni artikli 10*bis* tähenduses, sealhulgas geograafilise tähise maine kasutamine või mis tahes vale või eksitav märg toote lähtekoha, päritolu, laadi või oluliste omaduste kohta sise- või välispakendil, reklaammaterjalidel või kaupadega seotud dokumentidel, ning mis tahes tegevus, mis võib tarbijat toote tegeliku päritolu suhtes eksitada.
2. Kaitstud geograafilised tähised ei muutu lepinguosaliste territooriumil üldmõisteteks.
3. Vastavalt käesolevale alajaole ei ole kohustust kaitsta geograafilisi tähiseid, mida nende päritoluterritooriumil ei kaitsta või mille kaitse on lõpetatud.
4. Lepinguosaline ei välista võimalust, et päritoluterritooriumi pädevad asutused võivad geograafilise tähise kaitse või tunnustamise tühistada põhjusel, et kaitstud või tunnustatud nimetus ei vasta enam tingimustele, mille alusel kaitse või tunnustus algselt tema päritoluterritooriumil anti.
5. Lepinguosalised teavitavad üksteist, kui geograafilist tähist nende päritoluterritooriumil enam ei kaitsta. Selline teavitamine toimub artiklis 25.40 sätestatud korras.

6. Ükski käesoleva alajao säte ei piira ühegi isiku õigust kasutada äritegevuses enda või oma ärialase eelkäija nime, välja arvatud juhul, kui seda nime kasutatakse avalikkuse eksitamise eesmärgil.
7. Käesolevas alajaos sätestatud kaitset kohaldatakse 25-C lisas loetletud geograafiliste tähiste tõlkimise suhtes, kui sellise tõlke kasutamisega kaasneb oht avalikkust eksitada.
8. Kui geograafilise tähise tõlge on identne üldmõiste või kirjeldava terminiga, sealhulgas nimi- ja omadussõnad, või sisaldab seda, või tavalises keelepruugis kasutatava terminiga, näiteks toote üldnimetus lepinguosalise territooriumil, või kui geograafiline tähis ei ole identne, kuid sisaldab sellist terminit, ei piira käesoleva alajao sätteid ühegi isiku õigust kasutada seda terminit seoses kõnealuse tootega.
9. Käesolevas alajaos sätestatud kaitset ei kohaldata 25-C-1 liites loetletud geograafilise tähisena kaitstud mitmekomponendilise nimetuse üksikkomponendi suhtes, kui üksikkomponent¹ on tavakeeles sellega seotud toote üldnimetus.

¹ Vastavalt 25-C-1 liitele, mis sisaldab nimetusi, millele kaitset ei taotleta.

10. Ükski käesoleva alajao säte ei takista kasutamast lepinguosalise territooriumil tootega seoses taimesordi või loomatõu nimetust¹.

11. Artikli 25.34 kohaselt lisatavate uute geograafiliste tähisteh puhul ei nõuta, et lepinguosaline kaitseks geograafilist tähist, mis on identne nimetusega, mis on tavakeeles kaasneva toote üldnimetus selle lepinguosalise territooriumil².

ARTIKKEL 25.36

Geograafiliste tähisteh kasutamise õigus

1. Käesoleva alajao kohaselt geograafilise tähisena kaitstavat nimetust võivad kasutada kõik ettevõtjad, kes turustavad tooteid, mis vastavad asjaomasele spetsifikatsioonile.

2. Käesoleva alajao kohaselt geograafilise tähisena kaitstud nimetuse suhtes ei saa kasutajad kaitstud nimetust enam registreerida ega selle suhtes muid piiranguid kasutada.

¹ 25-C lisas esitatud selgitavates märkustes määratletakse taimesordid ja loomatõud, mille kasutamist ei takistata.

² Uute lisatavate geograafiliste tähisteh kindlaksmääramisel on selle kindlakstegemisel, kas termin on tavakeelepruugis asjaomase kauba üldnimetusena tema territooriumil kasutatav, lepinguosalise ametiasutustel õigus võtta arvesse seda, kuidas tarbijad seda terminit kõnealuse lepinguosalise territooriumil mõistavad. Tarbijate sellise arusaama kindlaksmääramisel võivad asjakohased tegurid olla: a) usaldusväärsetest allikatest, näiteks sõnastikest, ajalehtedest ja asjakohastelt veebisaitidelt, saadud tõendid selle kohta, kas terminit kasutatakse kõnealusele tootele viitamisel; või b) kuidas selle terminiga tähistatavat toodet turustatakse ja kasutatakse selle lepinguosalise territooriumil toimuvast kaubandusest.

ARTIKKEL 25.37

Kaubamärkide ja geograafiliste tähiste seos

1. Lepinguosalisel keelduvad registreerimast kaubamärki, mille kasutamine oleks vastuolus artikliga 25.35 ja mis on seotud sama liiki tootega, tingimusel et sellise kaubamärgi registreerimise taotlus esitatakse pärast asjaomase lepinguosalise territooriumil geograafilise tähise kaitse taotluse esitamise kuupäeva.
2. Kaubamärgid, mis on registreeritud lõiget 1 rikkudes, tunnistatakse kehtetuks *ex officio* või huvitatud poole taotlusel kooskõlas lepinguosaliste õiguse ja tavadega.
3. Artiklis 25.33 nimetatud geograafiliste tähiste puhul on lõigetes 1 ja 2 nimetatud kaitsetaotluse esitamise kuupäev 1. november 2022.
4. Artikli 25.34 kohaselt 25-C lisasse lisatud geograafiliste tähiste puhul on kaitsetaotluse esitamise kuupäev, mil teisele lepinguosalisele edastati geograafilise tähise kaitsmise taotlus, tingimusel et artiklis 25.34 osutatud kaitstud geograafiliste tähiste loetelu muutmise protsess on edukalt lõpule viidud.

5. Lepinguosaliselised kaitsevad geograafilisi tähiseid ka juhul, kui on olemas varasemad kaubamärgid. Heas usus registreeritud varasemaid kaubamärke võib uuendada ja nende suhtes võib teha muudatusi, mis nõuavad uute kaubamärgitaotluste esitamist, tingimusel et need muudatused ei kahjusta geograafiliste tähiste kaitset ja et lepinguosaliste õiguse kohaselt ei ole kaubamärgi kehtetuks tunnistamiseks alust.

6. Käesoleva artikli lõike 5 kohaldamisel tähendab „varasem kaubamärk“ kaubamärki, mille kasutamine on vastuolus artikliga 25.35 ja mille kohta on esitatud registreerimistaotlus või mis on lepinguosalise territooriumil heauskselt kasutusse juurdunud, kui selline võimalus on õigusnormidega ette nähtud, enne kuupäeva, mil geograafilise tähise kaitse taotlus käesoleva lepingu kohaselt teisele lepinguosalisele esitatakse.

ARTIKKEL 25.38

Kaitse tagamine

Kumbki lepinguosaline tagab huvitatud isiku taotlusel haldusmeetmetega artiklites 25.35, 25.36 ja 25.37 sätestatud kaitse. Kumbki lepinguosaline näeb oma õigusaktide ja tavade raames ette täiendavad haldus- ja kohtulikud meetmed, et kaitstud geograafiliste tähiste ebaseaduslikku kasutamist vältida või see lõpetada.

ARTIKKEL 25.39

Üldised eeskirjad

1. Lepinguosaliselt ei saa käesoleva alajao alusel nõuda, et ta kaitseks geograafilise tähisena nimetust, mis on vastuolus taimesordi või loomatõu nimetusega ning mis seetõttu tõenäoliselt eksitab tarbijat toote tegeliku päritolu suhtes.
2. Kui lepinguosaliste geograafilised tähised on homonüümsed, tagab teine lepinguosaline igale geograafilisele tähisele kaitse, tingimusel et tegelikkuses tehakse piisavalt vahet nimetuste kasutustingimuste ja esitusviisi vahel, et mitte eksitada tarbijat.
3. Kui üks lepinguosaline teeb kolmanda riigiga peetavate kahepoolsete läbirääkimiste raames ettepaneku kõnealuse kolmanda riigi geograafilise tähise kaitsmiseks ning see nimetus on homonüümne teise lepinguosalise geograafilise tähisega, teatab ta sellest teisele lepinguosalisele ja annab talle võimaluse esitada märkusi enne selle geograafilise tähise kaitse alla võtmist.
4. 25-C lisas osutatud geograafilistele tähistele vastavate toodete import, eksport ja turustamine toimub kooskõlas selle lepinguosalise territooriumil kohaldatavate õigusnormidega, kus tooted turule lastakse.
5. Kõiki küsimusi, mis tulenevad kaitstud geograafiliste tähiste tootekirjeldustest, käsitletakse artiklis 25.40 osutatud allkomitees.

6. Käesoleva alajao kohaselt kaitstava geograafilise tähise võib tühistada üksnes see lepinguosaline, kelle territooriumilt toode pärineb. Lepinguosalisel teavitavad üksteist, kui 25-C lisa loetletud geograafilist tähist nende territooriumil enam ei kaitsta. Pärast sellist teavitamist muudetakse 25-C lisa vastavalt artikli 25.40 lõikele 3.

7. Käesolevas alajaos käsitatakse tootekirjeldusena sellist tootekirjeldust ja selle muudatust, mille on heaks kiitnud selle lepinguosalise ametiasutused, kelle territooriumilt toode pärineb.

ARTIKKEL 25.40

Allkomitee, koostöö ja läbipaistvus

1. Käesoleva alajao kohaldamisel võib artiklis 25.66 osutatud allkomitee soovitada kaubandusnõukogul muuta vastavalt artikli 33.1 lõike 6 punktile a:

- a) 25-A lisa seoses viidetega lepinguosaliste territooriumil kohaldatavale õigusele;
- b) 25-B lisa seoses kriteeriumidega, mis lisatakse vastulausete ja vastuväidete menetlusse; ning
- c) 25-C lisa seoses geograafiliste tähistega.

2. Käesoleva alajao kohaldamisel vastutab artiklis 25.66 osutatud allkomitee järgmise teabe vahetamise eest:

- a) geograafiliste tähistega seotud seadusandlik ja poliitiline areng;
- b) geograafilised tähised, et kaaluda nende kaitset vastavalt käesolevale alajaole; ning
- c) muud küsimused, mis pakuvad geograafiliste tähiste valdkonnas ühist huvi.

3. Pärast artikli 25.39 lõikes 6 osutatud teate saamist soovib allkomitee kaubandusnõukogul muuta 25-C lisa vastavalt käesoleva artikli lõike 1 punktile c, et lõpetada käesoleva lepingu kohane kaitse.

4. Kui loetellu kantud geograafilise tähise kirjapildis või viites geograafilise piirkonna nimetusele, millele see tähis on antud, tehakse väike muudatus, teavitab lepinguosaline allkomitees teist lepinguosalist sellisest muudatusest koos selgitusega. Allkomitee soovib kaubandusnõukogul muuta 25-C lisa vastavalt artikli 33.1 lõike 6 punktile a, tehes sellise väikese muudatuse.

5. Lepinguosaliselised peavad otse või allkomitee kaudu ühendust kõigis küsimustes, mis on seotud käesoleva alajao rakendamise ja toimimisega. Eelkõige võib lepinguosaline nõuda teiselt lepinguosaliselt teavet tootekirjelduste ja nende muudatuste kohta, samuti haldusõiguskaitse kontaktpunktide kohta.

6. Lepinguosaliselised võivad avalikustada käesoleva alajao kohaselt kaitstavate geograafiliste tähiste tootekirjeldused või nende kokkuvõtted ning teise lepinguosalise geograafilistele tähistele vastavad haldusõiguskaitse kontaktpunktid.

ARTIKKEL 25.41

Muu kaitse

1. Käesoleva alajao kohaldamine ei piira lepinguosaliste õigusi ega kohustusi, mis tulenevad Maailma Kaubandusorganisatsiooni asutamislepingust või mis tahes muust mitmepoolsest intellektuaalomandiõigust käsitlevast kokkuleppest, mille osalised on Euroopa Liit ja Tšiili.

2. Käesoleva alajaoga ei piirata õigust taotleda geograafilise tähise tunnustamist ja kaitset lepinguosaliste asjakohaste õigusaktide alusel.

5. ALAJAGU

PATENDID

ARTIKKEL 25.42

Rahvusvahelised lepingud

Kumbki lepinguosaline¹ järgib patendikoostöölepingut, mis sõlmiti Washingtonis 19. juunil 1970 (muudetud 28. septembril 1979, viimati muudetud 3. oktoobril 2001).

ARTIKKEL 25.43

Täiendav kaitse ravimi müügiloa andmise viivituse korral

1. Lepinguosalised tunnistavad, et ravimite suhtes, mida nende asjaomasel territooriumil kaitstakse patendiga, võidakse kohaldada enne turule laskmist müügi- või sanitaarluba.

¹ Euroopa Liidu puhul täidavad käesolevast artiklist tulenevat kohustust liikmesriigid.

2. Kumbki lepinguosaline näeb ette piisava ja tõhusa mehhanismi, millega nähakse ette täiendav kaitse kehtivuse tähtaeg, et hüvitada patendiomanikule tõhusa patendikaitse vähenemine, mis tuleneb põhjendamatutest viivitustest¹ esimese müügi- või sanitaarloa andmisel tema territooriumil. Täiendav kaitse kehtivuse tähtaeg ei tohi ületada viit aastat.
3. Olenemata lõikest 2 võib kumbki lepinguosaline näha kooskõlas oma õigusnormidega ette täiendava kaitse tootele, mis on kaitstud patendiga ja mille suhtes on kohaldatud müügi- või sanitaarloamenetlust, et hüvitada patendi omanikule tõhusa patendikaitse vähenemine. Sellise täiendava kaitse kestus ei tohi ületada viit aastat².
4. Suurema selguse huvides olgu märgitud, et käesolevast artiklist tulenevate kohustuste täitmisel võib kumbki lepinguosaline ette näha tingimused ja piirangud eeldusel, et lepinguosaline jätkab käesoleva artikli rakendamist.

¹ Käesoleva artikli kohaldamisel hõlmab põhjendamatu viivitus seda, kui taotlejale esmase sisulise vastuse andmisega viivitatakse pärast müügi- või sanitaarloa taotluse esitamist vähemalt üle kahe aasta. Viivituse kestuse kindlakstegemisel ei pea arvesse võtma müügi- või sanitaarloa andmise käigus tekkinud viivitusi, mille on tinginud taotleja, ega ajavahemikku, mille üle müügi- või sanitaarloa taotlust menetleval asutusel puudub kontroll.

² Nimetatud maksimaalne kestus ei piira kaitseperioodi võimalikku edasist pikendamist ravimite puhul, mille kohta on tehtud pediaatrilised uuringud, ja nende uuringute tulemused kajastuvad ravimiteabes.

5. Kumbki lepinguosaline teeb kõik endast oleneva, et menetleda ravimite müügiloa või sanitaarregistrisse kandmise taotlusi tõhusalt ja õigel ajal, vältimaks põhjendamatuid või tarbetuid viivitusi. Et põhjendamatuid viivitusi vältida, võib lepinguosaline vastu võtta või säilitada menetlused, mis kiirendavad müügi- või sanitaarloa taotluse läbivaatamist.

6. ALAJAGU

AVALIKUSTAMATA TEABE KAITSE

ARTIKKEL 25.44

Ärisaladuste kaitse ulatus

1. Täites oma kohustust järgida TRIPS-lepingut, eelkõige TRIPS-lepingu artikli 39 lõikeid 1 ja 2, näeb kumbki lepinguosaline ette asjakohased tsiviilkohtumenetlused ja õiguskaitsevahendid, mida ärisaladuse omanik saab kasutada, et takistada ärisaladuse omandamist, kasutamist või avaldamist ausate äritavadega vastuolus oleval viisil ning et saada sellise tegevuse korral õiguskaitset.

2. Käesolevas alajaos kasutatakse järgmisi mõisteid:

a) „ärisaladus“ – teave:

- i) mis on salajane selles mõttes, et see ei ole tervikuna või üksikosade täpses paigutuses ja kokkupanus üldteada või kergesti kättesaadav nende ringkondade isikutele, kes tavaliselt sedalaadi teabega tegelevad;
- ii) millel on kaubanduslik väärtus selle salajasuse tõttu ja
- iii) mille üle seaduslikku kontrolli omav isik on asjaoludest lähtuvalt võtnud vajalikke meetmeid, et hoida seda salajas;

b) „ärisaladuse omaja“ – iga füüsiline või juriidiline isik, kellel on ärisaladuse üle seaduslik kontroll.

3. Käesoleva alajao kohaldamisel loetakse ausate äritavadega vastuolus olevaks vähemalt järgmised tegevused:

a) ärisaladuse omandamine ärisaladuse omaja nõusolekuta, kui see toimub ärisaladuse omaja valduses olevatele dokumentidele, objektidele, materjalidele, ainetele või elektroonilistele failidele, mis sisaldavad ärisaladust või millest saab tuletada ärisaladuse, loata juurdepääsu hankimise, nende omastamise või kopeerimise teel;

- b) ärisaladuse omaja nõusolekuta ärisaladuse kasutamine või avalikustamine isiku poolt, kes vastab mis tahes järgmisele tingimusele:
 - i) ta on omandanud ärisaladuse alapunktis a osutatud viisil;
 - ii) ta rikub konfidentsiaalsuslepingut või muud kohustust ärisaladust mitte avalikustada või
 - iii) ta rikub lepingulist või muud ärisaladuse kasutamise piiramise kohustust;
 - c) ärisaladuse omandamine, kasutamine või avalikustamine, kui seda teeb isik, kes omandamise, kasutamise või avalikustamise ajal teadis või asjaolusid arvestades pidi teadma, et ärisaladus on otseselt või kaudselt saadud teiselt isikult, kes kasutas ärisaladust või avalikustas selle ebaseaduslikult alapunkti b tähenduses.
4. Ükski käesoleva alajao säte ei kohusta kumbagi lepinguosalist käsutama järgmisi tegevusi ausate äritavadega vastuolus olevana:
- a) kui isik avastab või loob asjakohase teabe eraldiseisvalt;
 - b) toote pöördprojekteerimine isiku poolt, kelle valduses see toode on seaduslikult ja kellel ei ole õiguslikult kehtivat kohustust piirata asjaomase teabe omandamist;

- c) kui teabe omandamine, kasutamine või avalikustamine on nõutav või lubatud vastavalt selle lepinguosalise õigusele; või
 - d) töötajate poolt selliste kogemuste ja oskuste kasutamine, mille nad on omandanud ausal viisil oma tavapärast tööd tehes.
5. Käesolevat alajagu ei tõlgendata nii, et see piirab kummagi lepinguosalise kaitstud sõna- ja teabevabadust, sealhulgas meediavabadust.

ARTIKKEL 25.45

Tsiviilkohtumenetlused ja õiguskaitsevahendid seoses ärisaladustega

1. Kumbki lepinguosaline tagab, et isikutel, kes osalevad artiklis 25.44 nimetatud tsiviilkohtumenetluses või kellel on juurdepääs kohtumenetluse dokumentidele, ei ole lubatud kasutada või avalikustada ärisaladusi või väidetavaid ärisaladusi, mille pädev õigusasutus on huvitatud isiku nõuetekohaselt põhjendatud taotlusel tuvastanud konfidentsiaalse teabena ja mis on saanud sellele isikule teatavaks menetluses osalemise või dokumentidele juurdepääsu tulemusel.

2. Kumbki lepinguosaline näeb ette, et artiklis 25.44 nimetatud tsiviilkohtumenetluses on õigusasutusel õigus vähemalt:

- a) anda kooskõlas lepinguosalise õigusnormidega korraldus võtta ajutisi meetmeid, et takistada ärisaladuse omandamist, kasutamist või avalikustamist ausate äritavadega vastuolus oleval viisil;
- b) anda korraldus kohaldada esialgset õiguskaitset, et takistada ärisaladuse omandamist, kasutamist või avalikustamist ausate äritavadega vastuolus oleval viisil;
- c) mõista isikult, kes teadis või oleks pidanud teadma, et ta omandab, kasutab või avalikustab ärisaladust ausate äritavadega vastuolus oleval viisil, ärisaladuse omaja kasuks välja kahjuhüvitise, mis vastab ärisaladuse sellise omandamise, kasutamise või avalikustamisega tekitatud kahjule;
- d) võtta erimeetmeid, et säilitada sellise ärisaladuse või väidetava ärisaladuse konfidentsiaalsus, mis on saanud teatavaks tsiviilkohtumenetluses, mis käsitleb ärisaladuse väidetavat omandamist, kasutamist ja avalikustamist vastuolus ausate äritavadega; kooskõlas asjaomase lepinguosalise siseriikliku õigusega võib selline erimeede olla võimalus:
 - i) piirata juurdepääsu teatavatele dokumentidele tervikuna või osaliselt;
 - ii) piirata juurdepääsu kohtuistungitele ning nende salvestistele ja stenogrammidele;

- iii) teha kättesaadavaks kohtuotsuse mittekonfidentsiaalne versioon, millest on eemaldatud ärisaladust sisaldavad lõigud või milles neid on redigeeritud;
 - e) määrata karistusi menetlusosalistele või teistele kohtumenetluses osalevatele isikutele, kes ei täida ärisaladuse või väidetava ärisaladuse kaitsega seoses pädevate õigusasutuste antud korraldusi või keelduvad neid täitmast.
3. Kumbki lepinguosaline tagab, et tema õigusasutused ei pea kohaldama artiklis 25.44 osutatud kohtumenetlusi ja õiguskaitsevahendeid, kui ausate äritavadega vastuolus olev tegevus toimub tema õigusnormide kohaselt, et paljastada väärkäitumist, väärtegu või ebaseaduslikku tegevust või kaitsta selle lepinguosalise õigustatud huvi, mida on tunnustatud õigusnormidega.

ARTIKKEL 25.46

Ravimitega seotud avalikustamata andmete kaitse

1. Kui lepinguosaline nõuab ravimi – milles kasutatakse uut keemilist ühendit, mida ei ole varem heaks kiidetud – müügi- või sanitaarloa andmise tingimusena avalikustamata katse- või muude andmete esitamist, mis on vajalikud otsustamiseks, kas selle toote kasutamine on ohutu ja tõhus, peab lepinguosaline niisuguseid andmeid kolmandatele isikutele avalikustamise eest kaitsma, kui nende andmete koostamine nõuab märkimisväärset pingutust, välja arvatud juhul, kui avalikustamine on vajalik ülekaaluka avaliku huvi seisukohast või kui võetakse meetmeid, et tagada andmete kaitse ebaausa kaubanduslikul eesmärgil kasutamise eest.

2. Kumbki lepinguosaline tagab, et vähemalt viie aasta jooksul alates asjaomase lepinguosalise esimese müügi- või sanitaarloa kuupäevast ei viida ravimit, millele on hiljem antud luba esimese müügiloa või sanitaarloa taotluses esitatud prekliiniliste katsete ja kliiniliste uuringute tulemuste alusel, turule ilma esimese müügiloa või sanitaarloa omaniku sõnaselge nõusolekuta.
3. Lepinguosalisel ei ole piiranguid selliste ravimite puhul lühendatud loataotlusmenetluste rakendamisel bioekvivalentsuse ja biosaadavuse uuringute alusel.
4. Kumbki lepinguosaline võib ette näha tingimused ja piirangud käesolevast artiklist tulenevate kohustuste täitmisel, eeldusel et lepinguosaline jätkab käesoleva artikli rakendamist.

ARTIKKEL 25.47

Agrokeemiatoodetega seotud andmete kaitse

1. Kui lepinguosaline nõuab uut keemilist ühendit kasutavale agrokeemiatootele müügiloa andmise tingimusena selle toote ohutust ja tõhusust käsitlevate katsete või uuringuaruannete esitamist, ei anna see lepinguosaline nende katsete või uuringuaruannete alusel luba teisele tootele ilma selle isiku nõusolekuta, kes need eelnevalt esitas, vähemalt kümne aasta jooksul pärast agrokeemiatoota müügiloa andmise kuupäeva.

2. Lepinguosaline võib piirata käesoleva artikli kohast kaitset katsete või uuringuaruannetega, mis vastavad järgmistele tingimustele:

- a) need on vajalikud loa andmiseks või loa muutmiseks, et lubada kasutamist muude kultuuride puhul; ning
- b) need on tõendatult vastavuses hea labori- või katsetava põhimõtetega.

3. Kumbki lepinguosaline võib kehtestada eeskirjad selgroogsete loomadega tehtavate dubleerivate katsete vältimiseks.

4. Käesolevast artiklist tulenevate kohustuste täitmisel võib kumbki lepinguosaline ette näha tingimused ja piirangud eeldusel, et lepinguosaline jätkab käesoleva artikli rakendamist.

7. ALAJAGU

TAIMESORDID

ARTIKKEL 25.48

Sordikaitse

Lepinguosalised kaitsevad taimesorte vastavalt rahvusvahelisele uute taimesortide kaitse konventsioonile, mis võeti vastu 2. detsembril 1961 ja vaadati viimati läbi 19. märtsil 1991 Genfis („UPOV konventsioon“), sealhulgas aretaja õigust käsitlevale erandile, millele on osutatud UPOV konventsiooni artiklis 15, ning teevad koostööd, et neid õigusi edendada ja jõustada.

C JAGU

INTELLEKTUAALOMANDI ÕIGUSKAITSE TAGAMINE

1. ALAJAGU

TSIVIIL- JA HALDUSÕIGUSNORMIDE TÄITMISE TAGAMINE

ARTIKKEL 25.49

Üldised kohustused

1. Kumbki lepinguosaline kinnitab veel kord oma TRIPS-lepingust tulenevaid kohustusi ning tagab intellektuaalomandi õiguskaitse tagamise kooskõlas oma õiguse ja tavadega. Lepinguosalised näevad ette käesolevas alajaos sätestatud meetmed, menetlused ja õiguskaitsevahendid.
2. Käesolevat jagu ei kohaldata B jao 6. alajaoga hõlmatud õiguste suhtes.
3. Lepinguosaline näeb ette meetmed, menetlused ja õiguskaitsevahendid, mis peavad olema õiglased ja erapooletud ning mis ei tohi olla ülemäära keerukad ega kulukad ega sisaldada sobimatuid tähtaegu ega tekitada põhjendamatuid viivitusi.

4. Need meetmed, menetlused ja õiguskaitsevahendid peavad olema ka tõhusad, proportsionaalsed ja heidutavad ning neid tuleb rakendada viisil, mis võimaldab vältida tõkete loomist seaduslikule kaubandusele ning näha ette kaitsemeetmeid nende kuritarvitamise vastu.
5. Ükski käesoleva jao säte ei pane kummalegi lepinguosalisele kohustust:
- a) kehtestada intellektuaalomandi õiguskaitse tagamiseks üldisest õiguskaitsest eraldiseisvat kohtusüsteemi või
 - b) seoses ressursside jagamisega intellektuaalomandi õiguskaitse tagamise ja üldise õiguskaitse vahel.

ARTIKKEL 25.50

Isikud, kellel on õigus taotleda täitemeetmete, menetluste ja õiguskaitsevahendite kohaldamist

Kumbki lepinguosaline tunnistab isikutena, kellel on õigus nõuda käesolevas jaos ja TRIPS-lepingu III jaos sätestatud meetmete, menetluste ja õiguskaitsevahendite rakendamist, järgmisi isikuid:

- a) kummagi lepinguosalise õiguse kohaselt intellektuaalomandiõiguste omajad;
- b) kõik teised isikud, kellel on lubatud neid õigusi kasutada, eelkõige litsentsisaajad, kummagi lepinguosalise õigusnormidega lubatud ulatuses ja vastavate õigusnormide kohaselt;

- c) kummagi lepinguosalise õigusnormidega lubatud ulatuses ja vastavate õigusnormide kohaselt intellektuaalomandiõiguste kollektiivse esindamise organisatsioonid, kes on intellektuaalomandiõiguste omajate üldtunnustatud esindajad;
- d) üksused,¹ kes on kummagi lepinguosalise õigusnormidega lubatud ulatuses ja vastavate õigusnormide kohaselt intellektuaalomandiõiguste omajate üldtunnustatud esindajad.

ARTIKKEL 25.51

Tõendid

1. Kumbki lepinguosaline tagab, et kui isik on esitanud avalduse ja mõistlikult kättesaadavad tõendid, mis toetavad tema väidet, et tema intellektuaalomandiõigust on rikutud või hakatakse rikkuma, võib pädev õigusasutus ka enne asja sisulise menetluse alustamist kohaldada viivitamata tõhusaid ajutisi meetmeid, et säilitada väidetava rikkumisega seotud asjakohaseid tõendeid, rakendades asjakohaseid kaitsemeetmeid ning tagades konfidentsiaalse teabe kaitse selle lepinguosalise õiguse alusel. Ajutiste meetmete määramisel võtavad õigusasutused arvesse väidetava õiguste rikkuja õigustatud huve.

¹ Tšiili puhul tähendab mõiste „üksused“ liite ja ühendusi. Euroopa Liidu puhul tähendab mõiste „üksused“ kutselisi intellektuaalomandi kaitse organisatsioone.

2. Lõikes 1 nimetatud ajutised meetmed võivad hõlmata üksikasjalikku kirjeldust kas proovide võtmisega või ilma selleta või väidetavalt õigusi rikkuvate kaupade füüsilist arestimist ning asjakohastel juhtudel nende kaupade tootmisel või turustamisel valdavalt kasutatud materjalide ja seadmete ja nendega seotud dokumentide arestimist.

3. Kaubandusliku ulatusega intellektuaalomandiõiguse rikkumise korral võtab kumbki lepinguosaline vajalikud meetmed, et pädevad õigusasutused saaksid vajaduse korral nõuda ühe poole taotlusel vastaspoole käsutuses olevaid panga-, finants- või äridokumente, tagades konfidentsiaalse teabe kaitse.

ARTIKKEL 25.52

Õigus teabele

1. Kumbki lepinguosaline tagab, et intellektuaalomandiõiguse rikkumist käsitleva tsiviilkohtumenetluse ajal ning vastusena hageja põhjendatud ja proportsionaalsele taotlusele võivad pädevad õigusasutused nõuda, et rikkuja või muu isik esitaks teavet intellektuaalomandiõigust rikkuvate kaupade või teenuste päritolu ja turustusvõrkude kohta.

2. Lõike 1 kohaldamisel tähendab „muu isik“ isikut, kes vähemalt:
 - a) kelle valdusest on leitud intellektuaalomandi õigusi rikkuvat kaupa kaubanduslikes kogustes;
 - b) on tabatud intellektuaalomandi õigusi rikkuvate teenuste kaubanduslikus mahus kasutamisel;
 - c) on tabatud intellektuaalomandi õigusi rikkuvate teenuste kaubanduslikus mahus osutamisel või
 - d) kes on käesolevas lõikes osutatud isiku kinnitusel osalenud rikkumisega seotud toodete tootmises, valmistamises või turustamises või rikkumisega seotud teenuste osutamises.
3. Lõikes 1 nimetatud teave võib vastavalt asjakohasusele sisaldada järgmist:
 - a) kaupade või teenuste tootjate, valmistajate, turustajate, tarnijate ning teiste varasemate valdajate, samuti kavandavate hulgimüüjate ja jaemüüjate nimed ja aadressid ning
 - b) toodetud, valmistatud, tarnitud, saadud või tellitud mahud, samuti kõnealuste kaupade või teenuste eest saadud hind.
4. Käesoleva artikli kohaldamine ei piira lepinguosalise muude selliste õigusaktide kohaldamist, millega
 - a) antakse õiguste omajale õigus saada täielikumat teavet;

- b) reguleeritakse teabe kasutamist tsiviilmenetlustes vastavalt käesolevale artiklile;
- c) reguleeritakse vastutust teabeõiguse kuritarvitamise eest;
- d) antakse lõikes 1 osutatud isikule võimalus keelduda teabe andmisest, kui kõnealuse teabe tõttu oleks isik sunnitud tunnistama enda või oma lähisugulaste osalust intellektuaalomandiõiguse rikkumises; või
- e) reguleeritakse konfidentsiaalsete teabeallikate kaitset ja isikuandmete töötlemist.

ARTIKKEL 25.53

Ajutised meetmed ja kaitsemeetmed

1. Kumbki lepinguosaline tagab, et õigusasutus saab hageja taotluse korral teha väidetavale õiguste rikkujale ajutise ettekirjutuse, mille eesmärk on tõkestada intellektuaalomandiõiguste vahetu rikkumine või ajutiselt ja vajaduse korral korduva rahalise karistuse abil, kui see on ette nähtud selle lepinguosalise õigusaktidega, peatada õiguserikkumise jätkamine või nõuda jätkamise tingimusena tagatise, mis rikkumise tuvastamise korral tagavad õiguste omajale hüvitise maksmise. Kui see on asjakohane, võib ajutise ettekirjutuse samadel tingimustel teha ka kolmandale isikule,¹ kui kõnealune isik kuulub asjaomase õigusasutuse jurisdiktsiooni alla ning kui tema teenuseid kasutatakse intellektuaalomandiõiguste rikkumiseks.

2. Kumbki lepinguosaline tagab, et tema õigusasutused võivad hageja taotlusel anda korralduse intellektuaalomandiõiguse rikkumise kahtlusega kaubad arestida või üle anda², et takistada nende sisenemist turustuskanalitesse või seal liikumist.

¹ Käesoleva artikli kohaldamisega seoses võib lepinguosaline näha ette, et „kolmas isik“ hõlmab vahendajat.

² Lepinguosaline võib käesoleva lõike rakendamiseks valida arestimise ja üleandmise vahel.

3. Väidetava kaubanduslikus mahus toime pandud rikkumise korral tagab kumbki lepinguosaline, et kui hageja tõendab kahju hüvitamist tõenäoliselt ohustavaid asjaolusid, võivad õigusasutused anda korralduse ennetavalt arestida väidetava rikkuja vallas- ja kinnisvara, sealhulgas blokeerida tema pangakontod ja muu vara. Selleks võivad pädevad asutused nõuda panga-, finants- ja äridokumentide esitamist või asjakohast juurdepääsu olulisele teabele.

ARTIKKEL 25.54

Õiguskaitsevahendid

1. Kumbki lepinguosaline tagab, et õigusasutused saavad hageja taotluse korral ja ilma et see piiraks õiguste rikkumisest õiguste omajale tuleneda võiva kahju hüvitamise nõuet, anda korralduse intellektuaalomandiõigusi rikkuvaks tunnistatud kaubad hävitada või vähemalt turustuskanalitest püsivalt kõrvaldada, ilma et selle eest makstaks hüvitist. Õigusasutused võivad vajaduse korral anda ka korralduse hävitada materjalid ja seadmed, mida kõnealuste kaupade loomisel või valmistamisel peamiselt kasutatakse.
2. Kummagi lepinguosalise õigusasutustel on õigus nõuda nimetatud meetmete rakendamist rikkuja kulul, välja arvatud juhul, kui selle tegemata jätmiseks esitatakse konkreetsed põhjused.
3. Õiguskaitsevahendite kasutamise taotluse kaalumisel tuleb silmas pidada rikkumise raskuse ja määratud õiguskaitsevahendi proportsionaalsust ning kolmandate isikute huve.

ARTIKKEL 25.55

Ettekirjutused

Kumbki lepinguosaline tagab, et kui tehakse kohtuotsus, millega tuvastatakse intellektuaalomandiõiguste rikkumine, võivad õigusasutused teha rikkujale ja vajaduse korral kolmandale isikule,¹ kui kõnealune isik kuulub asjaomase õigusasutuse jurisdiktsiooni alla ning kui tema teenuseid kasutatakse intellektuaalomandiõiguste rikkumiseks, ettekirjutuse rikkumine lõpetada.

ARTIKKEL 25.56

Alternatiivsed meetmed

Kumbki lepinguosaline võib ette näha, et asjakohastel juhtudel ning sellise isiku taotluse korral, kelle suhtes tuleb kohaldada artiklis 25.54 või 25.55 sätestatud meetmeid, võib õigusasutus anda korralduse maksta artiklis 25.54 või 25.55 sätestatud meetmete kohaldamise asemel kahju kannatanud isikule rahalist hüvitist, juhul kui asjaomase isiku tegevuses puudus tahtlus või raske hooletus, kui kõnealuste meetmete kohaldamine põhjustaks asjaomasele isikule ebaproportsionaalselt suurt kahju ning kui kahju kannatanud isikule rahalise hüvitise maksmine näib olevat piisavalt rahuldav.

¹ Käesoleva artikli kohaldamisega seoses võib lepinguosaline näha ette, et „kolmas isik“ hõlmab vahendajat.

ARTIKKEL 25.57

Kahjuhüvitis

1. Kumbki lepinguosaline tagab, et õigusasutused kohustavad kannatanud osapooli avalduse alusel rikkujat, kes teadlikult rikkus või pidi põhjendatult olema rikkumisest teadlik, maksma õiguste omajale piisavat kahjuhüvitist kahju eest, mida õiguste omajale rikkumisega põhjustati.
2. Kahju suuruse kindlaksmääramisel lõike 1 alusel on kummagi lepinguosalise õigusasutustel lubatud võtta väärtuse hindamisel arvesse muu hulgas iga põhjendatud väidet, millele õiguste omaja tugineb, sealhulgas saamata jäänud tulu, rikkumisega seotud kaupade või teenuste väärtus turuhinnas või nende soovituslik jaemüügihind¹. Vähemalt autoriõiguse või sellega kaasnevate õiguste rikkumise korral ning kaubamärgi võltsimise korral näeb kumbki lepinguosaline ette, et nende õigusasutustel on õigus kohustada rikkujat maksma rikkumisega teenitud tulu välja õiguste omajale kas kahjuhüvitise alternatiivina, täiendusena või selle osana.
3. Lõike 2 alternatiivina võib kumbki lepinguosaline näha ette, et tema õigusasutustel on asjakohastel juhtudel õigus määrata kindlasummaline kahjuhüvitis, tuginedes sellistele elementidele nagu vähemalt sama suur summa kui autoritasu või tasud, mida rikkuja oleks pidanud maksma, kui ta oleks taotlenud kõnealuse intellektuaalomandiõiguse kasutamiseks luba.

¹ Euroopa Liidu jaoks hõlmab see vajaduse korral ka mittemajanduslikke tegureid, näiteks õiguse omanikule tekitatud moraalsel kahju.

4. Ükski käesoleva artikli säte ei takista lepinguosalisi sätestamast võimalust, et kui rikkuja ei olnud ega pidanud põhjendatult olema teadlik sellest, et ta tegeleb õigusrikkumisega, võivad tema õigusasutused anda kannatanud poole kasuks korralduse maksta saadud tulu tagasi või maksta kahjuhüvitist, mille suurus võib olla eelnevalt kindlaks määratud.

ARTIKKEL 25.58

Kohtukulud

Kumbki lepinguosaline tagab, et intellektuaalomandi õiguskaitse tagamisega seotud tsiviilkohtumenetluste puhul on tema õigusasutustel vajaduse korral õigus kohustada kaotajat tasuma kohtuasja võitnud poole kohtu- ja muud kulud, nagu on ette nähtud asjaomase lepinguosalise õiguse kohaselt.

ARTIKKEL 25.59

Kohtulahendite avaldamine

Kumbki lepinguosaline tagab, et kohtumenetluste puhul, mis on algatatud intellektuaalomandiõiguste rikkumise tõttu, võivad õigusasutused anda korralduse võtta hageja palvel ja rikkuja kulul asjakohaseid meetmeid, et levitada kohtulahendit käsitlevat teavet, sealhulgas avaldada kohtulahend täielikult või osaliselt.

ARTIKKEL 25.60

Autorsuse või omandiõiguse eeldamine

Lepinguosalised tunnistavad, et käesolevas jaos sätestatud meetmete, menetluste ja õiguskaitsevahendite kohaldamisel:

- a) käsitatakse kirjandus- või kunstiteose autorina isikut, kelle puhul on vastupidiste tõendite puudumise korral piisav, kui autori nimi esineb teosel tavapärasel viisil, ja seega antakse talle õigus algatada rikkumise uurimine ning
- b) punkti a kohaldatakse *mutatis mutandis* autoriõigusega kaasnevate õiguste omajate kaitstud teoste suhtes.

ARTIKKEL 25.61

Haldusmenetlused

Juhul kui mõni tsiviilõiguslik parandusmeede võidakse määrata asja lahendamisel haldusmenetluse käigus, peab menetlus sisuliselt vastama käesoleva alajao asjakohaste sätete põhimõtetele.

2. ALAJAGU

INTELLEKTUAALOMANDI ÕIGUSKAITSE TAGAMINE PIIRIL

ARTIKKEL 25.62

Piiril rakendatavad meetmed

1. Tollikontrolli all oleva kauba suhtes võtab kumbki lepinguosaline vastu või jätab kehtima korra, mille kohaselt võib õiguste omaja esitada pädevatele asutustele taotluse kahtlase kauba kinnipidamiseks või vabastamise peatamiseks. Käesoleva alajao kohaldamisel tähendab „kahtlane kaup“ kaupa, mille puhul kahtlustatakse rikkumist, mis on seotud kaubamärgi, autoriõiguse ja sellega kaasnevate õiguste, geograafilise tähise, patendi, kasuliku mudeli, tööstusdisainilahenduse või integraallülituse topoloogiaga.
2. Kumbki lepinguosaline tagab elektroonilised süsteemid, mille kaudu saavad pädevad asutused rahuldatud või registreeritud taotlusi hallata.
3. Kumbki lepinguosaline tagab, et tema pädevad asutused ei nõua tasu taotluse menetlemisest või registreerimisest tulenevate halduskulude katmiseks.
4. Kumbki lepinguosaline tagab, et tema pädevad asutused otsustavad taotluse rahuldamise või registreerimise mõistliku aja jooksul.

5. Kumbki lepinguosaline tagab, et rahuldatud või registreeritud taotlust või registreerimist kohaldatakse mitme saadetise suhtes.
6. Tollikontrolli all oleva kauba puhul tagab kumbki lepinguosaline, et tema toll võib omal algatusel peatada kaubamärgiõiguse või autoriõiguste rikkumises kahtlustatava kauba vabastamise või pidada selle kinni.
7. Toll kasutab riskianalüüsi, et teha kindlaks kaubad, mille puhul kahtlustatakse intellektuaalomandiõiguste rikkumist. Kumbki lepinguosaline rakendab käesolevat punkti kooskõlas oma õigusaktidega.
8. Kumbki lepinguosaline võib kehtestada menetlused, mis võimaldavad hävitada intellektuaalomandiõiguste rikkumises kahtlustatava kauba, ilma et rikkumiste ametlikuks tuvastamiseks oleks vaja algetada haldus- või kohtumenetlust, kui asjaomased isikud on sellise hävitamisega nõus või ei esita sellele vastuväiteid. Kui sellist kaupa ei hävitata, tagab kumbki lepinguosaline, et see kaup kõrvaldatakse väljaspool kommertskanalit viisil, millega välditakse õiguste omajale kahju tekitamist, välja arvatud erandlikel asjaoludel.
9. Kumbki lepinguosaline võib kehtestada korra, mis võimaldab kiiresti hävitada posti- või kiirkullerisaadetistega saadetavad võltsitud kaubamärgiga kaubad ja piraatkaubad.
10. Lepinguosaline võib otsustada mitte kohaldada käesolevat artiklit õiguste omaja poolt või tema nõusolekul kolmandas riigis turule viidava kauba impordi suhtes. Lepinguosaline võib samuti otsustada mitte kohaldada käesolevat artiklit reisijate isiklikus pagasis sisalduvate mittekaubanduslikku laadi kaupade suhtes.

11. Lepinguosaliste tolliasutused peavad korrapäraselt dialoogi ning edendavad koostööd asjaomaste sidusrühmade ja muude asutustega, kes on kaasatud intellektuaalomandi õiguskaitse tagamisse.
12. Lepinguosalised teevad koostööd seoses kahtlasi kaupu hõlmava rahvusvahelise kaubandusega. Eelkõige jagavad lepinguosalisel võimalikult palju teavet teist lepinguosalist mõjutava kahtlaste kaupadega kauplemise kohta.
13. Ilma et see piiraks muid koostöövorme, kohaldatakse käesoleva artikli kohaselt lepinguosalise tolli pädevusse kuuluvate intellektuaalomandiõigusi käsitlevate õigusaktide rikkumistega seoses protokoll, mis on lisatud sellele lepingule vastastikuse haldusabi kohta tolliküsimustes.

ARTIKKEL 25.63

Kooskõla GATTi ja TRIPS-lepinguga

Kui tema tolliasutused rakendavad piiril intellektuaalomandi õiguskaitse tagamise meetmeid, siis olenemata sellest, kas need on käesoleva alajaoga hõlmatud või mitte, tagab kumbki lepinguosaline kooskõla oma kohustustega, mis tulenevad GATT 1994st ja TRIPS-lepingust, eelkõige GATT 1994 artiklist V ja TRIPS-lepingu artiklist 41 ja III osa 4. jaost.

D JAGU

LÕPPSÄTTED

ARTIKKEL 25.64

Koostöö

1. Lepinguosalised teevad koostööd, et toetada käesoleva peatüki alusel võetud kohustuste täitmist.
2. Intellektuaalomandiõiguste kaitse ja jõustamisega seotud koostöövaldkonnad võivad hõlmata muu hulgas järgmisi tegevusi:
 - a) teabe vahetamine intellektuaalomandiõigusi käsitleva õigusraamistiku ning asjakohaste kaitse- ja õiguskaitse tagamise eeskirjade kohta;
 - b) lepinguosaliste vahel õigusloome arenguga seotud kogemuste vahetamine;
 - c) lepinguosaliste vahel intellektuaalomandi õiguskaitse tagamisega seotud kogemuste vahetamine;
 - d) lepinguosaliste vahel kesk- ja piirkondlikul tasandil jõustamise valdkonnas tolli, politsei, haldus- ja õigusasutuste saadud kogemuste vahetamine;

- e) tegevuse koordineerimine võltsitud kauba ekspordi ärahoidmiseks, sealhulgas kolmandate riikidega;
- f) tehniline abi, suutlikkuse suurendamine; personali vahetamine ja koolitamine;
- g) intellektuaalomandiõiguste kaitsmine ning sellega seotud teabe levitamine muu hulgas äriühingutes ja kodanikuühiskonnas;
- h) üldsuse teadlikkus tarbijatest ja õiguste omajatest ning institutsioonilise koostöö tõhustamine, eelkõige nende intellektuaalomandi ametite vahel;
- i) üldsuse teadlikkuse aktiivne suurendamine ja üldsuse harimine intellektuaalomandiõiguste poliitika alal;
- j) avaliku ja erasektori koostöö, millesse on kaasatud VKEd, intellektuaalomandi õiguskaitse tagamise ning nende rikkumiste vähendamise valdkonnas, sealhulgas VKEdele mõeldud üritustel või kogunemistel; ning
- k) tõhusate strateegiate väljatöötamine selleks, et määrata kindlaks sihtrühmad ja teavitusprogrammid eesmärgiga suurendada tarbijate ja meedia teadlikkust intellektuaalomandiõiguste rikkumiste mõjust, sealhulgas ohust tervisele ja ohutusele ning seosest organiseeritud kuritegevusega.

3. Kumbki lepinguosaline võib avalikustada B jao 4. alajao kohaselt kaitstavate geograafiliste tähistega seotud tootekirjeldused või nende kokkuvõtted ning kontaktpunktid, mis on ette nähtud teise lepinguosalise geograafiliste tähistede kontrollimiseks või haldamiseks.

4. Lepinguosalised peavad kas otse või artiklis 25.66 osutatud allkomitee kaudu ühendust kõigis küsimustes, mis on seotud käesoleva peatüki rakendamise ja toimimisega.

ARTIKKEL 25.65

Sidusrühmade vabatahtlikud algatused

Kumbki lepinguosaline püüab hõlbustada sidusrühmade vabatahtlikke algatusi, mille eesmärk on vähendada intellektuaalomandiõiguste rikkumisi, sealhulgas internetis ja muudes kauplemisskohtades, ning mille raames käsitletakse konkreetseid probleeme ja otsitakse neile praktilisi lahendusi, mis on realistlikud, tasakaalustatud, proportsionaalsed ja kõigile asjaosalistele õiglased, sealhulgas järgmistel viisidel:

- a) kumbki lepinguosaline püüab oma territooriumil viia sidusrühmad konsensuslikult kokku, et hõlbustada vabatahtlikke algatusi eesmärgiga leida lahendusi ja lahendada erimeelsusi seoses intellektuaalomandiõiguste kaitsmisega ja intellektuaalomandi õiguskaitse tagamisega ning rikkumiste vähendamisega;
- b) kumbki lepinguosaline püüab vahetada teise lepinguosalisega teavet jõupingutuste kohta, mida tehakse selleks, et hõlbustada sidusrühmade vabatahtlikke algatusi oma territooriumil; ning

- c) lepinguosalised püüavad edendada oma sidusrühmade vahel avatud dialoogi ja koostööd ning julgustada sidusrühmi ühiselt leidma lahendusi ja lahendama erimeelsusi seoses intellektuaalomandiõiguste kaitsmisega ja intellektuaalomandi õiguskaitse tagamisega ning nende rikkumiste vähendamisega.

ARTIKKEL 25.66

Intellektuaalomandi allkomitee

Artikli 33.4 lõike 1 kohaselt loodud intellektuaalomandi allkomitee (edaspidi „allkomitee“) jälgib ja tagab käesoleva peatüki ning 25-A, 25-B ja 25-C lisa nõuetekohase rakendamise ja toimimise. Samuti täidab allkomitee eriülesandeid, mis on talle antud käesoleva peatükiga, sealhulgas artikliga 25.40.

26. PEATÜKK

KAUBANDUS JA KESTLIK ARENG

A JAGU

ÜHISÄTTED

ARTIKKEL 26.1

Eesmärgid

1. Lepinguosalised tuletavad meelde keskkonna- ja arenguprogrammi Agenda 21, mis võeti vastu 3.–14. juunil 1992 Rio de Janeiros toimunud ÜRO keskkonna- ja arengukonverentsil, 2002. aasta ülemaailmse kestliku arengu tippkohtumise Johannesburgi rakenduskava, Rahvusvahelise Tööorganisatsiooni (ILO) deklaratsiooni sotsiaalse õigluse kohta õiglase üleilmastumise nimel, mille Rahvusvaheline Töökongress võttis vastu 10. juunil 2008 Genfis toimunud 97. istungjärgul (edaspidi „ILO deklaratsioon sotsiaalse õigluse ja õiglase globaliseerumise kohta“), ÜRO 2012. aasta kestliku arengu konverentsi lõppdokumenti „Soovitud tulevikuvisioon“ ning kestliku arengu tegevuskava aastani 2030 ja selle kestliku arengu eesmäärke.

2. Lepinguosalised tunnistavad, et kestlik areng hõlmab majandusarengut, sotsiaalset arengut ja keskkonnakaitset, kusjuures kõik kolm on üksteisest sõltuvad ning üksteist tugevdavad eesmärgiga tagada praeguste ja tulevaste põlvkondade heaolu.

3. Eespool toodut silmas pidades on käesoleva peatüki eesmärk tugevdada lepinguosalistevahelisi kaubandus- ja investeerimissuhteid viisil, mis aitab kaasa kestlikule arengule, eelkõige selle töö-¹ ja keskkonnamõõtmele, mis on kaubanduse ja investeeringute seisukohast oluline.

4. See peatükk hõlmab koostööpõhist lähenemisviisi, mis rajaneb ühistel väärtustel ja huvidel.

ARTIKKEL 26.2

Reguleerimisõigus ja kaitsetasemed

1. Lepinguosalised tunnistavad kummagi lepinguosalise õigust määrata kindlaks oma kestliku arengu põhimõtted ja prioriteedid, eelkõige kehtestada oma riikliku töö- ja keskkonnakaitse tase ning oma töö- ja keskkonnaprioriteedid ning võtta vastu või muuta vastavalt oma töö- ja keskkonnavalaseid õigusakte ja poliitikat.

¹ Käesolevas peatükis osutab mõiste „töö“ ILO strateegilistele eesmärkidele inimväärse töö tagamise suuniste raames, mis on esitatud ILO deklaratsioonis sotsiaalse õigluse kohta õiglase üleilmastumise nimel.

2. Punktis 1 osutatud kaitsetase, õigus ja poliitika peavad olema kooskõlas kummagi lepinguosalise kohustusega järgida käesolevas peatükis osutatud mitmepoolseid keskkonnalepinguid ning mitmepoolseid tööstandardeid ja -kokkuleppeid, mille osaline ta on.
3. Kumbki lepinguosaline püüab tagada, et tema keskkonna- ja töölased õigusnormid ja poliitikameetmed näevad ette keskkonna- ja töökaitse kõrge taseme ja soodustavad seda, ning püüab jätkuvalt parandada oma õigusnormides ja tegevuspõhimõtetes sätestatud keskkonna- ja töökaitse taset.
4. Lepinguosaline ei nõrgenda ega vähenda oma keskkonna- ja tööalaste õigusnormidega ette nähtud kaitsetasemeid kaubanduse või investeeringute soodustamise eesmärgil.
5. Lepinguosaline ei või kaubanduse või investeeringute soodustamiseks loobuda või muul viisil kõrvale kalduda oma keskkonna- ja tööalastest õigusnormidest ega pakkuda nendest loobumist või muul viisil kõrvale kaldumist viisil, mis nõrgendab või vähendab kõnealustes õigusnormides ette nähtud kaitsetaset.
6. Lepinguosaline ei jäta järjepideva või korduva tegevuse või tegevusetuse kaudu tõhusalt tagamata oma keskkonna- ja tööalaste õigusnormide täitmist viisil, mis mõjutab kaubandust või investeeringuid.
7. Kummalegi lepinguosalisele jääb õigus kasutada mõistlikku kaalutlusõigust ja teha heas usus otsuseid jõustamisvahendite eraldamisel kooskõlas oma keskkonna- ja tööalaste õigusnormide täitmise tagamise prioriteetidega.

8. Lepinguosaline ei kohalda oma keskkonna- ja tööõiguslaseid õigusnorme viisil, mis kujutaks endast varjatud piirangut kaubandusele või investeeringutele.

ARTIKKEL 26.3

Kaubandus ning vastutustundlik ärikäitumine ja tarneahelate juhtimine

1. Lepinguosalised tunnistavad vastutustundliku ettevõtluse või ettevõtja sotsiaalse vastutuse tavade kaudu tarneahelate vastutustundliku juhtimise tähtsust ning kaubanduse rolli selle eesmärgi saavutamisel.
2. Kooskõlas lõikega 1 teeb kumbki lepinguosaline järgmist:
 - a) edendab vastutustundlikku ärikäitumist või ettevõtja sotsiaalset vastutust, julgustades ettevõtjaid võtma kasutusele asjakohaseid tavasid, mis on kooskõlas rahvusvaheliselt tunnustatud põhimõtete, standardite ja suunistega, sealhulgas hoolsuskohustuse valdkondlike suunistega, mille lepinguosaline on heaks kiitnud või mida ta toetab; ning

- b) toetab selliste asjakohaste rahvusvaheliste dokumentide levitamist ja kasutamist, mille kõnealune lepinguosaline on heaks kiitnud või mida ta toetab, nagu OECD suunised hargmaistele ettevõtetele, 1977. aasta novembris Genfis vastu võetud ILO kolmepoolne põhimõtete deklaratsioon hargmaiste ettevõtete ja sotsiaalpoliitika põhimõtete kohta („ILO kolmepoolne deklaratsioon rahvusvaheliste ettevõtete ja sotsiaalpoliitika põhimõtete kohta“), ÜRO algatus Global Compact ning ÜRO äritegevuse ja inimõiguste juhtpõhimõtted, mille kinnitas ÜRO Inimõiguste Nõukogu 16. juuni 2011. aasta resolutsiooniga 17/4.
3. Lepinguosalised tunnistavad rahvusvaheliste sektoripõhiste suuniste kasulikkust ettevõtja sotsiaalse vastutuse või vastutustundliku ettevõtluse valdkonnas ning edendavad sellega seoses ühist tööd. Lepinguosalised rakendavad ka meetmeid, et edendada OECD hoolsuskohustuse suuniste järgimist.
4. Lepinguosalised tunnistavad, kui oluline on edendada selliste kaupadega kauplemist, mis aitavad parandada sotsiaalseid tingimusi ja edendada keskkonnahoidlikku tava, näiteks keskkonnakaubad ja -teenused, mis aitavad kaasa ressursitõhusale ja vähese CO₂ heitega majandusele, kaupadega, mille tootmine ei ole seotud raadamisega, ning kaupadega, mille suhtes kohaldatakse vabatahtlikke kestlikkuse tagamise kavasid ja mehhanisme.
5. Käesoleva artikliga hõlmatud küsimustes vahetavad lepinguosalisel teavet ja parimaid tavasid ning teevad vajaduse korral koostööd kahepoolset ja piirkondlikul tasandil ning rahvusvahelistel foorumitel.

ARTIKKEL 26.4

Teaduslik ja tehniline teave

1. Kui lepinguosaline kehtestab või rakendab meetmeid, mille eesmärk on kaitsta keskkonda või töötingimusi ning mis võivad mõjutada lepinguosalistevahelist kaubandust või investeeringuid, võtab ta arvesse kättesaadavaid teaduslikke ja tehnilisi tõendeid, eelistatavalt tunnustatud tehnilistelt ja teadusasutustelt saadud tõendeid, samuti asjakohaseid rahvusvahelisi standardeid, suuniseid või soovitusi, kui need on olemas.
2. Kui teaduslikud tõendid või teaduslik teave on ebapiisavad või ebaselged ning lepinguosalise territooriumil on keskkonna märkimisväärse halvenemise oht või oht töötervishoiule ja -ohutusele, võib ta võtta ettevaatuspõhimõttel rajanevaid meetmeid. Sellised meetmed vaadatakse läbi, kui saadakse uut või täiendavat teaduslikku teavet.
3. Kui lõike 2 kohaselt vastu võetud meede mõjutab lepinguosalistevahelist kaubandust või investeeringuid, võib lepinguosaline paluda meetme võtnud lepinguosalisel esitada teavet selle kohta, et meede on kooskõlas tema enda kaitsetasemega, ning taotleda selle küsimuse arutamist kaubanduse ja jätkusuutliku arengu allkomitees.
4. Selliseid meetmeid ei kohaldata viisil, mis kujutaks endast meelevaldset või põhjendamatu diskrimineerimist või kaubanduse või investeeringute varjatud piiramist.

ARTIKKEL 26.5

Läbipaistvus ja head reguleerimistavad

Lepinguosalised tunnistavad läbipaistvuse ja heade reguleerimistavade eeskirjade kohaldamise tähtsust vastavalt 28. ja 29. peatükile, pidades silmas eelkõige neid eeskirju, mis annavad huvitatud isikutele võimaluse esitada arvamusi seoses järgmisega:

- a) meetmed, mille eesmärk on kaitsta keskkonda ja töötingimusi ning mis võivad mõjutada kaubandust või investeeringuid; ning
- b) kaubandus- või investeerimismeetmed, mis võivad mõjutada keskkonnakaitset või töötingimusi.

ARTIKKEL 26.6

Üldsuse teadlikkus, teavitamine, osalemine ja menetluslikud tagatised

1. Kumbki lepinguosaline suurendab üldsuse teadlikkust oma töö- ja keskkonnavaladest õigusnormidest, sealhulgas tagades, et tema töö- ja keskkonnavalad õigusnormid ning jõustamis- ja vastavusmenetlused on avalikult kättesaadavad.

2. Kumbki lepinguosaline püüab rahuldada mis tahes isiku teabenõuded selle kohta, kuidas on lepinguosaline käesolevat peatükki rakendanud.
3. Kumbki lepinguosaline kasutab artiklites 33.5, 33.6 ja 33.7 osutatud mehhanisme, et küsida arvamusi käesoleva peatüki rakendamisega seotud küsimustes.
4. Kumbki lepinguosaline näeb ette selle lepinguosalise isikute kirjalike teatiste ja arvamuste kirjaliku esildisena vastuvõtmise käesoleva peatüki rakendamisega seotud küsimustes oma siseriiklike menetluste kohaselt, ning võtab neid nõuetekohaselt arvesse. Lepinguosaline vastab sellistele esildistele kirjalikult ja õigel ajal. Ta võib edastada sellised teated ja arvamused artikli 33.6 kohaselt loodud sisenõuanderühmale ja artikli 26.19 lõike 6 kohaselt määratud teise lepinguosalise kontaktpunktile.
5. Kumbki lepinguosaline tagab kooskõlas oma õigusega juurdepääsu haldus- või kohtumenetlustele isikutele, kellel on teatavas küsimuses seaduslik huvi või kes väidavad, et nende õigust on rikutud, et saaks võtta keskkonna- või tööõiguse rikkumise suhtes meetmeid, sealhulgas kohaldada asjakohaseid õiguskaitsevahendeid.
6. Kumbki lepinguosaline tagab kooskõlas oma õigusega, et punktis 5 nimetatud menetlused vastavad nõuetekohasele menetlusele ega ole ülemäära kulukad, ei sisalda ebamõistlikke tähtaegu või põhjendamatuid viivitusi, pakuvad vajaduse korral õiguskaitset ning on õiglased, erapooletud ja läbipaistvad.

ARTIKKEL 26.7

Koostöötegevus

1. Lepinguosalised tunnistavad, et keskkonna- ja tööpoliitika kaubandusaspektide valdkonnas tehtav koostöö on tähtis, sest see aitab saavutada käesoleva lepingu eesmärgid ja rakendada käesolevat peatükki.
2. Koostöömeetmeid saab arendada ja rakendada rahvusvaheliste ja piirkondlike organisatsioonide ning vajaduse korral kolmandate riikide, ettevõtjate, tööandjate ja töötajate organisatsioonide, haridus- ja teadusorganisatsioonide ning muude valitsusväliste organisatsioonide osalusel.
3. Koostööd tehakse küsimustes ja teemadel, milles lepinguosalised on kokku leppinud, et käsitleda ühist huvi pakkuvaid küsimusi.
4. Lepinguosalised võivad teha koostööd käesolevas peatükis täpsustatud küsimustes ning muu hulgas järgmises:
 - a) kaubanduse ja kestliku arengu töö- ja keskkonnaaspektid rahvusvahelistel foorumitel, sealhulgas eelkõige WTOs, ÜRO kestliku arengu kõrgetasemelisel poliitilisel foorumil, ÜRO Keskkonnaprogrammis (UNEP), ILOs ja mitmepoolsetes keskkonnalepingutes;

- b) töö- ja keskkonnavalaste õigusaktide ning -standardite mõju kaubandusele ja investeeringutele;
- c) kaubandus- ja investeerimisõiguse mõju tööle ja keskkonnale ning
- d) kaubandusaspektid, mis on seotud järgmiste valdkondadega:
 - i) säästvat tarbimist ja tootmist käsitlevad algatused, sealhulgas need, mille eesmärk on edendada ringmajandust, keskkonnasäästlikku majanduskasvu ja reostuse vähendamist; ning
 - ii) algatused keskkonnakaupade ja -teenuste edendamiseks, sealhulgas asjaomaste mittetariifsete tõkete kõrvaldamise kaudu.

5. Koostööprioriteetide üle otsustavad lepinguosalised ühiselt, lähtudes vastastikust huvi pakkuvatest valdkondadest ja olemasolevatest vahenditest.

6. Lepinguosalised võivad tegutseda käesolevas peatükis sätestatud koostöövaldkondades füüsiliselt või lepinguosalistele kättesaadavate tehnoloogiliste abivahendite kaudu.

B JAGU

KESKKOND JA KAUBANDUS

ARTIKKEL 26.8

Eesmärgid

1. Lepinguosalised püüavad edendada vastastikku toetavat kaubandus- ja keskkonnapoliitikat, kõrgetasemelist keskkonnakaitset kooskõlas mitmepoolsete keskkonnalepingutega, mille osalised nad on, ning oma vastavate keskkonnavalaste õigusnormide tõhusat jõustamist ning suurendada oma suutlikkust tegeleda kaubandusega seotud keskkonnaküsimustega, sealhulgas koostöö kaudu.
2. Lepinguosalised tunnistavad, et tõhustatud koostöö keskkonna kaitsmiseks ja säilitamiseks ning loodusvarade säästvaks majandamiseks toob kasu, mis võib soodustada kestlikku arengut, tugevdada nende keskkonnavalast juhtimist ja täiendada käesoleva lepingu eesmärke.
3. Lepinguosalised tunnistavad vastastikku toetava kaubandus- ja keskkonnapoliitika ning -tavade tähtsust, et parandada keskkonnakaitset kestliku arengu edendamisel.

ARTIKKEL 26.9

Mitmepoolne keskkonnaalane juhtimine ja mitmepoolsed keskkonnalepingud

1. Lepinguosalisel tunnistavad ÜRO Keskkonnaprogrammi Keskkonnaassamblee tähtsust. Lepinguosalisel tunnistavad mitmepoolsete keskkonnalepingute otsustavat rolli ülemaailmsete, piirkondlike ja riigisiseste keskkonnaprobleemide lahendamisel. Lepinguosalisel tunnistavad ka vajadust suurendada kaubandus- ja keskkonnapoliitika vastastikust täiendavust. Seega rakendab kumbki lepinguosaline tõhusalt mitmepoolseid keskkonnalepinguid ja protokolle, mille osaline ta on.
2. Lepinguosalisel tunnistavad kummagi lepinguosalise õigust võtta vastu või jätta kehtima meetmeid nende mitmepoolsete keskkonnalepingute eesmärkide edendamiseks, mille osaline ta on.
3. Lepinguosalisel peavad dialoogi ning vajaduse korral teevad koostööd vastastikust huvi pakkuvates kaubandus- ja keskkonnaküsimustes, eelkõige mitmepoolsete keskkonnalepingute valdkonnas. See hõlmab korrapärast teabevahetust kummagi lepinguosalise algatuste kohta seoses mitmepoolsete keskkonnalepingute ratifitseerimisega, sealhulgas nende protokollide ja muudatustega.

ARTIKKEL 26.10

Kaubandus ja kliimamuutused

1. Lepinguosalised tunnistavad kliimamuutusi käsitlevate mitmepoolsete keskkonnalepingute tähtsust, eelkõige vajadust saavutada 9. mail 1992 New Yorgis sõlmitud ÜRO kliimamuutuste raamkonventsiooni („UNFCCC“) eesmärk ning Pariisi kokkuleppe eesmärgid, et tegeleda kliimamuutustest tuleneva kiireloomulise ohuga. Seega tunnistavad lepinguosalised kaubanduse rolli kestliku arengu eesmärgi saavutamisel ja kliimamuutustega tegelemisel, samuti individuaalsete ja ühiste jõupingutuste tähtsust kliimamuutuste mõju käsitlemisel leevendus- ja kohanemismeetmete kaudu.
2. Kooskõlas lõikega 1 teeb kumbki lepinguosaline järgmist:
 - a) rakendab tõhusalt ÜRO kliimamuutuste raamkonventsiooni ja selle alusel vastu võetud Pariisi kokkulepet, sealhulgas täidab oma kohustusi, mis on seotud riiklikult kindlaksmääratud panustega;
 - b) toetab kaubanduse positiivset panust vähese kasvuhoonegaaside heitega ja ringmajandusele üleminekusse ning kliimamuutustele vastupanuvõimelisse arengusse, sealhulgas kliimamuutuste leevendamise ja nendega kohanemise meetmetesse; ning
 - c) toetab ja edendab kauplemist kliimamuutuste leevendamise ja nendega kohanemise, taastuvatest energiaallikatest toodetud energia ja energiatõhususe seisukohalt eriti oluliste kaupade ja teenustega ning nendesse investeerimist viisil, mis on kooskõlas käesoleva lepingu muude sätetega.

3. Kooskõlas artikliga 26.7 teevad lepinguosalised vajaduse korral koostööd kliimamuutuste kaubandusaspektide valdkonnas kahepoolsetel või piirkondlikul tasandil ja rahvusvahelistel foorumitel, sealhulgas ÜRO kliimamuutuste raamkonventsiooni, WTO ja osoonikihti kahandavate ainete Montreali protokolliga raames, mis sõlmiti Montrealis 16. septembril 1987 („Montreali protokoll“). Lisaks võivad lepinguosalised vajaduse korral teha nendes küsimustes koostööd Rahvusvahelises Mereorganisatsioonis.
4. Kooskõlas lõikega 1 teevad lepinguosalised koostööd järgmistes valdkondades:
- a) teadmiste ja kogemuste vahetamine seoses Pariisi kokkuleppe rakendamisega ning algatustega, millega edendatakse vastupanuvõimet kliimamuutustele, taastuvenergiat, vähese heitega tehnoloogiaid, energiatõhusust, CO₂ heite maksustamist, säästvat transporti, kestliku ja kliimamuutustele vastupanuvõimelise taristu arendamist, heitkoguste seiret ja looduspõhiseid lahendusi; samuti koostöövõimaluste uurimine sellistes valdkondades nagu lühiajalise kliimamõjuga saasteained ja süsiniku sidumine mullas ning
 - b) teadmiste ja kogemuste vahetamine osoonikihti kahandavate ainete Montreali protokolliga kohase ambitsioonika järkjärgulise kasutuselt kõrvaldamise ja fluorosüsivesinike järkjärgulise vähendamise alal nende ainete tootmise ja tarbimise ning nendega kauplemise kontrollimise meetmete, keskkonnahoidlike alternatiivide kasutuselevõtmise, ohutus- ja muude asjakohaste standardite ajakohastamise ning vajaduse korral Montreali protokolliga alusel reguleeritavate ainete ebaseadusliku kauplemise tõkestamise teel.

ARTIKKEL 26.11

Kaubandus ja metsad

1. Lepinguosalised tunnistavad metsa kestliku majandamise tähtsust ja kaubanduse rolli selle eesmärgi täitmisel.
2. Kooskõlas lõikega 1 teeb kumbki lepinguosaline järgmist:
 - a) rakendab meetmeid, et võidelda ebaseadusliku metsaraie ja sellega seotud kaubanduse vastu, tehes vajaduse korral koostööd ka kolmandate riikidega;
 - b) soodustab metsade säilitamist ja kestlikku majandamist;
 - c) edendab kestlikult majandatud metsast pärit seaduslikult saadud puidu ja puittoodetega kauplemist ning nende tarbimist ning
 - d) vahetab teavet ja teeb vajaduse korral teise lepinguosalisega koostööd kaubandusega seotud algatustes, mis käsitlevad võitlust ebaseadusliku raie, metsade kestliku majandamise, raadamise ja metsade seisundi halvenemise vastu, metsahaldust ja metsade kaitset, et maksimeerida vastastikust huvi pakkuvate poliitikameetmete mõju ja vastastikust toetavust.

3. Tunnistades, et metsadel ja nende kestlikul majandamisel on keskne roll kliimamuutuste vastu võitlemisel ja bioloogilise mitmekesisuse säilitamisel, edendab kumbki lepinguosaline algatusi, mis käsitlevad raadamist, sealhulgas raadamisvabade tarneahelate kaudu. Lisaks teevad lepinguosalisel asjakohasel juhul ja kooskõlas artikliga 26.7 kahepoolset ja piirkondlikul tasandil ning asjakohastel rahvusvahelistel foorumitel koostööd, et minimeerida raadamist ja metsade seisundi halvenemist kogu maailmas.

ARTIKKEL 26.12

Kauplemine ning looduslikud looma- ja taimeliigid

1. Lepinguosalisel tunnistavad, kui oluline on tagada, et rahvusvaheline kauplemine looduslike looma- ja taimeliikidega ei ohustaks nende püsijäämist, nagu on sätestatud 3. märtsil 1973 Washingtonis sõlmitud ohustatud looduslike looma- ja taimeliikidega rahvusvahelise kauplemise konventsioonis („CITES“).
2. Kooskõlas lõikega 1 teeb kumbki lepinguosaline järgmist:
 - a) rakendab tõhusaid meetmeid, et vältida looduslike looma- ja taimeliikidega ebaseadusliku kauplemise vastu, tehes vajaduse korral koostööd ka kolmandate riikidega; ning
 - b) edendab CITESi lisades loetletud liikide pikaajalist kaitset ja säästvat kasutamist, sealhulgas tehes CITESi asjaomastes organites koostööd CITESi lisade ajakohastamiseks ning edendades rahvusvahelise kaubanduse tõttu ohustatud liikide lisamist ning muid CITESi raames kehtestatud kriteeriume.

3. Kooskõlas artikliga 26.7 võivad lepinguosalisel vajaduse korral teha koostööd või vahetada kahepoolset ja piirkondlikul tasandil ning rahvusvahelistel foorumitel teavet vastastikust huvi pakkuvates küsimustes, mis on seotud looduslike looma- ja taimeliikidega ebaseadusliku kauplemise tõkestamisega, sealhulgas suurendades teadlikkust, et vähendada nõudlust ebaseaduslike elusloodustoodete järele, ning tehes algatusi teabevahetuse ja jõustamise alase koostöö tõhustamiseks.

ARTIKKEL 26.13

Kaubandus ja elurikkus

1. Lepinguosalisel tunnustavad bioloogilise mitmekesisuse kaitsmise ja säästva kasutamise tähtsust ning kaubanduse rolli nende eesmärkide taotlemisel kooskõlas bioloogilise mitmekesisuse konventsiooniga (CBD), mis sõlmiti 5. juunil 1992 Rio de Janeiros, muude asjakohaste mitmepoolsete keskkonnalepingutega, mille osalised nad on, ja nende alusel vastu võetud otsustega.
2. Vastavalt lõikele 1 võtab iga lepinguosaline meetmeid, mis aitavad säilitada bioloogilist mitmekesisust, kui see on kaubandusest ja investeeringutest tuleneva surve all, sealhulgas teabe ja kogemuste vahetamise kaudu, ning meetmeid, mis aitavad tõkestada invasiivsete võõrliikide levikut, tunnustades, et maismaa- ja veekeskkonnas esinevate invasiivsete võõrliikide piiriülene liikumine kaubandusega seotud liikumisteede kaudu võib kahjustada keskkonda, majandustegevust ja arengut ning inimeste tervist.

3. Lepinguosalisised tunnistavad, et oluline on austada, säilitada ja alal hoida põlisrahvaste ja kohalike kogukondade teadmisi ja tavasid, mis hõlmavad bioloogilise mitmekesisuse kaitset ja säästvat kasutamist soodustavaid traditsioonilisi eluviise, ning kaubanduse rolli selles.
4. Lepinguosalisised tunnistavad, kui oluline on hõlbustada juurdepääsu geneetilistele ressurssidele ning edendada geneetiliste ressursside kasutamisest saadava tulu õiglast ja võrdset jaotamist kooskõlas oma vastavate siseriiklike meetmete ja kummagi lepinguosalise rahvusvaheliste kohustustega.
5. Lepinguosalisised tunnistavad samuti, et bioloogilise mitmekesisuse säilitamise ja säästva kasutamisega seotud meetmete väljatöötamisel ja rakendamisel on oluline üldsuse osalemine ja konsulteerimine kooskõlas nende vastava õiguse või poliitikaga.
6. Kooskõlas artikliga 26.7 võivad lepinguosalisised vajaduse korral edendada, teha koostööd või vahetada kahepoolset ja piirkondlikul tasandil ning rahvusvahelistel foorumitel teavet bioloogilise mitmekesisuse poliitika ja vastastikust huvi pakkuvate meetmete kaubandusaspektide kohta, näiteks:
 - a) algatused ja head tavad, mis käsitlevad kauplemist loodusvaradel põhinevate toodetega, mis on saadud bioloogiliste ressursside säästva kasutamise teel ja mis edendavad bioloogilise mitmekesisuse kaitset;
 - b) bioloogilise mitmekesisuse kaitse ja säästev kasutamine ning ökosüsteemide ja nende teenuste ning nendega seotud majandushoobade kaitsmine, taastamine ja hindamine ning
 - c) juurdepääs geneetilistele ressurssidele ning nende kasutamisest saadava tulu õiglane ja erapooletu jaotamine.

ARTIKKEL 26.14

Kaubandus ning kalandus- ja vesiviljelustoodete säästev majandamine

1. Lepinguosalised tunnistavad mere bioloogiliste ressursside ja mereökosüsteemide kaitsmise ja säästva majandamise tähtsust ning kaubanduse rolli nende eesmärkide taotlemisel.
2. Kaitse- ja majandamismeetmete väljatöötamisel ja rakendamisel võtavad lepinguosalised arvesse sotsiaalseid, kaubanduslikke, arengu- ja keskkonnaprobleeme ning rannalähedase ja väikesemahulise kalapüügi tähtsust kohalike kalurikogukondade toimetuleku jaoks.
3. Lepinguosalised tunnistavad, et ebaseaduslikul, teatamata ja reguleerimata kalapüügil (ETR-kalapüügil)¹ võib olla märkimisväärne negatiivne mõju kalavarudele, kalandustoodetega kauplemise jätkusuutlikkusele, arengule ja keskkonnale, ning nad kinnitavad vajadust võtta meetmeid, mis aitavad lahendada ülepüügi ja kalavarude jätkusuutmatu kasutamise probleeme.

¹ Mõistel „ebaseaduslik, teatamata ja reguleerimata kalapüük“ on sama tähendus, mis on määratletud 2001. aastal Roomas vastu võetud ÜRO Toidu- ja Põllumajandusorganisatsiooni rahvusvahelise tegevuskava (ebaseadusliku, teatamata ja reguleerimata kalapüügi vältimise, ärahoidmise ja lõpetamise kohta) („ETR-kalapüügi tegevuskava“) lõikes 3.

4. Kooskõlas lõigetega 1–3 teeb kumbki lepinguosaline järgmist:
- a) rakendab 10. detsembril 1982 Montego Bays sõlmitud ÜRO mereõiguse konventsiooni, Ühinenud Rahvaste Organisatsiooni 1982. aasta 10. detsembri mereõiguse konventsiooni piirialade kalavarude ja pika rändega kalavarude kaitset ja majandamist käsitlevate sätete rakenduskokkulepet, mis võeti vastu 4. augustil 1995 New Yorgis, ÜRO Toidu- ja Põllumajandusorganisatsiooni (FAO) kokkulepet, millega ergutatakse avamerekalalaevu täitma rahvusvahelisi kaitse- ja majandamiseeskirju, mis võeti vastu 24. novembril 1993 Roomas, FAO vastutustundliku kalapüügi juhendit, mis võeti vastu 31. oktoobri 1995. aasta resolutsiooniga 4/95, ning ÜRO Toidu- ja Põllumajandusorganisatsiooni (FAO) lepingut, milles käsitletakse sadamariigi meetmeid ebaseadusliku, teatamata ja reguleerimata kalapüügi vältimiseks, ärahoidmiseks ja lõpetamiseks, sõlmitud 22. novembril 2009 Roomas; ja tegutseb kooskõlas nende põhimõtetega;
 - b) osaleb FAO algatuses kalalaevade, külmveolaevade ja varustuslaevade ülemaailmse registri loomiseks;

- c) püüab kasutada kalavarude majandamise süsteemi, mis põhineb parimatel kättesaadavatel teaduslikel tõenditel ning rahvusvaheliselt tunnustatud kalavarude majandamise ja säilitamise parimatel taval, nagu on kajastatud mereliikide¹ säästva kasutamise ja kaitse tagamisele suunatud rahvusvaheliste õigusaktide asjakohastes sätetes ning mille eesmärk on muu hulgas
- i) vältida ülepüüki ja liigset püügivõimsust;
 - ii) vähendada mittesihthiikide kaaspüüki;
 - iii) edendada ülepüütud kalavarude taastamist kogu merekalapüügi puhul ning
 - iv) edendada kalavarude majandamist ökosüsteemil põhineva lähenemisviisiga, sealhulgas lepinguosalistevahelise koostöö kaudu;
- d) toetada jõupingutusi, mida tehakse ebaseadusliku, teatamata ja reguleerimata kalapüügi vastu võitlemiseks, ning takistada selliste tavadega püütud liikidest valmistatud toodetega kauplemist:
- i) rakendada tõhusaid meetmeid, et võidelda ebaseadusliku, teatamata ja reguleerimata kalapüügi vastu;

¹ Nende dokumentide hulka kuuluvad muu hulgas ja vastavalt nende kohaldatavusele ÜRO mereõiguse konventsioon, ÜRO kokkulepe 10. detsembri 1982. aasta Ühinenud Rahvaste Organisatsiooni mereõiguse konventsiooni nende sätete rakendamise kohta, mis käsitlevad piirialade kalavarude ja siirdekalade kaitset ja majandamist, FAO vastutustundliku kalapüügi juhend, FAO kokkulepe, millega ergutatakse avamerekalalaevu täitma rahvusvahelisi kaitse- ja majandamiseeskirju, 2001. aasta ETR-kalapüügi tegevuskava ning FAO leping, milles käsitletakse sadamariigi meetmeid ebaseadusliku, teatamata ja reguleerimata kalapüügi vältimiseks, ärahoidmiseks ja lõpetamiseks.

- ii) tagada seire-, kontrolli-, järelevalve-, vastavus- ja jõustamissüsteemide kasutamine, et:
 - A) hoida kooskõlas oma rahvusvaheliste kohustuste ja oma õigusaktidega ära ja takistada tema lipu all sõitvate laevade ja füüsiliste isikute tegelemist ebaseadusliku, teatamata ja reguleerimata kalapüügiga ning
 - B) tegeleda kala või kalatoodete ümberlaadimisega merel, et takistada ja vältida ebaseaduslikku, teatamata ja reguleerimata kalapüüki;
- iii) rakendada sadamariigi meetmeid ning
- iv) rakendada meetmeid, et hoida ära ebaseadusliku, teatamata ja reguleerimata kalapüügi ning kalatoodete sisenemine kummagi lepinguosalise tarneahelatesse, ning teha selleks koostööd, sealhulgas hõlbustades teabevahetust;
- e) osaleda aktiivselt nende piirkondlike kalandusorganisatsioonide töös, milles ta on liige, vaatlaja või koostööd tegev kolmas riik, et saavutada kalanduse hea juhtimine ja säästev kalandus, näiteks edendades teadusuuringuid ja võttes kaitsemeetmeid, mis põhinevad parimatel olemasolevatel teaduslikel andmetel, tugevdades nõuete täitmise mehhanisme, viies läbi korrapäraseid tulemuslikkuse hindamisi ning võttes vastu piirkondlike kalandusorganisatsioonide majandamismeetmeid, tehes nende üle järelevalvet ja tagades nende täitmise ning võttes vajaduse korral vastu ja rakendades püügi dokumenteerimise süsteeme või sertifitseerimissüsteeme ja sadamariigi meetmeid;

- f) püüda tegutseda kooskõlas asjaomaste kaitse- ja majandamismeetmetega, mille on vastu võtnud piirkondlikud kalandusorganisatsioonid, mille liige ta ei ole, et mitte kahjustada neid meetmeid, ning püüda mitte kahjustada selliste piirkondlike kalandusorganisatsioonide rakendatavaid püügi- või kaubanduse dokumenteerimise süsteeme või kokkuleppeid, mille liige ta ei ole; ning
- g) edendada säästva ja vastutustundliku vesiviljeluse arengut, võttes arvesse selle sektori majanduslikke, sotsiaalseid ja keskkonnaaspekte, vastavalt ÜRO Toidu- ja Põllumajandusorganisatsiooni vastutustundliku kalapüügi juhendis sisalduvate eesmärkide ja põhimõtete rakendamisele.

5. Lepinguosalised teevad vajaduse järgi ning kooskõlas artikliga 26.7 kahepoolset ja piirkondlike kalandusorganisatsioonide raames koostööd, et edendada säästvaid püügitavasid ja kauplemist kalatoodetega, mis on pärit säästvalt majandatud kalandusest. Lisaks võivad lepinguosalised teha koostööd teadmiste ja heade tavade vahetamiseks, et toetada käesoleva artikli rakendamist.

C JAGU

TÖÖJÕUD JA KAUBANDUS

ARTIKKEL 26.15

Eesmärgid

1. Lepinguosalised tunnistavad, et kaubandus ja investeeringud pakuvad võimalusi töökohtade loomiseks ja inimväärseks tööks, sealhulgas noortele, töötingimustega, mis on kooskõlas põhimõtetega, mis on sätestatud ILO tööalaste aluspõhimõtete ja põhiõiguste deklaratsioonis, mis võeti vastu 18. juunil 1998 Genfis ja mida muudeti 2022. aastal (edaspidi „ILO tööalaste aluspõhimõtete ja põhiõiguste deklaratsioon“), ning ILO 2008. aasta deklaratsioonis sotsiaalse õigluse ja õiglase globaliseerumise kohta, mida muudeti 2022. aastal.
2. Lepinguosalised püüavad tagada töötajate kaitse kõrge taseme kooskõlas rahvusvaheliste tööstandarditega, mida nad järgivad, ning edendada vastastikku toetavat kaubandus- ja tööpoliitikat, et parandada töötajate töötingimusi ja tööelu kvaliteeti. Nad püüavad parandada inimkapitali arendamist ja juhtimist, et suurendada tööalast konkurentsivõimet, tipptasemel ettevõtlust ja tootlikkust nii töötajate kui ka ettevõtete hüvanguks. Seega püüavad lepinguosalised pakkuda noortele võimalusi arendada oskusi, mis on vajalikud tööturule pääsemiseks ja seal püsimiseks.

3. Lepinguosalised püüavad teha koostööd vastastikust huvi pakkuvates kaubandusega seotud tööküsimustes, et tugevdada lepinguosalistevahelisi laiemaid suhteid.

ARTIKKEL 26.16

Mitmepoolsed tööstandardid ja töösuhteid käsitlevad lepingud

1. Lepinguosalised kinnitavad oma kindlat tahet edendada rahvusvahelise kaubanduse arengut viisil, mis soodustab inimväärse töö tagamist kõigile, eelkõige naistele, noortele ja puuetega inimestele, kooskõlas nende vastavate kohustustega ILO raames, sealhulgas kohustustega, mis on sätestatud ILO tööalaste aluspõhimõtete ja põhiõiguste deklaratsioonis, mida muudeti 2022. aastal, ning ILO deklaratsioonis sotsiaalse õigluse ja õiglase globaliseerumise kohta, mida on muudetud 2022. aastal.
2. Tuletades meelde ILO 2022. aastal muudetud deklaratsiooni sotsiaalse õigluse ja õiglase globaliseerumise kohta, tunnistavad lepinguosalisel, et tööalaste aluspõhimõtete ja põhiõiguste rikkumist ei tohi kasutada selleks, et saada õiguspärane suhteline eelis, ning tööstandardeid ei tohiks kasutada protektsionistliku kaubanduse eesmärgil.
3. Kumbki lepinguosaline rakendab tõhusalt ILO konventsioone, mille Tšiili ja liikmesriigid on ratifitseerinud.

4. Kooskõlas 28. juunil 1919 allkirjastatud Versailles' lepingu XIII osana vastu võetud ILO põhiseadusega ning 2022. aastal muudetud ILO tööalaste aluspõhimõtete ja põhiõiguste deklaratsiooniga kohustub kumbki lepinguosaline järgima, edendama ja tõhusalt rakendama ILO põhikonventsioonides määratletud rahvusvaheliselt tunnustatud põhilisi tööstandardeid, mis on järgmised:

- a) ühinemisvabadus ja kollektiivläbirääkimiste õiguse tegelik tunnustamine;
- b) sunniviisilise töö kõikide vormide kaotamine;
- c) lapstööjõu tegelik kaotamine, sealhulgas kõige raskemate lapstööjõu kasutamise vormide keelustamine;
- d) töö- ja kutsealase diskrimineerimise kaotamine ning
- e) ohutu ja tervislik töökeskkond.

5. Lepinguosalisel vahetavad korrapäraselt teavet oma edusammude kohta ILO konventsioonide või protokollide ratifitseerimisel, mille ILO on tunnistanud ajakohaseks ja mille osalised nad veel ei ole.

6. Kumbki lepinguosaline edendab ILO inimväärsse töö tegevuskava, nagu on sätestatud ILO deklaratsioonis sotsiaalse õigluse ja õiglase globaliseerumise kohta, mida on muudetud 2022. aastal, eelkõige seoses järgmisega:

- a) kõigi inimeste inimväärsed töötingimused, muu hulgas seoses töötasu, tööaja, muude töötingimuste ja sotsiaalkaitsega; ning
- b) sotsiaaldialoog töötajate ja tööandjate ning nende vastavate organisatsioonide vahel ja asjaomaste valitsusasutustega.

7. Kooskõlas ILO raames võetud kohustustega teeb kumbki lepinguosaline järgmist:

- a) võtab vastu ja rakendab tervishoiu ja tööohutusega seotud meetmeid ja poliitikat ning
- b) säilitab tööinspeksioonisüsteemi kooskõlas ILO asjakohaste tööinspeksioonistandarditega.

ARTIKKEL 26.17

Sunniviisiline töö

1. Tuletades meelde, et sunniviisilise töö kaotamine on üks kestliku arengu tegevuskava 2030 eesmärkidest, rõhutavad lepinguosalistes 11. juunil 2014 Genfis vastu võetud 1930. aasta sunniviisilise töö konventsiooni 2014. aasta protokollide ratifitseerimise ja tõhusa rakendamise tähtsust.

2. Lepinguosalised tunnustavad eesmärgi kaotada kõik sunniviisilise töö vormid, sealhulgas sunniviisiline lapstööjõu kasutamine.
3. Seega teevad lepinguosalised kindlaks koostöövõimalused ning jagavad teavet, kogemusi ja häid tavasid, mis on seotud sunniviisilise töö kõigi vormide kaotamisega.

ARTIKKEL 26.18

Koostöö kaubandus- ja tööküsimustes

Kooskõlas artikliga 26.7 konsulteerivad lepinguosalised vajaduse korral kahepoolselt ja ILO raames vastastikust huvi pakkuvates kaubandusalastes tööhõiveküsimustes, sealhulgas:

- a) töökohtade loomine ning tootliku ja kvaliteetse tööhõive edendamine, sealhulgas töökohtade loomist soosiva majanduskasvu ning jätkusuutlike ettevõtete ja ettevõtluse edendamise poliitika;
- b) ettevõtluse ja tööviljakuse parandamise edendamine, eelkõige väikeste ja keskmise suurusega ettevõtjate puhul;

- c) inimkapitali arendamine, juurdepääs tööturule ja tööalase konkurentsivõime suurendamine, eelkõige noorte puhul, sealhulgas elukestva õppe ja kutseõppe, täiskasvanuõppe, koolituse ning oskuste arendamise ja täiendamise kaudu, sealhulgas kujunemisjärgus tööstusharudes ja keskkonnatööstuses;
- d) töö- ja eraelu tasakaal ning uuenduslikud töökohal kasutatavad tavad, mis suurendavad töötajate heaolu;
- e) teadlikkuse edendamine ILO inimväärsel töö tegevuskavast, sealhulgas kaubanduse ning täieliku ja tootliku tööhõive, tööturu kohandamise, põhiliste tööstandardite, ülemaailmsetes tarneahelates inimväärsel töö tagamise, sotsiaalkaitse ja sotsiaalse kaasatuse, sotsiaaldialoogi ja soolise võrdsuse vahelised seosed;
- f) inimväärsel kvaliteetsete töökohtade edendamine kaubanduse kaudu, sealhulgas rasedate ja hiljuti sünnitanud töötajate tööohutus ja töötervishoid;
- g) töötervishoid ja tööohutus ning tööinspektsioon, näiteks vastavuse ja jõustamise mehhanismide parandamine;
- h) tegelemine mitmekesise, mitme põlvkonna tööjõu probleemide ja võimalustega, sealhulgas:
 - i) võrdsuse edendamine ning tööhõive ja kutsealaga seotud diskrimineerimise kõrvaldamine ning

- ii) haavatavate töötajate kaitse;
- i) töösuhete parandamine, näiteks vaidluste kohtuvälise lahendamise ja kolmepoolsete konsultatsioonide parimad tavad;
- j) peamiste, prioriteetsete ja muude ajakohaste ILO konventsioonide, samuti ILO kolmepoolse rahvusvaheliste ettevõtete ja sotsiaalpoliitika põhimõtete deklaratsiooni ning ÜRO äritegevuse ja inimõiguste juhtpõhimõtete rakendamine ning
- k) tööjõustatistika.

D JAGU

INSTITUTSIOONILINE KORRALDUS

ARTIKKEL 26.19

Kaubanduse ja kestliku arengu allkomitee ning kontaktpunktid

1. Artikli 33.4 lõike 1 kohaselt moodustatud kaubanduse ja kestliku arengu allkomitee (edaspidi „allkomitee“) koosneb Tšiili puhul kaubandus-, töö-, keskkonna- ja soolise võrdõiguslikkuse küsimuste eest vastutavate institutsioonide ametnikest.

2. Allkomitee korraldab eriistungeid vastavalt keskkonna- ja tööküsimustes¹ ning kaubanduse ja kestliku arenguga seotud valdkondadevahelistes küsimustes.
3. Allkomitee ülesanded on järgmised:
- a) hõlbustab, jälgib ja kontrollib käesoleva peatüki rakendamist;
 - b) määrab kindlaks, korraldab, jälgib ja hindab käesolevas peatükis sätestatud koostöötegevust, sealhulgas teabe ja kogemuste vahetamist vastastikust huvi pakkuvates valdkondades;
 - c) annab kaubanduskomiteele aru ja esitab talle soovitusi kõigis käesoleva peatükiga seotud küsimustes, sealhulgas teemadel, mida arutatakse artiklis 33.5 osutatud kodanikuühiskonna mehhanismidega;
 - d) täidab artiklites 26.21 ja 26.22 osutatud ülesandeid;
 - e) vajaduse korral kooskõlastab tegevust teiste käesoleva lepingu alusel loodud allkomiteedega, sealhulgas koordineerib jõupingutusi, mida nad teevad selleks, et lõimida soolise võrdõiguslikkusega seotud küsimused, kaalutlused ja tegevus oma töösse, nagu on osutatud artikli 27.4 lõikes 8; ning
 - f) täidab muid ülesandeid, milles lepinguosalistes kokku lepivad.

¹ Keskkonna- ja tööküsimusi saab arutada eraldi istungitel või järjestikustel istungitel.

4. Allkomitee võib vastastikusel kokkuleppel konsulteerida asjaomaste sidusrühmade või ekspertidega või küsida neilt nõu käesoleva peatüki rakendamisega seotud küsimustes.
5. Allkomitee koostab konsensuse alusel iga koosoleku kohta aruande ja avaldab selle pärast koosolekut.
6. Kumbki lepinguosaline määrab oma haldusalas kontaktpunkti, et hõlbustada lepinguosaliste teabevahetust ja tegevuse koordineerimist kõigis käesoleva peatüki rakendamisega seotud küsimustes. Tšiili puhul on konkreetsed töö-, keskkonna- ja soolise võrdõiguslikkuse küsimustega tegelevad kontaktpunktid välisministeeriumi rahvusvaheliste majandussuhete alamsekretariaadi või selle õigusjärglase juures. Kumbki lepinguosaline teatab teisele lepinguosalisele viivitamata oma kontaktpunktidest ja edastab nende kontaktandmed.
7. Kontaktpunktid:
 - a) hõlbustavad korrapärast teabevahetust ja kooskõlastamist lepinguosaliste vahel;
 - b) olenemata artikli 33.3 lõikest 2 abistavad allkomiteed muu hulgas allkomitee koosolekute päevakorra koostamisel ja nendeks vajalike ettevalmistuste tegemisel;
 - c) vajaduse korral suhtlevad oma vastava kodanikuühiskonnaga ning
 - d) teevad koostööd, sealhulgas oma haldusasutuste teiste asjakohaste organitega, et arendada ja teha koostööd.

ARTIKKEL 26.20

Vaidluste lahendamine

1. Lepinguosalised teevad dialoogi, teabevahetuse ja koostöö kaudu kõik endast oleneva, et lahendada lepinguosaliste erimeelsused seoses käesoleva peatüki tõlgendamise või kohaldamisega.
2. Kui lepinguosaliste vahel tekib lahkarvamus seoses käesoleva peatüki tõlgendamise või kohaldamisega, kasutavad lepinguosalised ainult neid vaidluste lahendamise menetlusi, mis on sätestatud artiklites 26.21 ja 26.22.

ARTIKKEL 26.21

Konsultatsioonid

1. Lepinguosaline (edaspidi „taotluse esitanud lepinguosaline“) võib igal ajal taotleda konsultatsioone teise lepinguosalisega (edaspidi „taotluse saanud lepinguosaline“) käesoleva peatüki tõlgendamise või kohaldamisega seotud mis tahes küsimuses, esitades taotluse saanud lepinguosalise kontaktpunktile kirjaliku taotluse. Taotluses esitatakse konsultatsioonide taotlemise põhjused, sealhulgas piisavalt täpne vaidlusaluse küsimuse kirjeldus ja käesoleva peatüki sätted, mida ta peab kohaldatavaks.

2. Kui taotluse esitanud lepinguosalisega ei ole kokku lepitud teisiti, vastab taotluse saanud lepinguosaline kirjalikult hiljemalt kümne päeva jooksul pärast taotluse saamist.
3. Kui lepinguosalisel ei lepi kokku teisiti, alustavad lepinguosalisel konsultatsioone hiljemalt 30 päeva pärast seda, kui taotluse saanud lepinguosaline on taotluse kätte saanud.
4. Konsultatsioone võib pidada füüsiliselt või lepinguosalistele kättesaadavate tehnoloogiliste abivahendite kaudu. Kui konsultatsioonid toimuvad füüsiliselt, peetakse neid taotluse saanud lepinguosalise territooriumil, kui lepinguosalisel ei lepi kokku teisiti.
5. Konsultatsioonide käigus lepinguosalisel:
 - a) esitavad piisavalt teavet, et küsimuse saaks täielikult läbi vaadata; ning
 - b) käsitlevad konsultatsioonide käigus vahetatud teavet konfidentsiaalselt.
6. Lepinguosalisel alustavad konsultatsioone, et saavutada vajalikus küsimuses vastastikku rahuldav lahendus, võttes arvesse võimalust teha selles küsimuses koostööd. Käesolevas peatükis osutatud mitmepoolsete kokkulepetega seotud küsimustes võtavad lepinguosalisel arvesse ILO või nende kokkulepete alusel loodud asjaomaste organite teavet. Vajaduse korral võivad lepinguosalisel kokku leppida, et nad küsivad nõu sellistelt organisatsioonidelt või organitelt või muudelt ekspertidelt või organitelt, kelle abi nad peavad konsultatsioonides asjakohaseks.

7. Kui lepinguosalisel ei suuda küsimust lahendada 60 päeva jooksul alates lõike 1 kohase kirjaliku konsultatsioonitaotluse esitamisest, võib kumbki lepinguosaline, esitades teise lepinguosalise kontaktpunktile kirjaliku taotluse, taotleda allkomitee kokkukutsumist, et seda küsimust arutada. Allkomitee tuleb kokku viivitamata ja püüab lahenduses kokku leppida.
8. Kumbki lepinguosaline või lõike 7 kohaselt kokku kutsutud allkomitee võib vajaduse korral küsida artiklis 33.6 osutatud sisekonsultatsioonirühmade arvamust või spetsialistide nõuandeid.
9. Kui lepinguosalisel suudavad küsimuse lahendada, dokumenteerivad nad tulemuse, sealhulgas vajaduse korral kokkulepitud konkreetsed sammud ja ajakava. Lepinguosalisel teevad tulemuse üldsusele kättesaadavaks, kui nad ei lepi kokku teisiti.

ARTIKKEL 26.22

Ekspertkomisjon

1. Kui lepinguosalisel ei suuda küsimust lahendada 60 päeva jooksul alates artikli 26.21 lõikes 7 osutatud kirjaliku taotluse esitamisest allkomitee kokkukutsumiseks või kui sellist taotlust ei ole esitatud, siis 120 päeva jooksul alates kirjaliku konsultatsioonitaotluse esitamisest vastavalt artikli 26.21 lõikele 1, võib taotluse esitanud lepinguosaline taotleda küsimuse läbivaatamiseks ekspertkomisjoni moodustamist. Selline taotlus esitatakse kirjalikult taotluse saanud lepinguosalise kontaktpunktile. Taotluses esitatakse ekspertkomisjoni moodustamise taotlemise põhjused, sealhulgas vaidlusaluse küsimuse piisavalt täpne kirjeldus, ja selgitatakse, kuidas see küsimus rikub käesoleva peatüki konkreetseid sätteid.
2. Kui käesolevas artiklis ei ole sätestatud teisiti, kohaldatakse artikleid 31.6, 31.10, 31.13, artikli 31.14 lõiget 1, artikleid 31.15, 31.19, artikli 31.20 lõiget 2, artikleid 31.21, 31.22, 31.24, 31.32, 31.33, 31.34 ja 31.35 ning 31-A lisas sätestatud kodukorda ja 31-B lisas esitatud käitumisjuhendit *mutatis mutandis*.
3. Allkomitee soovib oma esimesel koosolekul kaubanduskomiteele määrata vähemalt 15 isikut, kes soovivad ja saavad osaleda ekspertkomisjoni töös. Selle soovitusel koostab kaubanduskomitee hiljemalt üks aasta pärast käesoleva lepingu jõustumist selliste isikute nimekirja. Nimekiri koosneb kolmest alamnimekirjast:
 - a) üks alamnimekiri koostatakse Euroopa Liidu ettepanekute alusel;

- b) üks alamnimekiri koostatakse Tšiili ettepanekute alusel ning
 - c) üks alamnimekiri koostatakse isikutest, kes ei ole kummagi lepinguosalise kodanikud ja kes täidavad eksperdikomisjoni eesistuja ülesandeid.
4. Igasse alamnimekirja kantakse vähemalt viis isikut. Kaubanduskomitee tagab, et nimekirja ajakohastatakse ja et sellesse kuulub alati see minimaalne nõutav arv isikuid.
5. Lõikes 3 osutatud isikutel peavad olema eriteadmised töö- või keskkonnaõiguse, käesolevas peatükis käsitletavate küsimuste või rahvusvahelistest lepingutest tulenevate vaidluste lahendamise valdkonnas. Nad peavad olema sõltumatud, täitma oma ülesandeid üksikisikuna, ei tohi seoses vaidlusaluste küsimustega vastu võtta juhtnööre üheltki organisatsioonilt ega valitsuselt ega olla seotud kummagi lepinguosalise valitsusega ning peavad järgima 31-B lisas (käitumisjuhend) sätestatud tingimusi.
6. Kui eksperdikomisjon moodustatakse artikli 31.6 lõigetes 3, 4 ja 6 sätestatud korras, valitakse eksperdid käesoleva artikli lõikes 3 osutatud asjakohastest alamnimekirjadest.

7. Kui lepinguosalisel ei lepi viie päeva jooksul alates eksperdikomisjoni moodustamisest kokku teisiti, on selle pädevus järgmine:

„uurida eksperdikomisjoni moodustamise taotluses osutatud küsimust, pidades silmas ühelt poolt Euroopa Liidu ja teiselt poolt Tšiili Vabariigi vahelise kaubandust käsitleva vahelepingu 26. peatüki asjakohaseid sätteid, ning esitada kooskõlas nimetatud lepingu artikliga 26.23 aruanne koos oma järelduste ja soovitustega küsimuse lahendamiseks.“

8. Käesolevas peatükis osutatud mitmepoolsete lepingutega seotud küsimustes peaks eksperdikomisjon küsima teavet ILO-lt või nende lepingute alusel loodud asjaomastelt organitelt, võttes sealhulgas arvesse kõiki asjakohaseid kättesaadavaid tõlgendavaid suuniseid, järeldusi ja otsuseid, mille ILO ja need organid on vastu võtnud. Kogu selline teave edastatakse mõlemale lepinguosalisele märkuste esitamiseks.

9. Eksperdikomisjon tõlgendab käesoleva peatüki sätteid vastavalt rahvusvahelise avaliku õiguse tõlgendamise väljakujunenud reeglitele, mis on sätestatud muu hulgas Viini lepinguõiguse konventsioonis.

10. Eksperdikomisjon esitab lepinguosalistele vahearuande ja lõpparuande, mis sisaldab tuvastatud asjaolusid, asjakohaste sätete kohaldatavust ning järelduste, lõppjärelduste ja soovituste põhjendusi.

11. Eksperdikomisjon esitab lepinguosalistele vahearuande saja päeva jooksul pärast eksperdikomisjoni moodustamise kuupäeva. Kui eksperdikomisjon leiab, et sellest ajapiirangust ei ole võimalik kinni pidada, teavitab eksperdikomisjoni eesistuja sellest lepinguosalisi kirjalikult, märkides viivituse põhjused ja kuupäeva, mil eksperdikomisjon kavatseb vahearuande esitada. Käesolevas lõikes sätestatud ajapiirangut võib lepinguosaliste vastastikusel kokkuleppel pikendada.
12. Kumbki lepinguosaline võib 25 päeva jooksul pärast vahearuande esitamist esitada eksperdikomisjonile kirjaliku taotluse vahearuande konkreetsete aspektide läbivaatamiseks. Kumbki lepinguosaline võib 15 päeva jooksul alates teise lepinguosalise taotluse esitamisest esitada kõnealuse taotluse kohta märkusi.
13. Pärast taotluse ja märkuste arvessevõtmist koostab eksperdikomisjon lõpparuande. Kui lõikes 11 osutatud tähtaja jooksul ei esitata taotlust vahearuande konkreetsete aspektide läbivaatamiseks, muutub vahearuanne eksperdikomisjoni lõpparuandeks.
14. Eksperdikomisjon esitab lõpparuande lepinguosalistele 175 päeva jooksul nimetatud komisjoni moodustamise kuupäevast. Kui eksperdikomisjon leiab, et sellest ajapiirangust ei ole võimalik kinni pidada, teavitab eksperdikomisjoni eesistuja sellest lepinguosalisi kirjalikult, märkides viivituse põhjused ja kuupäeva, mil eksperdikomisjon kavatseb lõpparuande esitada. Käesolevas lõikes sätestatud ajapiirangut võib lepinguosaliste vastastikusel kokkuleppel pikendada.
15. Lõpparuandes käsitletakse kirjalikke taotlusi, mille lepinguosalisel on vahearuande kohta esitanud, ja vastatakse selgelt lepinguosaliste tehtud märkustele.

16. Lepinguosalised teevad eksperdikomisjoni lõpparuande üldsusele kättesaadavaks 15 päeva jooksul pärast seda, kui eksperdikomisjon on selle esitanud.

17. Kui eksperdikomisjon leiab lõpparuandes, et lepinguosaline ei ole täitnud oma käesolevast peatükist tulenevaid kohustusi, arutavad lepinguosalistes asjakohaseid rakendatavaid meetmeid, võttes arvesse eksperdikomisjoni aruannet ja soovitusi. Taotluse saanud lepinguosaline teavitab oma artiklis 33.6 osutatud sisekonsultatsioonirühma ja teist lepinguosalist oma otsustest mis tahes rakendatavate meetmete kohta hiljemalt kolm kuud pärast aruande avalikustamist.

18. Allkomitee jälgib lõpparuande ja eksperdikomisjoni soovitude järgimist. Artiklis 33.6 osutatud sisekonsultatsioonirühmad võivad esitada allkomiteele selle kohta tähelepanekuid.

ARTIKKEL 26.23

Läbivaatamine

1. Et tõhustada käesoleva peatüki eesmärkide saavutamist, arutavad lepinguosalistes allkomitee koosolekutel selle tõhusat rakendamist, võttes muu hulgas arvesse kummagi lepinguosalise peamisi poliitilisi arengusuundi ja edusamme rahvusvaheliste lepingute vallas.

2. Võttes arvesse selliste arutelude tulemusi, võib lepinguosaline igal ajal pärast käesoleva lepingu jõustumise kuupäeva taotleda käesoleva peatüki läbivaatamist. Sel eesmärgil võib allkomitee soovitada lepinguosalistel muuta käesoleva peatüki asjakohaseid sätteid kooskõlas artikli 33.9 lõikes 1 kehtestatud muutmismenetlusega.

27. PEATÜKK

KAUBANDUS JA SOOLINE VÕRDÕIGUSLIKKUS

ARTIKKEL 27.1

Kontekst ja eesmärgid

1. Lepinguosalised nõustuvad vajadusega võtta soolist perspektiivi arvesse kaasava majanduskasvu edendamisel ja sooteadliku poliitika olulise rolliga selles kontekstis. See hõlmab takistuste kõrvaldamist naiste osalemiselt majanduses ja rahvusvahelises kaubanduses, sealhulgas meeste ja naiste võrdsete võimaluste parandamist tööfunktsioonidele ja -sektoritele juurdepääsul tööturul.
2. Lepinguosalised tunnistavad, et rahvusvaheline kaubandus ja investeringud on majanduskasvu mootorid, ning tunnustavad ka naiste olulist panust majanduskasvu tänu nende osalemisele majandustegevuses, sealhulgas ettevõtluses ja rahvusvahelises kaubanduses.

3. Lepinguosalisised tunnistavad, et naiste osalemine rahvusvahelises kaubanduses võib aidata kaasa nende majanduslikule võimestamisele ja majanduslikule sõltumatusele. Lisaks edendab naiste juurdepääs majandusressurssidele ja nende omamine kestlikku ja kaasavat majanduskasvu, jõukust, konkurentsivõimet ning ühiskonna heaolu. Seega rõhutavad lepinguosalisised oma kavatsust rakendada käesolevat lepingut viisil, mis edendab ja suurendab soolist võrdõiguslikkust.
4. Lepinguosalisised tulevad meelde ÜRO kestliku arengu tegevuskava aastani 2030 ning kaubanduse ja soolise võrdõiguslikkusega seotud eesmärke, eelkõige eesmärki nr 5: saavutada sooline võrdõiguslikkus ning suurendada naiste ja tütarlaste mõjuvõimu.
5. Lepinguosalisised tulevad meelde 2017. aasta detsembris Buenos Aireses toimunud WTO ministrite konverentsi kaubanduse ja naiste majandusliku mõjuvõimu suurendamist käsitleva ühisdeklaratsiooni eesmärke.
6. Lepinguosalisised tulevad meelde oma kohustusi soolise võrdõiguslikkuse süvalaiendamisel ning naiste ja tütarlaste võimestamisel ning demokraatlike põhimõtete ning inimõiguste ja põhivabaduste austamisel, nagu on sätestatud ÜRO Peaassamblee poolt 10. detsembril 1948 vastu võetud inimõiguste ülddeklaratsioonis ja muudes asjakohastes soolist võrdõiguslikkust käsitlevates rahvusvahelistes inimõiguste kaitse vahendites, mille osalised nad on.

7. Lepinguosalisised kinnitavad veel kord oma kohustusi, mis tulenevad 4.–15. septembril 1995. aastal Pekingis toimunud neljandal naiste maailmakonverentsil vastu võetud Pekingi deklaratsioonist ja tegevusprogrammist, märkides eelkõige eesmäärke ja sätteid, mis on seotud naiste võrdse juurdepääsuga ressurssidele, tööhõivele, turgudele ja kaubandusele.
8. Lepinguosalisised kinnitavad veel kord, kui oluline on kaasav kaubanduspoliitika, mis edendab meeste ja naiste võrdseid õigusi, kohtlemist ja võimalusi ning soodustab naiste diskrimineerimise kõigi vormide likvideerimist.
9. Lepinguosalisised rõhutavad erasektori rolli soolise võrdõiguslikkuse edendamisel, kohaldades oma äritegevuses diskrimineerimiskeelu ja mitmekesisuse poliitikat kooskõlas lepinguosaliste heakskiidetud või toetatud rahvusvaheliste suuniste ja standarditega.
10. Lepinguosaliste eesmärk on:
- a) tugevdada oma kaubandussuhteid, koostööd ja dialoogi viisil, mis soodustab naiste ja meeste võrdseid võimalusi ja kohtlemist töötajate, tootjate, kauplejate või tarbijatena vastavalt nende rahvusvahelistele kohustustele;
 - b) hõlbustada koostööd ja dialoogi eesmärgiga parandada naiste suutlikkust, tingimusi ja juurdepääsu kaubandusest tulenevatele võimalustele;
 - c) parandada veelgi nende suutlikkust tegeleda kaubandusega seotud soolise võrdõiguslikkuse küsimustega, sealhulgas teabe ja parimate tavade vahetamise kaudu.

ARTIKKEL 27.2

Mitmepoolsed kokkulepped

1. Kumbki lepinguosaline kinnitab veel kord oma pühendumust täita tõhusalt oma kohustusi, mis tulenevad ÜRO Peaassamblee poolt 18. detsembril 1979 vastu võetud konventsioonist naiste diskrimineerimise kõigi vormide likvideerimise kohta, pidades eelkõige silmas neid sätteid, mis on seotud naiste diskrimineerimise likvideerimisega majanduselus ja tööhõive valdkonnas.
2. Lepinguosalised tulevad meelde oma vastavaid kohustusi, mis tulenevad käesoleva lepingu artiklist 26.16 seoses liikmesriikide ja Tšiili ratifitseeritud soolist võrdõiguslikkust käsitlevate ILO konventsioonidega ning töö saamisel ja kutsealale pääsemisel diskrimineerimise kaotamisega.
3. Kumbki lepinguosaline kinnitab veel kord oma pühendumust täita tõhusalt oma kohustusi, mis tulenevad muudest mitmepoolsetest kokkulepetest, mille osaline ta on ja mis käsitlevad soolist võrdõiguslikkust või naiste õigusi.

ARTIKKEL 27.3

Üldsätted

1. Lepinguosalised tunnustavad kummagi lepinguosalise õigust kehtestada meeste ja naiste võrdsete võimaluste ulatus ja tagatised ning võtta vastu või muuta vastavalt oma asjakohaseid õigusakte ja poliitikat kooskõlas kohustustega, mis tulenevad artiklis 27.2 osutatud rahvusvahelistest lepingutest.

2. Kumbki lepinguosaline püüab tagada, et tema asjakohased õigusaktid ja poliitika näevad ette meeste ja naiste võrdsed õigused, kohtlemise ja võimalused ning edendavad neid kooskõlas oma rahvusvaheliste kohustustega. Kumbki lepinguosaline püüab selliseid õigusakte ja poliitikat täiustada.
3. Kumbki lepinguosaline püüab koguda kaubanduse ja soolise võrdõiguslikkusega seotud, soo järgi rühmitatud andmeid, et paremini mõista kaubanduspoliitika vahendite erinevat mõju naistele ja meestele nende rollis töötajate, tootjate, kauplejate või tarbijatena.
4. Kumbki lepinguosaline edendab oma territooriumil üldsuse teadlikkust soolise võrdõiguslikkusega seotud õigusaktidest ja poliitikast, sealhulgas nende mõjust ning nende asjakohasusest kaasava majanduskasvu ja kaubanduspoliitika seisukohast.
5. Kumbki lepinguosaline võtab käesoleva lepinguga hõlmatud valdkondade meetmete kavandamisel, rakendamisel ja läbivaatamisel vajaduse korral arvesse meeste ja naiste võrdõiguslikkuse eesmärgi.
6. Kumbki lepinguosaline soodustab kaubandust ja investeringuid, edendades võrdseid võimalusi ning naiste ja meeste osalemist majanduses ja rahvusvahelises kaubanduses. See hõlmab muu hulgas meetmeid, mille eesmärk on: kaotada järk-järgult igat liiki sooline diskrimineerimine; edendada võrdse või võrdväärse töö eest võrdse tasu maksmise põhimõtet, et vähendada soolist palgalõhet ning hõlbustada seda, et naisi ei diskrimineeritaks töö saamisel ja kutsealale pääsemisel, sealhulgas raseduse ja emadusega seotud põhjustel.

7. Lepinguosaline ei nõrgenda ega vähenda kaitset – mis on ette nähtud tema vastavate õigusaktidega, mille eesmärk on tagada sooline võrdõiguslikkus või naiste ja meeste võrdsed võimalused –, et soodustada kaubandust või investeringuid.
8. Lepinguosaline ei või kaubanduse või investeringute soodustamiseks loobuda ega muul viisil kõrvale kalduda ega pakkuda loobumist või muul viisil kõrvale kaldumist oma vastavatest õigusaktidest, mille eesmärk on tagada sooline võrdõiguslikkus või naiste ja meeste võrdsed võimalused, viisil, mis nõrgendab või vähendab kõnealuste seadustega ette nähtud kaitset.
9. Lepinguosaline ei tohi jätta pideva või korduva tegevuse või tegevusetuse kaudu tõhusalt tagamata kaitset, mis on ette nähtud tema vastavate õigusaktidega, mille eesmärk on tagada sooline võrdõiguslikkus või naiste ja meeste võrdsed võimalused, mõjutades kaubandust või investeringuid.

ARTIKKEL 27.4

Koostöötegevus

1. Lepinguosalised tunnistavad, et on kasulik jagada oma kogemusi soolise võrdõiguslikkuse meetmete kaubandusaspektide kavandamisel, rakendamisel, jälgimisel ja tugevdamisel.
2. Kooskõlas punktiga 1 teevad lepinguosalised koostööd, mille eesmärk on parandada naiste, sealhulgas töötajate, ärinaiste ja ettevõtjate suutlikkust ja tingimusi, et nad saaksid kasutada käesoleva lepinguga loodavaid võimalusi ning saada neist täiel määral kasu.

3. Koostööd tehakse küsimustes ja teemadel, milles lepinguosalised on kokku leppinud.
4. Koostöömeetmeid saab arendada ja rakendada ÜRO, WTO, ILO, OECD ja muude rahvusvaheliste organisatsioonide ning vajaduse korral kolmandate riikide, ettevõtjate, tööandjate ja töötajate organisatsioonide, haridus- ja teadusorganisatsioonide ning muude valitsusväliste organisatsioonide osalusel.
5. Koostöövaldkonnad võivad hõlmata kogemuste ja parimate tavade vahetamist, mis on seotud poliitika ja programmidega, mille eesmärk on soodustada naiste suuremat osalemist rahvusvahelises kaubanduses, samuti järgmiste kaubandusaspektidega:
 - a) naiste rahalise kaasamise ja hariduse edendamine ning nende ligipääs rahastamisele ja rahalisele abile;
 - b) naiste juhtivatel ametikohtadel töötamise suutlikkuse edendamine ja naiste võrgustike arendamine;
 - c) naiste täieliku osalemise edendamine majanduses, soodustades nende osalemist, juhtrolli ja haridust, eelkõige valdkondades, kus nad on alaesindatud, nagu teaduse, tehnoloogia, inseneeria ja matemaatika valdkond (STEM), samuti innovatsioon ja ettevõtlus;
 - d) soolise võrdõiguslikkuse edendamine ettevõtetes;

- e) naiste osalemine avalikus ja erasektoris otsuseid tegevatel ametikohtadel;
- f) avalikud ja eraalgatused, mille eesmärk on edendada naisettevõtlust, sealhulgas naiste lõimimist ametlikku majandussektoris, suurendada naiste juhitavate ettevõtete konkurentsivõimet, et võimaldada neil osaleda ja konkureerida kohalikes, piirkondlikes ja ülemaailmsetes väärtusahelates, ning meetmed, millega edendatakse naiste juhitavate väikeste ja keskmise suurusega ettevõtjate rahvusvahelistumist;
- g) poliitika ja programmid, mille eesmärk on parandada naiste digioskusi ning juurdepääsu veebipõhistele ärivahenditele ja e-kaubanduse platvormidele;
- h) hoolduspoliitika ja -programmide ning soolise perspektiiviga töö- ja eraelu tasakaalustamise meetmete edendamine;
- i) seose uurimine naiste rahvusvahelises kaubanduses suurema osalemise ja soolise palgalõhe vähendamise vahel;
- j) kaubanduspoliitika soopõhise analüüsi väljatöötamine, sealhulgas selle mõju kavandamine, rakendamine ja järelevalve;
- k) soo järgi rühmitatud andmete kogumine, näitajate kasutamine, seire- ja hindamismeetodid ning kaubandusega seotud statistika analüüs soolisest perspektiivist;

- l) seoste uurimine naiste rahvusvahelises kaubanduses osalemise ning selliste valdkondade vahel nagu inimväärne töö, segregatsioon tööturul ja naiste töötingimused, sealhulgas rasedate ja hiljuti sünnitanud töötajate tööohutus ja töötervishoid, kooskõlas artikli 26.18 punktiga f;
 - m) poliitika ja programmid, mille eesmärk on ennetada ja leevendada diferentseeritud majanduslikku mõju, mida kriisid ja hädaolukorrad avaldavad naistele ja meestele, ning sellele reageerida; ning
 - n) muud küsimused, milles lepinguosalisel on kokku leppinud.
6. Koostööprioriteetide üle otsustavad lepinguosalisel ühiselt, lähtudes vastastikust huvi pakkuvatest valdkondadest ja olemasolevatest vahenditest.
7. Koostööd, sealhulgas lõikes 5 sätestatud valdkondades, võib teha füüsiliselt või lepinguosalistele kättesaadavate tehnoloogiliste abivahendite kaudu järgmiste tegevuste teel: õpikojad, seminarid, konverentsid, koostööprogrammid ja -projektid; kogemuste vahetamine ning poliitika ja menetlustega seotud parimate tavade jagamine; ekspertide vahetus.
8. Lepinguosalisel toetavad artikli 33.4 lõike 1 kohaselt loodud kaubanduse ja kestliku arengu allkomitee kaudu käesoleva lepinguga loodud organite jõupingutusi, et lõimida oma töösse soolise võrdõiguslikkusega seotud küsimused, kaalutlused ja tegevused.
9. Lepinguosalisel soodustavad vajaduse korral naiste kaasavat osalemist käesoleva artikli kohaselt kehtestatud koostöömeetmete rakendamises.

ARTIKKEL 27.5

Institutsiooniline korraldus

1. Artikli 33.4 lõike 1 kohaselt loodud kaubanduse ja kestliku arengu allkomitee vastutab käesoleva peatüki rakendamise eest. Artiklit 26.19 kohaldatakse käesoleva peatüki suhtes *mutatis mutandis*¹.
2. Kodanikuühiskonnaga suhtlemisel artikli 33.6 kohaselt loodud või määratud sisekonsultatsioonirühmades ja artikli 33.7 kohaselt korraldatud kodanikuühiskonna foorumil soodustavad lepinguosalistes meeste ja naiste võrdõiguslikkust edendavate organisatsioonide osalemist.

ARTIKKEL 27.6

Vaidluste lahendamine

1. Artikleid 26.20, 26.21 ja 26.22 kohaldatakse käesoleva peatüki suhtes *mutatis mutandis*².

¹ Suurema selguse huvides olgu märgitud, et kõiki selles artiklis sisalduvaid viiteid 26. peatükile või keskkonna- ja tööküsimustele käsitatakse vajaduse järgi viidetena käesolevale peatükile või soolise võrdõiguslikkuse küsimustele.

² Suurema selguse huvides olgu märgitud, et kõiki nendes artiklites sisalduvaid viiteid 26. peatükile või keskkonna- ja tööküsimustele käsitatakse vajaduse järgi viidetena käesolevale peatükile või nende küsimustega seotud soolise võrdõiguslikkuse küsimustele või seadustele.

ARTIKKEL 27.7

Läbivaatamine

1. Lepinguosalised lepivad kokku, kui oluline on ühiselt või individuaalselt jälgida ja hinnata oma vastavate protsesside ja institutsioonide, samuti käesoleva lepingu alusel loodud protsesside ja institutsioonide kaudu, milline on käesoleva lepingu rakendamise mõju meeste ja naiste võrdõiguslikkusele ning naiste võimalustele seoses kaubandusega.
2. Lepinguosalised võivad käesoleva peatüki läbi vaadata, võttes arvesse selle rakendamisel saadud kogemusi, ja vajaduse korral soovitada, kuidas seda saaks tugevdada.

28. PEATÜKK

LÄBIPAISTVUS

ARTIKKEL 28.1

Eesmärk

1. Tunnistades mõju, mis nende regulatiivsetel keskkondadel võib olla nendevahelisele kaubandusele ja investeringutele, seavad lepinguosalised eesmärgi luua ettevõtjate, eelkõige väikeste ja keskmise suurusega ettevõtjate jaoks prognoositav regulatiivne keskkond ja tõhusad menetlused.

2. Lepinguosalised kinnitavad veel kord oma vastavaid kohustusi, mis tulenevad WTO asutamislepingust, ning käesolevas peatükis tuginevad neile kohustustele ja kehtestavad täiendavad läbipaistvusmeetmed.

ARTIKKEL 28.2

Mõisted

Käesolevas peatükis kasutatakse järgmisi mõisteid:

- a) „haldusotsus“ – õigusliku tagajärjega otsus või meede, mida konkreetsel juhul kohaldatakse konkreetse isiku, kauba või teenuse suhtes ja mis hõlmab otsuse tegemata jätmist või meetme võtmata jätmist, nagu on sätestatud lepinguosalise õiguses; ning
- b) „üldkohaldatav haldusotsus“ – haldusotsus või tõlgendus, mida kohaldatakse kõigi üldjuhul selle haldusotsuse või tõlgenduse kohaldamisalasse kuuluvate isikute ja tegelike olukordade suhtes ning millega luuakse käitumisnorm, kuid mis ei hõlma järgmist:
 - i) haldusmenetluses või kohtulaadse asutuse menetluses tehtud määrus või otsus, mida kohaldatakse teise lepinguosalise konkreetse isiku, kauba või teenuse suhtes konkreetsel juhul; või
 - ii) otsus, mis võetakse vastu seoses konkreetse teo või tavaga.

ARTIKKEL 28.3

Avaldamine

1. Kumbki lepinguosaline tagab, et tema üldkohaldatavad õigusnormid, menetlused, haldusotsused ja kohtuotsused, mis on seotud käesoleva lepinguga hõlmatud küsimustega, avaldatakse viivitamata ametlikult määratud kanali kaudu ja võimaluse korral elektrooniliselt või tehakse muul viisil kättesaadavaks nii, et igaüks saaks nendega tutvuda.
2. Kumbki lepinguosaline esitab käesoleva lepinguga hõlmatud küsimustes selgituse oma üldkohaldatavate õigusnormide, menetluste, haldusotsuste ja kohtuotsuste eesmärgi ja põhjenduste kohta.
3. Kumbki lepinguosaline näeb ette mõistliku ajavahemiku käesoleva lepinguga hõlmatud küsimustega seotud õigusnormide avaldamise ja jõustumise vahel, välja arvatud juhul, kui see ei ole võimalik küsimuse kiireloomulisuse tõttu. Käesolevat lõiget ei kohaldata üldkohaldatavate haldusotsuste ega kohtuotsuste suhtes.

ARTIKKEL 28.4

Päringud ja teabe esitamine

1. Kumbki lepinguosaline kehtestab või rakendab asjakohaseid mehhanisme, mille raames vastatakse mis tahes isiku päringutele õigusnormide kohta, mis on seotud käesoleva lepinguga hõlmatud küsimustega.
2. Lepinguosalise taotluse korral annab teine lepinguosaline viivitamata teavet ja vastab päringutele kehtivate või kavandatavate õigusnormide kohta, mis on seotud käesoleva lepinguga hõlmatud küsimustega, välja arvatud juhul, kui käesoleva lepingu mõne teise peatüki alusel on kehtestatud erimehhanism.

ARTIKKEL 28.5

Haldusmenetlused

1. Kumbki lepinguosaline kohaldab oma üldkohaldatavaid õigusnorme, menetlusi ja haldusotsuseid, mis on seotud käesoleva lepinguga hõlmatud küsimustega, objektiivselt, erapooletult ja mõistlikult.

2. Kui lõikes 1 osutatud üldkohaldatavate õigusnormide, menetluste või haldusotsuste kohaldamise suhtes algatatakse teise lepinguosalise teatavate isikute, kaupade või teenustega seotud haldusmenetlus, teeb kumbki lepinguosaline järgmist:

- a) püüab teatada isikutele, keda haldusmenetlus otseselt mõjutab, mõistliku aja jooksul ja vastavalt oma õigusnormidele, millal menetlus algatatakse, sealhulgas kirjeldades menetluse laadi, teatades menetluse algatamise õigusliku aluse ja kirjeldades kõnealuseid küsimusi; ning
- b) annab asjaomastele isikutele piisava võimaluse esitada faktilisi asjaolusid ja väiteid oma seisukohtade toetuseks enne lõpliku haldusotsuse tegemist niivõrd, kuivõrd aeg, menetluse laad ja avalik huvi seda võimaldavad.

ARTIKKEL 28.6

Läbivaatamine ja edasikaebamine

1. Kumbki lepinguosaline asutab või säilitab üld-, vahe- või halduskohtud või kehtestab või jätab kehtima asjakohased menetlused, et käesoleva lepinguga hõlmatud küsimustes tehtud haldusotsused kiirelt läbi vaadata ja vajaduse korral neid parandada.

2. Kumbki lepinguosaline tagab, et tema üldkohtud, vahekohtud või halduskohtud viivad kaebe- või läbivaatamismenetlused läbi mittediskrimineerival ja erapooletul viisil. Kõnealused kohtud peavad olema erapooletud või sõltumatud haldussundi rakendavast asutusest ning neil ei tohi olla huvi küsimuse lahenduse vastu.

3. Lõikes 1 osutatud kohtute või menetluste puhul tagab kumbki lepinguosaline, et nende kohtute poole pöörduvad või neis menetlustes osalevad isikud saavad:

- a) piisava võimaluse toetada või kaitsta oma seisukohti ning
- b) otsuse, mis põhineb tõenditel ja esitatud andmetel, või kui lepinguosalise õigusnormid seda nõuavad, siis vastava asutuse koostatud andmetel.

4. Kumbki lepinguosaline tagab, et lõike 3 punktis b osutatud otsust rakendab haldussundi rakendav asutus, tingimusel et selle võib lepinguosalise õigusnormide kohaselt edasi kaevata või läbi vaadata.

ARTIKKEL 28.7

Seos teiste peatükkidega

Käesoleva peatüki sätteid kohaldatakse lisaks teistes peatükkides sätestatud erieeskirjadele.

29. PEATÜKK

HEA REGULEERIMISTAVA

ARTIKKEL 29.1

Kohaldamisala

1. Käesolevat peatükki kohaldatakse reguleerivate meetmete suhtes, mille reguleerivad asutused on vastu võtnud või algatanud seoses käesoleva lepinguga hõlmatud küsimustega.
2. Käesolevat peatükki ei kohaldata liikmesriikide reguleerivate asutuste ega nende reguleerivate meetmete, tavade või lähenemisviiside suhtes.

ARTIKKEL 29.2

Üldpõhimõtted

1. Lepinguosalised tunnistavad järgmise tähtsust:
 - a) hea reguleerimistava kasutamine reguleerivate meetmete kavandamise, väljatöötamise, tutvustamise, rakendamise, hindamise ja läbivaatamise protsessis, et saavutada sisepoliitilised eesmärgid; ning

- b) käesolevast lepingust tulenevate eeliste säilitamine ja suurendamine, et hõlbustada kauplemist kaupade ja teenustega ning suurendada lepinguosalistevahelisi investeeringuid.
2. Kumbki lepinguosaline võib vabalt kindlaks määrata oma lähenemisviisi käesoleva lepingu kohastele headele reguleerimistavadele kooskõlas oma õigusraamistiku, tavade ning oma õigusraamistiku aluseks olevate aluspõhimõtetega, sealhulgas ettevaatuspõhimõttega.
3. Ühtki käesoleva peatüki sätet ei tõlgendata nii, nagu kohustaks see lepinguosalist:
- a) kalduma kõrvale siseriiklikest reguleerivate meetmete ettevalmistamise ja vastuvõtmise menetlustest;
 - b) võtma meetmeid, mis kahjustaksid või takistaksid reguleerivate meetmete õigeaegset vastuvõtmist lepinguosalise avaliku poliitika eesmärkide saavutamiseks; või
 - c) saavutama mingit konkreetset regulatiivset tulemust.

ARTIKKEL 29.3

Mõisted

Käesolevas peatükis kasutatakse järgmisi mõisteid:

- a) „reguleeriv asutus“ –
 - i) Euroopa Liidus: Euroopa Komisjon; ning
 - ii) Tšiilis: täitevvõimu mis tahes reguleeriv asutus; ning
- b) „reguleerivad meetmed“ –
 - i) Euroopa Liidus:
 - A) määrused ja direktiivid, nagu on sätestatud Euroopa Liidu toimimise lepingu artiklis 288; ning
 - B) rakendusaktid ja delegeeritud õigusaktid, nagu on sätestatud vastavalt Euroopa Liidu toimimise lepingu artiklites 290 ja 291; ning
 - ii) Tšiilis: üldkohaldatavad seadused ja dekreedid, mille on vastu võtnud reguleerivad asutused ja mille järgimine on kohustuslik¹.

¹ Vastavalt presidendi 2019. aasta juhise nr 3 punktile II.1 ja selle muudatustele.

ARTIKKEL 29.4

Reguleerivate meetmete väljatöötamise sisemine kooskõlastamine

Kumbki lepinguosaline säilitab reguleerivate meetmete ettevalmistamise, hindamise ja läbivaatamise sisemised koordineerimis- või läbivaatamisprotsessid või -mehhanismid. Selliste protsesside või mehhanismide eesmärk peaks muu hulgas olema:

- a) edendada head reguleerimistava, sealhulgas sellist, mis on sätestatud käesolevas peatükis;
- b) teha kindlaks ja vältida lepinguosalise reguleerivate meetmete vahelist tarbetut dubleerimist ja vastuolulisi nõudeid;
- c) tagada lepinguosalise rahvusvaheliste kaubanduskohustuste täitmine ning
- d) edendada ettevalmistatavate reguleerivate meetmete mõju arvessevõtmist, sealhulgas väikestele ja keskmise suurusega ettevõtjatele avalduva mõju arvessevõtmist.

ARTIKKEL 29.5

Reguleerimisprotsesside ja -mehhanismide läbipaistvus

Kumbki lepinguosaline teeb kooskõlas oma vastavate eeskirjade ja menetlustega üldsusele kättesaadavaks nende protsesside ja mehhanismide kirjeldused, mida tema reguleeriv asutus kasutab reguleerivate meetmete ettevalmistamiseks, hindamiseks või läbivaatamiseks. Nendes kirjeldustes viidatakse asjakohastele suunistele, eeskirjadele või menetlustele, sealhulgas nendele, mis võimaldavad üldsusel esitada märkusi.

ARTIKKEL 29.6

Varajane teave kavandatud reguleerivate meetmete kohta

1. Kumbki lepinguosaline püüab igal aastal kooskõlas oma eeskirjade ja menetlustega avaldada teavet kavandatavate oluliste¹ reguleerivate meetmete kohta.
2. Iga lõikes 1 osutatud olulise reguleeriva meetme puhul püüab lepinguosaline teha üldsusele õigel ajal kättesaadavaks:
 - a) meetme kohaldamisala ja eesmärkide lühikirjelduse ning

¹ Kummagi lepinguosalise reguleeriv asutus võib käesolevast peatükist tulenevate kohustuste täitmiseks kindlaks määrata, millised on olulised reguleerivad meetmed.

- b) võimaluse korral meetme vastuvõtmise hinnangulise ajakava, sealhulgas vajaduse korral avalike konsultatsioonide võimalused.

ARTIKKEL 29.7

Avalikud konsultatsioonid

1. Olulise¹ reguleeriva meetme ettevalmistamisel teeb kumbki lepinguosaline, vajaduse korral kooskõlas oma vastavate eeskirjade ja menetlustega, järgmist:
 - a) avaldab reguleeriva meetme eelnõu või konsultatsioonidokumendid, kus on ettevalmistatava reguleeriva meetme kohta esitatud piisavalt üksikasjalik teave, et kõik isikud² saaksid hinnata, kas ja kuidas kõnealused meetmed nende huve oluliselt mõjutavad;
 - b) pakub igale isikule mittediskrimineerival viisil mõistlikke võimalusi märkuste esitamiseks ning
 - c) võtab arvesse esitatud märkusi.

¹ Kummagi lepinguosalise reguleeriv asutus võib käesolevast peatükist tulenevate kohustuste täitmiseks kindlaks määrata, millised on olulised reguleerivad meetmed.

² Suurema selguse huvides olgu märgitud, et käesolev lõige ei takista lepinguosalist pidamast huvitatud isikutega sihipäraseid konsultatsioone oma eeskirjades ja menetlustes kindlaks määratud tingimustel.

2. Kummagi lepinguosalise reguleeriv asutus peaks kasutama elektroonilisi sidevahendeid ning võtma eesmärgiks asjakohase elektroonilise portaali haldamise, et jagada teavet ja võtta vastu märkusi avalike konsultatsioonide kohta.

3. Kummagi lepinguosalise reguleeriv asutus püüab teha üldsusele kättesaadavaks konsultatsioonide tulemuste või saadud märkuste kokkuvõtte, välja arvatud ulatuses, mis on vajalik selleks, et kaitsta konfidentsiaalset teavet või varjata isikuandmeid või sobimatut sisu.

ARTIKKEL 29.8

Mõju hindamine

1. Kumbki lepinguosaline toetab seda, et tema reguleeriv asutus teeb kooskõlas kohaldatavate eeskirjade ja menetlustega nende oluliste reguleerivate meetmete mõju hindamise, mida ta ette valmistab.

2. Mõjuhindangu koostamisel edendab kummagi lepinguosalise reguleeriv asutus protsesse ja mehhanisme, milles võetakse arvesse järgmisi tegureid:

- a) vajadus reguleeriva meetme järele, sealhulgas selle probleemi laad ja olulisus, mida kavatsetakse reguleeriva meetmega lahendada;
- b) teostatavad ja asjakohased regulatiivsed ja mitteregulatiivsed alternatiivid, kui need on olemas, lepinguosalise avaliku poliitika eesmärgi saavutamiseks, sealhulgas reguleerimata jätmine;

- c) kõnealuste alternatiivide potentsiaalne sotsiaalne, majanduslik ja keskkonnamõju, kui see on võimalik ja asjakohane, sealhulgas nende mõju rahvusvahelisele kaubandusele ning väikestele ja keskmise suurusega ettevõtjatele; ning
 - d) kaalutavate valikuvõimaluste seosed asjaomaste rahvusvaheliste standarditega, kui need on olemas, sealhulgas asjakohasel juhul võimalike lahknevuste põhjused.
3. Reguleeriva asutuse poolt reguleeriva meetme kohta tehtud mõjuhindangu puhul koostab asjaomane reguleeriv asutus lõpparuande, milles kirjeldatakse üksikasjalikult tegureid, mida ta hindamisel arvesse võttis, ja asjakohased järeldused. Selline aruanne tehakse üldsusele kättesaadavaks, kui asjaomane reguleeriv meede on tehtud üldsusele kättesaadavaks.

ARTIKKEL 29.9

Järelhindamine

Lepinguosalised tunnustavad olemasolevate reguleerivate meetmete perioodiliste järelhindamiste positiivset panust tarbetu regulatiivse koormuse vähendamisse, sealhulgas väikestele ja keskmise suurusega ettevõtjatele, ning avaliku poliitika eesmärkide tõhusamasse saavutamisse.

Lepinguosalised püüavad edendada perioodiliste järelhindamiste kasutamist oma reguleerivates raamistikes.

ARTIKKEL 29.10

Reguleerivate meetmete register

Kumbki lepinguosaline tagab, et kehtivad reguleerivad meetmed avaldatakse selleks määratud registris, milles on määratletud regulatiivsed meetmed teemade kaupa ning mis on üldsusele kättesaadav ühtsel ja vabalt juurdepääsetaval veebisaidil. Veebisait peaks võimaldama otsida reguleerivaid meetmeid teksti või sõna järgi. Kumbki lepinguosaline ajakohastab oma registrit korrapäraselt.

ARTIKKEL 29.11

Koostöö ja teabevahetus

Lepinguosalised võivad teha koostööd, et hõlbustada käesoleva peatüki rakendamist. See koostöö võib hõlmata mis tahes asjakohase tegevuse korraldamist ja teabevahetust käesolevas peatükis sätestatud reguleerimistavade kohta, et nende reguleerivate asutuste vahelist koostööd tugevdada.

ARTIKKEL 29.12

Kontaktpunktid

Ühe kuu jooksul pärast käesoleva lepingu jõustumist määrab kumbki lepinguosaline kontaktpunkti, et hõlbustada lepinguosaliste teabevahetust.

ARTIKKEL 29.13

Vaidluste lahendamise korra kohaldamata jätmine

Käesoleva peatüki suhtes ei kohaldata 31. peatükki.

30. PEATÜKK

VÄIKESED JA KESKMISE SUURUSEGA ETTEVÕTJAD

ARTIKKEL 30.1

Eesmärgid

Lepinguosalised tunnistavad väikeste ja keskmise suurusega ettevõtjate (VKEd) tähtsust oma kahepoolsetes kaubandus- ja investeerimissuhetes ning kinnitavad oma kindlat tahet suurendada VKEd suutlikkust käesolevast lepingust kasu saada.

ARTIKKEL 30.2

Teabe jagamine

1. Kumbki lepinguosaline loob või säilitab üldsusele ligipääsetava VKEsid käsitleva veebisaidi, mis sisaldab teavet käesoleva lepingu kohta, sealhulgas:

a) käesoleva lepingu kokkuvõttele ja

b) VKEdele suunatud teabele, mis sisaldab:

- i) käesoleva lepingu nende sätete kirjeldust, mida lepinguosaline peab mõlema lepinguosalise VKEde jaoks oluliseks; ja
- ii) võimalikku lisateavet, mida lepinguosaline peab kasulikuks nende VKEde jaoks, kes on huvitatud käesoleva lepingu pakutavate võimaluste kasutamisest.

2. Kumbki lepinguosaline lisab lõikes 1 osutatud veebisaidile internetilingi:

- a) käesoleva lepingu tekstile koos kõikide lisade ja liidetega, eelkõige tariifloendite ja tootepõhiste päritolureeglitega;
- b) teise lepinguosalise vastavale veebisaidile ning
- c) oma ametiasutuste veebisaitidele, mis lepinguosalise arvates annavad kasulikku teavet isikutele, kes on huvitatud kauplemisest ja äritegevusest selle lepinguosalise territooriumil.

3. Kumbki lepinguosaline lisab lõikes 1 osutatud veebisaidile internetilingi oma asutuste veebisaitidele, kus antakse teavet järgmise kohta:

- a) impordi, ekspordi ja transiidi puhul kohaldatavad tollieeskirjad ja -menetlused ning asjakohased vormid, dokumendid ja muu nõutav teave;

- b) intellektuaalomandiõigustega seotud, sealhulgas geograafilisi tähiseid käsitlevad õigusnormid ja menetlused;
- c) tehnilised õigusnormid, sealhulgas vajaduse korral kohustuslikud vastavushindamismenetlused ja lingid vastavushindamisasutuste loeteludele juhaks, kui vastavushindamine kolmanda isiku poolt on kohustuslik, nagu on ette nähtud 9. peatükis;
- d) impordi ja ekspordiga seotud sanitaar- ja fütosanitaarmeetmed, nagu on ette nähtud 6. peatükis;
- e) riigihanke-eeskirjad, hanketeateid sisaldav andmebaas ja 21. peatüki muud asjakohased sätted;
- f) äriühingute registreerimise kord ning
- g) muu teave, mida lepinguosaline peab VKEdele kasulikuks.

4. Kumbki lepinguosaline lisab lõikes 1 osutatud veebisaidile internetilingi andmebaasile, milles saab harmoneeritud süsteemi koodi alusel elektrooniliselt otsinguid teha ja mis sisaldab järgmist teavet seoses juurdepääsuga tema turule:

- a) tollimaksumäärad ja kvoodid, sealhulgas enamsoodustusrežiimi kohased määrad, enamsoodustusrežiimiga hõlmamata riikide määrad ning soodusmäärad ja tariifikvoodid;

- b) aktsiisid;
- c) maksud (nt käibemaks);
- d) tolli- või muud lõivud, sealhulgas muud tootepõhised lõivud;
- e) päritolureeglid, nagu on ette nähtud 3. peatükis;
- f) tollimaksude tagastamine, tollimaksude edasilükkamine või muud liiki meetmed, millega tollimakse vähendatakse, makstakse need tagasi või loobutakse nende kohaldamisest;
- g) kauba tolliväärtuse määramise kriteeriumid
- h) muud tariifsed meetmed;
- i) impordiprotseduurideks vajalik teave ja
- j) mittetariifsete meetmete või eeskirjadega seotud teave.

5. Kumbki lepinguosaline ajakohastab lõigetes 1–4 osutatud teavet ja linke, mis on esitatud tema veebisaidil, regulaarselt või teise lepinguosalise taotluse korral, et tagada selle teabe ja nende linkide ajakohasus ja täpsus.

6. Kumbki lepinguosaline tagab, et käesolevas artiklis osutatud teave esitatakse VKEdele kasutamiseks sobival viisil. Kumbki lepinguosaline püüab teha selle teabe kättesaadavaks inglise keeles.

7. Lepinguosaline ei nõua lõigete 1–4 kohaselt esitatud teabele juurdepääsu eest lepinguosalise isikult tasu.

ARTIKKEL 30.3

VKEde kontaktpunktid

1. Kumbki lepinguosaline teatab teisele lepinguosalisele oma VKEde kontaktpunkti, kes täidab käesolevas artiklis loetletud ülesandeid. Kumbki lepinguosaline teatab teisele lepinguosalisele viivitamata kõigist muudatustest nende kontaktpunktide andmetes.

2. VKEde kontaktpunktid:

- a) tagavad, et käesoleva lepingu rakendamisel võetakse arvesse VKEde vajadusi, et mõlema lepinguosalise VKEd saaksid kasu uutest võimalustest, mis käesolevast lepingust tulenevad;
- b) tagavad, et artiklis 30.2 osutatud teave on ajakohane ja VKEdele asjakohane; kumbki lepinguosaline võib VKEde kontaktpunkti kaudu soovitada lisateavet, mille teine lepinguosaline võiks lisada artikli 30.2 kohaselt esitatavale teabele;

- c) käsitlevad VKEde jaoks olulisi küsimusi, mis on seotud käesoleva lepingu rakendamisega, sealhulgas:
 - i) vahetavad teavet, et aidata kaubanduskomiteel jälgida ja rakendada käesoleva lepingu aspekte, mis on seotud VKEdega;
 - ii) abistavad käesoleva lepinguga loodud allkomiteesid ja muid kontaktpunkte VKEde jaoks oluliste küsimuste käsitlemisel;
 - d) esitavad kas ühiselt või eraldi korrapäraselt kaubanduskomiteele arutamiseks aruandeid oma tegevuse kohta ning
 - e) käsitlevad muid käesolevast lepingust tulenevaid VKEdega seotud küsimusi vastavalt lepinguosaliste kokkuleppele.
3. VKEde kontaktpunktid kohtuvad vastavalt vajadusele ning teevad oma tööd lepinguosaliste kokkulepitud suhtluskanalite kaudu, mille hulka võivad kuuluda e-post, videokonverentsid või muud vahendid.
4. VKEde kontaktpunktid võivad vastavalt vajadusele teha oma tegevuses koostööd ekspertide ja väliste organisatsioonidega.

ARTIKKEL 30.4

Vaidluste lahendamise korra kohaldamata jätmine

Käesoleva peatüki suhtes ei kohaldata 31. peatükki.

31. PEATÜKK

VAIDLUSTE LAHENDAMINE

A JAGU

EESMÄRK JA KOHALDAMISALA

ARTIKKEL 31.1

Eesmärk

Käesoleva peatüki eesmärk on luua tulemuslik ja tõhus mehhanism, et vältida ja lahendada lepinguosaliste vaidlusi käesoleva lepingu tõlgendamise ja kohaldamise üle, leidmaks mõlemat lepinguosalist rahuldava lahenduse.

ARTIKKEL 31.2

Kohaldamisala

Kui käesolevas lepingus ei ole sätestatud teisiti, kohaldatakse käesolevat peatükki kõikide käesoleva lepingu sätete („hõlmatud sätted“) tõlgendamise või kohaldamisega seotud vaidluste suhtes, mis lepinguosaliste vahel tekivad.

ARTIKKEL 31.3

Mõisted

Käesolevas peatükis ja 31-A ja 31-B lisas kasutatakse järgmisi mõisteid:

- a) „kaebuse esitanud lepinguosaline“ – lepinguosaline, kes taotleb vahekohtu moodustamist vastavalt artiklile 31.5; ning
- b) „vahendaja“ – isik, kes on vahendajaks valitud vastavalt artiklile 38.27;
- c) „vahekohus“ – vastavalt artiklile 38.6 moodustatud vahekohus;
- d) „vahekohtu liige“ – vahekohtu koosseisu kuuluv isik ning
- e) „lepinguosaline, kelle vastu kaebus esitati“ – lepinguosaline, kes väidetavalt rikub hõlmatud sätet.

B JAGU

KONSULTATSIOONID

ARTIKKEL 31.4

Konsultatsioonid

1. Lepinguosalised püüavad lahendada kõik artiklis 31.2 osutatud vaidlused, alustades omavahel heas usus toimuvaid konsultatsioone, et jõuda mõlemat lepinguosalist rahuldava lahenduseni.
2. Lepinguosaline esitab konsultatsioonide alustamiseks teisele lepinguosalisele kirjaliku taotluse, märkides ära vaidlusaluse meetme ja need käesoleva lepinguga hõlmatud sätted, mida ta peab kohaldatavateks.
3. Lepinguosaline, kellele esitatakse konsultatsioonitaotlus, vastab sellele taotlusele hiljemalt kümne päeva jooksul alates selle esitamise kuupäevast. Konsultatsioone peetakse 30 päeva jooksul arvates konsultatsioonitaotluse esitamise kuupäevast ja need toimuvad – kui lepinguosalist ei lepi kokku teisiti – selle lepinguosalise territooriumil, kellele taotlus esitati. Konsultatsioonid loetakse lõppenuks 46 päeva pärast konsultatsioonitaotluse edastamist, välja arvatud juhul, kui lepinguosalistepid kokku konsultatsioonide jätkamises.

4. Konsultatsioonid kiireloomulistes küsimustes, sealhulgas kiiresti riknevate kaupade või hooajakaupade või -teenustega seotud küsimustes, peetakse 15 päeva jooksul pärast konsultatsioonitaotluse esitamise kuupäeva. Konsultatsioonid loetakse lõppenuks 23 päeva pärast konsultatsioonitaotluse esitamist, välja arvatud juhul, kui lepinguosalisel lepidakse kokku konsultatsioonide jätkamises.
5. Konsultatsioonide käigus esitab kumbki lepinguosaline piisavalt faktilist teavet, mis võimaldab põhjalikult uurida, kuidas kõnealune meede võib mõjutada käesoleva lepingu kohaldamist. Kumbki lepinguosaline püüab kaasata oma pädevate ametiasutuste töötajad, kellel on eriteadmised küsimuses, mille üle konsultatsioone peetakse.
6. Konsultatsioonid ja eelkõige konfidentsiaalsena käsitatav teave ja seisukohad, mis lepinguosaline konsultatsioonide käigus võtab, on konfidentsiaalsed ning need ei piira kummagi lepinguosalise õigusi edasistes menetlustes.
7. Kui lepinguosaline, kellele konsultatsioonitaotlus tehti, ei vasta taotlusele kümne päeva jooksul pärast selle edastamist või kui konsultatsioone ei peeta vastavalt lõikes 3 või 4 sätestatud ajavahemikes või kui lepinguosalisel lepidakse kokku, et nad ei pea konsultatsioone, või kui konsultatsioonid on lõppenud ja puudub vastastikku kokkulepitud lahendus, võib konsultatsioone taotlenud lepinguosaline tugineda artiklile 31.5.

C JAGU

VAHEKOHTUMENETLUS

ARTIKKEL 31.5

Vahekohtumenetluse algatamine

1. Kui lepinguosalisel ei suuda küsimust lahendada artiklis 31.4 sätestatud konsultatsioonide teel, võib konsultatsioone taotlenud lepinguosaline taotleda vahekohtu moodustamist.
2. Vahekohtu moodustamise taotlus esitatakse teisele lepinguosalisele kirjalikult. Kaebuse esitanud lepinguosaline märgib oma taotluses ära vaidlusaluse meetme, täpsustab hõlmatud sätteid, mida ta peab kohaldatavaks, ja selgitab, kuidas see meede kujutab endast hõlmatud sätete rikkumist, viisil, millest piisab, et esitada kaebuse selge õiguslik alus.

ARTIKKEL 31.6

Vahekohtu moodustamine

1. Vahekohus koosneb kolmest vahekohtunikust.
2. 14 päeva jooksul pärast seda, kui lepinguosalisele, kelle kohta kaebus esitati, edastati vahekohtu moodustamise taotlus, konsulteerivad lepinguosaliselised omavahel, et leppida kokku vahekohtu koosseis.
3. Kui lepinguosaliselised ei jõua lõikes 2 sätestatud ajavahemiku jooksul vahekohtu koosseisu asjus kokkuleppele, nimetab kumbki lepinguosaline oma artikli 31.8 lõike 1 alusel koostatud alamnimekirjast kümne päeva jooksul pärast lõikes 2 sätestatud ajavahemiku möödumist vahekohtuniku. Kui lepinguosaline, kelle kohta kaebus esitati, ei nimeta selle aja jooksul oma alamnimekirjast vahekohtu liiget, valib kaebuse esitanud lepinguosalise kaubanduskomitee kaasesimees viie päeva jooksul pärast selle ajavahemiku möödumist loosi teel vahekohtuniku selle lepinguosalise alamnimekirjast. Kaebuse esitanud lepinguosalist esindav kaubanduskomitee kaasesimees võib delegeerida vahekohtuniku loosi teel valimise teisele isikule.

4. Kui lepinguosalisel ei jõua lõikes 2 sätestatud ajavahemiku jooksul vahekohtu eesistuja asjus kokkuleppele, valib kaebuse esitanud lepinguosalise kaubanduskomitee kaasesimees kümne päeva jooksul pärast selle ajavahemiku möödumist vahekohtu eesistuja loosi teel artikli 31.8 lõike 1 punkti c kohaselt koostatud eesistujate alamnimekirjast. Kaebuse esitanud lepinguosalise kaubanduskomitee kaasesimees võib delegeerida vahekohtu eesistuja loosi teel valimise teisele isikule.

5. Kui lepinguosalisel ei lepi kokku teisiti, loetakse vahekohus moodustatuks 15 päeva möödumisel kuupäevast, mil kolm valitud vahekohtunikku on teatanud lepinguosalistele, et nad on nõus olema vahekohtunikud, nagu on osutatud 31-A lisas. Kumbki lepinguosaline avalikustab vahekohtu moodustamise kuupäeva viivitamata.

6. Kui käesoleva artikli lõikes 3 või 4 nimetatud taotluse esitamise ajaks ei ole mõnda artiklis 31.8 osutatud nimekirja koostatud või kui mõni nimekiri ei sisalda piisavalt nimesid, valitakse vahekohtunikud loosi teel isikute seast, kelle üks või mõlemad lepinguosalisel on ametlikult kandidaadiks esitanud, kooskõlas 31-A lisaga.

ARTIKKEL 31.7

Vaidluse lahendamise organi valik

1. Kui tekib vaidlus seoses konkreetse meetmega, mis väidetavalt rikub käesoleva lepingu kohast kohustust või sisuliselt samaväärset kohustust, mis tuleneb muust rahvusvahelisest lepingust, millega lepinguosalisel on ühinenud, sealhulgas WTO asutamislepingust, valib vaidluste lahendamise organi kaebuse esitanud lepinguosaline.
2. Kui lepinguosaline on lõikes 1 osutatud konkreetse meetmega seoses vastavalt käesolevale jaole või muule rahvusvahelisele lepingule valinud vaidluste lahendamise organi ja algatanud vaidluste lahendamise menetluse, ei algata ta vaidluste lahendamise menetlust vastavalt selle muu rahvusvahelise lepingu või käesoleva jao kohaselt, välja arvatud juhul, kui esimesena valitud vaidluste lahendamise organ ei saa menetluslikel või kohtualluvuslikel põhjustel otsust teha.
3. Käesoleva artikli kohaldamisel kehtib järgmine:
 - a) käesoleva jao kohane vaidluste lahendamise menetlus loetakse algatatuks lepinguosalise taotlusega moodustada artikli 31.5 kohane vahekohus;
 - b) WTO asutamislepingu kohane vaidluste lahendamise menetlus loetakse algatatuks lepinguosalise taotlusega moodustada vahekohus kooskõlas WTO asutamislepingu 2. lisas esitatud vaidluste lahendamist reguleerivate eeskirjade ja protseduuride käsitusleppe artikliga 6 ning

- c) muu lepingu kohane vaidluste lahendamise menetlus loetakse algetatuks kooskõlas kõnealuse lepingu asjakohaste sätetega.

4. Ilma et see piiraks lõike 2 kohaldamist, ei takista miski käesolevas lepingus lepinguosalist peatamast kohustuste täitmist, kui seda on lubanud WTO vaidluste lahendamise organ või kui see on lubatud vaidluste lahendamise menetlustega, mis on ette nähtud muu rahvusvahelise lepinguga, mille osalised mõlemad lepinguosaliselised on. WTO asutamislepingut ega ühtegi muud lepinguosalistevahelist rahvusvahelist lepingut ei kasutata selleks, et takistada lepinguosalist peatamast käesoleva jao kohaste kohustuste täitmist.

ARTIKKEL 31.8

Vahekohtunike nimekirjad

1. Kaubanduskomitee koostab hiljemalt üks aasta pärast käesoleva lepingu jõustumise kuupäeva nimekirja vähemalt 15 isikust, kes soovivad ja saavad tegutseda vahekohtunikena. Nimekiri koosneb kolmest alamnimekirjast:
 - a) üks alamnimekiri koostatakse Euroopa Liidu ettepanekute alusel;
 - b) üks alamnimekiri koostatakse Tšiili ettepanekute alusel ning
 - c) üks alamnimekiri koostatakse isikutest, kes ei ole kummagi lepinguosalise kodanikud ja kes täidavad vahekohtu eesistuja ülesandeid.

2. Igasse alamnimekirja kantakse vähemalt viis isikut. Kaubanduskomitee tagab, et nimekirjas on alati kõnealune miinimumarv inimesi.
3. Kaubanduskomitee võib koostada lisanimekirju isikutest, kellel on eriteadmised käesoleva lepinguga hõlmatud konkreetsetes sektorites. Lepinguosaliste kokkuleppel võib vahekohtu moodustamisel kasutada lisanimekirju artiklis 31.6 sätestatud korras.

ARTIKKEL 31.9

Vahekohtunikele esitatavad nõuded

1. Vahekohtunik peab:
 - a) olema tõendanud oma eriteadmisi õiguse ja rahvusvahelise kaubanduse valdkonnas ning muudes käesoleva lepinguga hõlmatud küsimustes;
 - b) olema kummastki lepinguosalisest sõltumatu ega tohi olla seotud kummagi lepinguosalisega ega võtta neilt vastu juhiseid;
 - c) täitma oma ülesandeid üksikisikuna ja mitte võtma vaidlusega seotud küsimustes vastu juhiseid üheltki organisatsioonilt ega valitsuselt ning
 - d) järgima 31-B lisa.

2. Lisaks lõikes 1 sätestatud nõuete täitmisele peab eesistujal olema kogemusi vaidluste lahendamise menetlustes.
3. Pidades silmas konkreetse vaidluse teemat, võivad lepinguosalisel kokku leppida, et teevad lõike 1 punkti a nõuetest erandi.

ARTIKKEL 31.10

Vahekohtu ülesanded

Vahekohus:

- a) annab objektiivse hinnangu arutatavale küsimusele, mis muu hulgas hõlmab hinnangu andmist juhtumi asjaoludele, käesoleva lepinguga hõlmatud sätete kohaldatavusele ja sellele, kas neid sätteid on järgitud;
- b) esitab oma otsustes ja aruannetes tuvastatud asjaolud, hõlmatud sätete kohaldatavuse ning oma leidude ja järelduste peamised põhjendused ning
- c) peaks lepinguosalistega regulaarselt konsulteerima ja pakkuma piisavalt võimalusi mõlemat lepinguosalist rahuldava lahenduse väljatöötamiseks.

ARTIKKEL 31.11

Pädevus

1. Kui lepinguosalised ei lepi viie päeva jooksul pärast vahekohtu moodustamist kokku teisiti, on vahekohtu pädevus järgmine:

„uurida eksperdikomisjoni moodustamise taotluses osutatud küsimust, pidades silmas ühelt poolt Euroopa Liidu ja teiselt poolt Tšiili Vabariigi vahelise kaubandust käsitleva vahelepingu asjakohaseid sätteid, millele lepinguosalised viitavad, vahekohtu moodustamise taotluses osutatud küsimust, teha järeldusi kõnealuse meetme vastavuse kohta kõnealuse lepinguga hõlmatud sätetele ning esitada kõnealuse lepingu artikli 31.13 kohane aruanne.“

2. Kui lepinguosalised lepivad kokku muus kui lõikes 1 sätestatud pädevuses, teatavad nad kokkulepitud pädevuse vahekohtule lõikes 1 sätestatud ajavahemiku jooksul.

ARTIKKEL 31.12

Otsus kiireloomulisuse kohta

1. Emma-kumma lepinguosalise taotlusel otsustab vahekohus kümne päeva jooksul pärast selle moodustamise kuupäeva, kas juhtum on kiireloomuline.

2. Kiireloomulistel juhtudel on käesolevas jaos sätestatud kohaldatavad tähtajad poole lühemad, välja arvatud artiklites 31.6 ja 31.11 osutatud tähtajad.

ARTIKKEL 31.13

Vahe- ja lõpparuanne

1. Vahekohus esitab lepinguosalistele vahearuarande 90 päeva jooksul pärast vahekohtu moodustamise kuupäeva. Kui vahekohus leiab, et sellest tähtajast ei ole võimalik kinni pidada, teatab vahekohtu eesistuja sellest lepinguosalistele, märkides ära viivituse põhjused ja kuupäeva, mil vahekohus kavatseb vahearuarande esitada. Mingil juhul ei esita vahekohus vahearuarannet hiljem kui 120 päeva pärast vahekohtu moodustamise kuupäeva.
2. Kumbki lepinguosaline võib kümne päeva jooksul pärast vahearuarande kättesaamise kuupäeva esitada vahekohtule kirjaliku taotluse vahearuarande konkreetsete aspektide läbivaatamiseks. Lepinguosaline võib teha märkusi teise lepinguosalise taotluse kohta kuue päeva jooksul pärast taotluse esitamist.
3. Kui lõike 2 kohast taotlust ei esitata, muutub vahearuaranne lõpparuandeks.

4. Vahekohus esitab lepinguosalistele lõpparuande 120 päeva jooksul pärast vahekohtu moodustamise kuupäeva. Kui vahekohus leiab, et sellest tähtajast ei ole võimalik kinni pidada, teatab vahekohtu eesistuja sellest lepinguosalistele, märkides ära viivituse põhjused ja kuupäeva, mil vahekohus kavatseb lõpparuande esitada. Mingil juhul ei esita vahekohus lõpparuannet hiljem kui 150 päeva pärast vahekohtu moodustamise kuupäeva.

5. Lõpparuandes kajastatakse kirjalikke taotlusi, mille lepinguosalised on vahearuande kohta esitanud, ning vastatakse selgelt lepinguosaliste märkustele. Vahe- ja lõpparuandes esitab vahekohus järgmised andmed:

- a) kirjeldav osa, mis sisaldab lepinguosaliste argumentide ja lõikes 2 osutatud märkuste kokkuvõtet;
- b) oma järeldused juhtumi asjaolude ja asjaomaste hõlmatud sätete kohaldatavuse kohta;
- c) oma järeldused selle kohta, kas vaidlusalune meede on või ei ole kooskõlas asjaomaste hõlmatud sätetega; ning
- d) punktides b ja c osutatud järelduste põhjused.

6. Lõpparuanne on lõplik ja lepinguosalistele siduv.

ARTIKKEL 31.14

Vastavuse tagamise meetmed

1. Lepinguosaline, kelle kohta kaebus esitati, võtab kõik lõpparuande kiireks järgimiseks vajalikud meetmed, et viia end hõlmatud sätetega vastavusse.
2. Lepinguosaline, kelle kohta kaebus esitati, teatab hiljemalt 30 päeva jooksul pärast lõpparuande esitamise kuupäeva kaebuse esitanud lepinguosalisele meetmetest, mida ta on võtnud või kavatseb võtta, et täita lõpparuande soovitusel.

ARTIKKEL 31.15

Mõistlik aeg

1. Kui viivitamatu vastavuse tagamine ei ole võimalik, teatab lepinguosaline, kelle kohta kaebus esitati, hiljemalt 30 päeva pärast lõpparuande esitamise kuupäeva kaebuse esitanud lepinguosalisele mõistliku aja, mida ta vastavuse tagamiseks vajab. Lepinguosalised püüavad kokku leppida mõistliku tähtaja, mida on vaja lõpparuande soovitusel täitmiseks.

2. Kui lepinguosalisel ei jõua mõistlikus ajas kokkuleppele, võib kaebuse esitanud lepinguosaline kõige varem 20 päeva pärast lõikes 1 osutatud teate edastamise kuupäeva esitada algsele vahekohtule kirjaliku taotluse mõistliku aja kindlaksmääramiseks. Vahekohus esitab oma otsuse lepinguosalistele 20 päeva jooksul pärast taotluse saamise kuupäeva.
3. Lepinguosaline, kelle kohta kaebus esitati, teatab hiljemalt üks kuu enne mõistliku tähtaja möödumist kaebuse esitanud lepinguosalisele oma edusammudest lõpparuande täitmisel.
4. Lepinguosalisel võivad leppida kokku mõistliku aja pikendamises.

ARTIKKEL 31.16

Vastavuse kontroll

1. Lepinguosaline, kelle kohta kaebus esitati, teatab kaebuse esitanud lepinguosalisele hiljemalt artiklis 31.15 osutatud mõistliku tähtaja möödumise päeval kõigist meetmetest, mis ta on lõpparuande soovitude täitmiseks võtnud.

2. Kui lepinguosalisel ei jõua kokkuleppele vastavuse tagamiseks võetud meetme olemasolus või nende vastavuses hõlmatud sätetele, võib kaebuse esitanud lepinguosaline kirjalikult taotleda, et selles küsimuses teeks otsuse algne vahekohus. Taotluses nimetatakse võimalik vaidlusalune meede ja selgitatakse, kuidas see meede kujutab endast hõlmatud sätete rikkumist, viisil, millest piisab selleks, et esitada kaebuse selge õiguslik alus. Vahekohus esitab oma otsuse lepinguosalistele 46 päeva jooksul pärast taotluse saamise kuupäeva.

ARTIKKEL 31.17

Ajutised õiguskaitsevahendid

1. Lepinguosaline, kelle kohta kaebus esitati, teeb kaebuse esitanud lepinguosalise taotlusel ja pärast temaga konsulteerimist ajutise hüvitise pakkumuse juhul, kui:
 - a) lepinguosaline, kelle kohta kaebus esitati, teatab kaebuse esitanud lepinguosalisele, et lõpparuande soovitusi ei ole võimalik täita;
 - b) lepinguosaline, kelle kohta kaebus esitati, ei teata artiklis 31.14 osutatud ajavahemiku jooksul ühestki meetmest, mida ta on vastavuse tagamiseks võtnud või kavatseb võtta, või meetmetest, mida ta on vastavuse tagamiseks võtnud enne artiklis 31.15 osutatud mõistliku tähtaja möödumist;
 - c) vahekohus leiab, et artikli 31.16 kohaselt ei ole vastavuse tagamiseks võetud ühtegi meetet; või

d) vahekohus leiab, et artikli 31.16 kohaselt ei ole vastavuse tagamiseks võetud meede hõlmatud sätetega kooskõlas.

2. Lõike 1 punktides a, b, c või d osutatud asjaoludel võib kaebuse esitanud lepinguosaline teatada lepinguosalisele, kelle kohta kaebus esitati, et ta kavatseb peatada hõlmatud sätetes toodud kohustuste täitmise, kui:

a) kaebuse esitanud lepinguosaline otsustab lõike 1 kohast taotlust mitte teha või

b) kaebuse esitanud lepinguosaline on esitanud lõike 1 kohase taotluse ja lepinguosalisel ei jõua ajutises hüvitisel kokkuleppele 20 päeva jooksul pärast artiklis 31.15 osutatud mõistliku tähtaja möödumist või artikli 31.16 kohase vahekohtu otsuse kättetoimetamist.

3. Kaebuse esitanud lepinguosaline võib kohustuste täitmise peatada kümme päeva pärast lõikes 2 osutatud teate esitamise kuupäeva, välja arvatud juhul, kui lepinguosaline, kelle kohta kaebus esitati, on esitanud lõike 6 kohase taotluse.

4. Kohustuste täitmise peatamise ulatus ei tohi olla suurem rikkumise tõttu saamata jääva või väheneva kasu ulatusest. Lõikes 2 osutatud teates märgitakse, mis ulatuses kavatsetakse kohustuste täitmine peatada.

5. Kui kaebuse esitanud lepinguosaline kaalub, millised kohustused peatada, peaks ta esmalt püüdma peatada kohustused sama(de)s sektori(te)s kui need, mida mõjutab meede, mida vahekohus peab hõlmatud sätetega vastuolus olevaks. Kohustuste peatamist võib kohaldada muu(de) käesoleva lepinguga hõlmatud sektori(te) suhtes peale nende, kus vahekohus on tuvastanud kasu saamata jäämise või vähenemise, eelkõige kui kaebuse esitanud lepinguosaline on seisukohal, et selline peatamine teises sektoris on mõistlik või tõhus vastavuse tagamisel.

6. Kui lepinguosaline, kelle kohta kaebus esitati, on arvamisel, et kavandatav kohustuste täitmise peatamise teatatud ulatus on suurem kui rikkumise tulemusena saamata jäänud või vähenenud kasu ulatus, võib ta esitada enne lõikes 3 sätestatud tähtaja möödumist algselt vahekohtule kirjaliku taotluse selles küsimuses otsuse tegemiseks. Vahekohus esitab oma otsuse kohustuste täitmise peatamise ulatuse kohta lepinguosalistele 30 päeva jooksul pärast taotluse esitamise kuupäeva. Kaebuse esitanud lepinguosaline ei peata kohustuste täitmist enne, kui vahekohus on otsuse teinud. Kohustuste täitmise peatamine peab olema selle otsusega kooskõlas.

7. Käesoleva artikli kohane kohustuste peatamine või kompenseerimine on ajutine ja seda ei kohaldata pärast seda, kui:

- a) lepinguosalistel on jõudnud kokkuleppele mõlemat poolt rahuldavas lahenduses vastavalt artiklile 31.32;
- b) lepinguosalistel on kokku leppinud, et vastavuse tagamiseks võetud meede viib selle lepinguosalise, kelle vastu kaebus esitati, vastavusse käesoleva lepinguga hõlmatud sätetega; või

- c) vastavuse tagamiseks võetud meede, mis vahekohtu arvates on hõlmatud sätetega vastuolus, on kehtetuks tunnistatud või seda on muudetud selliselt, et viia lepinguosaline, kelle kohta kaebus esitati, nende sätetega vastavusse.

ARTIKKEL 31.18

Vastavuse tagamiseks võetud meetmete läbivaatamine pärast ajutiste meetmete võtmist

1. Lepinguosaline, kelle kohta kaebus esitati, teatab kaebuse esitanud lepinguosalisele meetmetest, mida ta on võtnud pärast kohustuste täitmise peatamist või ajutise kompenseerimise kohaldamist. Kaebuse esitanud lepinguosaline lõpetab kohustuste täitmise peatamise 30 päeva jooksul pärast selle teate saamist, välja arvatud lõikes 2 osutatud juhtudel. Juhul kui kohaldatakse hüvitist, kuid välja arvatud lõikes 2 osutatud juhtudel, võib lepinguosaline, kelle vastu kaebus esitati, lõpetada hüvitise maksmise 30 päeva jooksul pärast seda, kui on kätte saadud tema teade soovitude täitmise kohta.
2. Kui lepinguosalisel ei jõua 30 päeva jooksul pärast teate edastamise kuupäeva kokkuleppele, kas vastavalt lõikele 1 teatatud meede viib lepinguosalise, kelle vastu kaebus esitati, hõlmatud sätetega vastavusse, esitab kaebuse esitanud lepinguosaline algsele vahekohtule kirjaliku taotluse selles küsimuses otsuse tegemiseks. Vahekohus esitab oma otsuse lepinguosalistele 46 päeva jooksul pärast taotluse edastamise kuupäeva. Kui vahekohus leiab, et vastavuse tagamiseks võetud meede on käesoleva lepinguga hõlmatud sätetega kooskõlas, lõpetatakse olenevalt olukorrast kohustuste täitmise peatamine või kompenseerimine. Kui see on asjakohane, kohandab kaebuse esitanud lepinguosaline kohustuste täitmise peatamise või kompenseerimise ulatust, võttes arvesse vahekohtu otsust.

3. Kui lepinguosaline, kelle kohta kaebus esitati, on arvamusel, et kaebuse esitanud lepinguosalise poolt kohustuste täitmise peatamise ulatus ei ole võrdväärne rikkumise tulemusena saamata jäänud või vähenenud kasu ulatusega, võib ta esitada algsele vahekohtule kirjaliku taotluse selles küsimuses otsuse tegemiseks.

ARTIKKEL 31.19

Vahekohtunike asendamine

Kui vahekohtu liige ei saa käesoleva jao kohaste vahekohtu menetluste ajal vahekohtu töös osaleda või taandab end või tuleb asendada, sest ta ei vasta 31-B lisas esitatud nõuetele, nimetatakse uus vahekohtu liige kooskõlas artikliga 31.6. Selles jaos osutatud aruande või otsuse esitamise tähtaega pikendatakse selle aja võrra, mis on vajalik uue vahekohtuniku nimetamiseks.

ARTIKKEL 31.20

Kodukord

1. Käesoleva jao alla kuuluvaid vahekohtumenetlusi reguleeritakse käesoleva peatüki ja 31-A lisaga.
2. Vahekohtu istungid on avalikud, kui 31-A lisas ei ole sätestatud teisiti.

ARTIKKEL 31.21

Peatamine ja lõpetamine

1. Lepinguosaliste ühisel taotlusel peatab vahekohus oma töö lepinguosaliste vahel kokku lepitud tähtajaks, kuid mitte kauemaks kui 12 järjestikuseks kuuks.
2. Vahekohus alustab uuesti tööd enne peatamisaja möödumist mõlema lepinguosalise kirjaliku taotluse korral või peatamisaja möödumisel kummagi lepinguosalise kirjaliku taotluse korral. Taotluse esitanud lepinguosaline teatab sellest teisele lepinguosalisele. Kui lepinguosaline ei taotle peatamisperioodi lõpus vahekohtu töö jätkamist, siis vahekohtu pädevus aegub ja vaidluste lahendamise menetlus lõpetatakse.
3. Kui vahekohtu töö peatatakse käesoleva artikli kohaselt, pikendatakse käesolevas jaos sätestatud tähtaegu sama aja võrra, mille jooksul vahekohtu töö oli peatatud.

ARTIKKEL 31.22

Õigus taotleda teavet

1. Vahekohus võib lepinguosalise taotlusel või omal algatusel taotleda lepinguosalistelt teavet, mida ta peab vajalikuks ja asjakohaseks. Lepinguosalised vastavad vahekohtu teabetaotlusele kiiresti ja ammendavalt.

2. Vahekohus võib lepinguosalise taotluse korral või omal algatusel nõuda mis tahes allikast teavet, mida ta peab vajalikuks ja asjakohaseks. Lisaks on vahekohtul õigus küsida vastavalt lepinguosaliste vahel kokkulepitud tingimustele ka ekspertide arvamust, sealhulgas teavet ja tehnilist nõu, kui ta peab seda asjakohaseks.
3. Vahekohus käsitleb lepinguosalise füüsilistelt isikutelt või lepinguosalise territooriumil asutatud juriidilistelt isikutelt saadud *amicus curiae* esildisi vastavalt 31-A lisale.
4. Teave, mille vahekohus on saanud käesoleva artikli kohaselt, tehakse lepinguosalistele kättesaadavaks ja lepinguosalised võivad esitada selle teabe kohta märkusi.

ARTIKKEL 31.23

Tõlgendamisreeglid

1. Vahekohus tõlgendab hõlmatud sätteid kooskõlas rahvusvahelise avaliku õiguse tõlgendamise tavaeeskirjadega, mis on sätestatud muu hulgas Viini lepinguõiguse konventsioonis.
2. Vahekohus võtab arvesse ka asjakohaseid tõlgendusi, mis on esitatud WTO vaekogude ja apellatsioonikogu aruannetes, mille WTO vaidluste lahendamise organ on vastu võtnud.
3. Vahekohtu aruanded ja otsused ei tohi suurendada ega vähendada lepinguosaliste õigusi ja kohustusi, mis tulenevad käesolevast lepingust.

ARTIKKEL 31.24

Vahekohtu aruanded ja otsused

1. Vahekohtu arutelud on konfidentsiaalsed. Vahekohus teeb kõik endast oleneva, et koostada aruandeid ja teha otsuseid konsensuse alusel. Kui see ei ole võimalik, otsustab vahekohus küsimuse häälteenamusega. Individuaalsete vahekohtunike arvamusi ei avalikustata ühelgi juhul.
2. Kumbki lepinguosaline teeb oma esildised ning vahekohtu aruanded ja otsused üldsusele kättesaadavaks, rakendades konfidentsiaalse teabe kaitset.
3. Lepinguosalistes aktsepteerivad vahekohtu aruandeid ja otsuseid tingimusteta. Vahekohtu otsustega ei looda isikutele õigusi ega kohustusi.
4. Vahekohus ja lepinguosalistes käsitlevad konfidentsiaalsena mis tahes teavet, mille lepinguosaline on vahekohtule esitanud vastavalt 31-A lisale.

D JAGU

VAHENDUSMEHHANISM

ARTIKKEL 31.25

Eesmärk

1. Vahendusmehhanismi eesmärk on aidata leida põhjaliku ja kiire menetluse teel ning vahendaja abiga lahendus, mis rahuldab mõlemat lepinguosalist.
2. Vahendusmenetluse võib alata ainult lepinguosaliste vastastikusel kokkuleppel, et uurida mõlemat lepinguosalist rahuldavaid lahendusi ning kaaluda vahendaja pakutud võimalikke nõuandeid ja lahendusi.

ARTIKKEL 31.26

Vahendusmenetluse algatamine

1. Lepinguosaline („taotluse esitanud lepinguosaline“) võib igal ajal taotleda teiselt lepinguosaliselt („taotluse saanud lepinguosaline“) kirjalikult vahendusmenetluse alustamist taotluse saanud lepinguosalise selle meetme suhtes, mis väidetavalt mõjutab negatiivselt lepinguosalistevahelist kaubandust või investeeringute tegemist.

2. Lõikes 1 osutatud taotlus peab olema piisavalt üksikasjalik, et sellest selguksid taotluse esitanud lepinguosalise probleemid, ning selles tuleb:

- a) märkida ära kõnealune meede;
- b) kirjeldada kahjulikku mõju, mida meede taotluse esitanud lepinguosalise arvates praegu või tulevikus lepinguosalistevahelisele kaubandusele või investeeringute tegemisele avaldab; ning
- c) selgitada, kuidas on kõnealune mõju taotluse esitanud lepinguosalise arvates selle meetmega seotud.

3. Taotluse saanud lepinguosaline kaalub taotlust mõistvalt ning teatab taotluse esitanud lepinguosalisele sellega nõustumisest või selle tagasilükkamisest kirjalikult kümne päeva jooksul pärast taotluse esitamise kuupäeva. Vastasel juhul loetakse taotlus tagasilükatuks.

ARTIKKEL 31.27

Vahendaja valimine

1. Lepinguosalised püüavad vahendaja kokku leppida 14 päeva jooksul pärast vahendusmenetluse algatamise kuupäeva.

2. Kui lepinguosalisel ei jõua vahendajas kokkuleppele käesoleva artikli lõikes 1 sätestatud ajavahemiku jooksul, võib kumbki lepinguosaline paluda taotluse esitanud lepinguosalise kaubanduskomitee kaasesimehel valida vahendaja loosi teel artikli 31.8 lõike 1 punkti c kohaselt koostatud eesistujate alamnimekirjast viie päeva jooksul pärast taotluse esitamist. Taotluse esitanud lepinguosalise kaubanduskomitee kaasesimees võib vahendaja loosi teel valimise delegeerida.
3. Kui artikli 31.8 lõike 1 punktis c osutatud eesistujate alamnimekirja ei ole artikli 31.26 kohase taotluse esitamise ajaks koostatud, valitakse vahendaja loosi teel isikute hulgast, kelle üks lepinguosaline või mõlemad lepinguosalisel on ametlikult esitanud kõnealusesse alamnimekirja.
4. Vahendaja ei tohi olla kummagi lepinguosalise kodanik ega kummagi lepinguosalise töötaja, kui lepinguosalisel ei lepi kokku teisiti.
5. Vahendaja järgib 31-B lisa.

ARTIKKEL 31.28

Vahendusmenetluse eeskirjad

1. Kümne päeva jooksul pärast lepitaja määramise kuupäeva esitab taotluse esitanud lepinguosaline lepitajale ja taotluse saanud lepinguosalisele kirjalikult probleemi üksikasjaliku kirjelduse, mis sisaldab eelkõige teavet asjaomase meetme toimimise ning selle võimaliku kahjuliku mõju kohta kaubandusele ja investeeringutele. Taotluse saanud lepinguosaline võib esitada selle kirjelduse kohta kirjalikke märkusi 20 päeva jooksul pärast kirjelduse edastamise kuupäeva. Lepinguosaline võib oma kirjelduses ja märkustes esitada mis tahes teavet, mida ta peab vajalikuks.
2. Vahendaja aitab lepinguosalistel läbipaistval viisil saada selgust meetmes ning selle võimalikus kahjulikus mõjus kaubandusele ja investeeringute tegemisele. Eelkõige võib vahendaja korraldada lepinguosalistevahelisi kohtumisi, pidada lepinguosalistega ühiselt või eraldi nõu, kasutada asjaomaste ekspertide või sidusrühmade abi või nõu ning pakkuda lepinguosalistele igasugust lisatuge, mida nad soovivad. Enne asjaomase ala ekspertide ja sidusrühmade abi ja nõu kasutamist konsulteerib vahendaja lepinguosalistega.
3. Vahendaja võib anda nõu ja pakkuda lepinguosalistele kaalumiseks lahenduse. Lepinguosalisel võivad selle heaks kiita või tagasi lükata või leppida kokku teistsuguses lahenduses. Vahendaja ei anna nõu ega esita märkusi selle kohta, kas vaidlusalune meede on käesoleva lepinguga kooskõlas.
4. Vahendusmenetlus viiakse läbi taotluse saanud lepinguosalise territooriumil või vastastikusel kokkuleppel mis tahes muus asukohas või muul viisil.

5. Lepinguosalised püüavad jõuda mõlemat lepinguosalist rahuldava lahenduseni 60 päeva jooksul pärast vahendaja nimetamise kuupäeva. Lõpliku kokkuleppe saavutamiseni võivad lepinguosalistes kaaluda võimalikke ajutisi lahendusi, eelkõige juhul, kui meede on seotud kergesti riknevate kaupade või hooajakaupade või -teenustega.
6. Kummagi lepinguosalise taotlusel edastab vahendaja lepinguosalistele faktiaruande projekti, milles on esitatud:
- a) kõnealuse meetme lühikokkuvõte;
 - b) järgitud menetlused ning
 - c) vajaduse korral mõlemat lepinguosalist rahuldav lahendus, milles on kokkuleppele jõutud, sealhulgas võimalikud ajutised lahendused.
7. Vahendaja annab lepinguosalistele aega 15 päeva pärast faktiaruande projekti esitamist, et nad saaksid faktiaruande projekti kohta märkusi esitada. Pärast lepinguosalistelt saadud märkuste kaalumist esitab vahendaja lepinguosalistele 15 päeva jooksul alates märkuste laekumisest lõpliku faktiaruande. Faktiaruande projektis ja lõplikus faktiaruandes ei tõlgendata käesolevat lepingut.
8. Vahendusmenetlus lõpetatakse:
- a) mõlemat lepinguosalist rahuldava lahenduse vastuvõtmisega kuupäeval, mil vahendajale teatatakse sellest kokkuleppes;

- b) lepinguosaliste vastastikusel kokkuleppel menetluse ükskõik millises etapis kuupäeval, mil vahendajale teatatakse sellest kokkuleppest;
- c) vahendaja tehtud kirjaliku avaldusega pärast lepinguosalistega nõu pidamist selle kohta, et vahendustegevuse jätkamine oleks kasutu, kuupäeval, mil lepinguosalistele teatatakse sellest avaldusest; või
- d) lepinguosalise tehtud kirjaliku avaldusega pärast seda, kui vahendusmenetluses on otsitud mõlemat lepinguosalist rahuldavaid lahendusi ning kaalutud vahendaja nõuandeid ja pakutud lahendusi, kuupäeval, mil vahendajale ja teisele lepinguosalisele teatatakse sellest avaldusest.

ARTIKKEL 31.29

Konfidentsiaalsus

Kui lepinguosalised ei lepi kokku teisiti, on kõik vahendusmenetluse etapid, sealhulgas kõik nõuanded ja pakutud lahendused, konfidentsiaalsed. Lepinguosaline võib avalikustada lepituse toimumise asjaolu.

ARTIKKEL 31.30

Seos vaidluste lahendamise menetlustega

1. Vahendusmenetlus ei piira lepinguosaliste õigusi ja kohustusi, mis tulenevad B ja C jaost või mis tahes muu lepingu kohasest vaidluste lahendamise menetlusest.
2. Lepinguosaline ei võta muudes käesoleva lepingu või mis tahes muu lepingu kohastes vaidluste lahendamise menetlustes aluseks ega kasuta tõenditena ning vahekohus ei võta arvesse:
 - a) seisukohti, mis teine lepinguosaline on lepitusmenetluse käigus esitanud, ega üksnes artikli 31.28 lõike 2 alusel kogutud teavet;
 - b) asjaolu, et teine lepinguosaline on väljendanud valmisolekut nõustuda vahendamisel käsitletud meetme kohta leitud lahendusega ega
 - c) vahendaja antud nõu ega tema tehtud ettepanekuid.
3. Kui lepinguosalisel ei lepi kokku teisiti, ei tegutse vahendaja vahekohtu liikmena vaidluste lahendamise menetlustes, mis põhinevad käesoleval lepingul või mis tahes muul lepingul, milles käsitletakse sama küsimust kui see, mida ta lahendas vahendajana.

E JAGU

ÜLDSÄTTED

ARTIKKEL 31.31

Teabenõue

1. Enne konsulteerimis- või vahendustaotluse esitamist vastavalt artiklile 31.4 või 31.26 võib lepinguosaline nõuda teiselt lepinguosaliselt teavet meetme kohta, mis väidetavalt kahjustab lepinguosalistevahelist kaubandust või investeringute tegemist. Lepinguosaline, kellele selline nõue esitatakse, edastab 20 päeva jooksul pärast nõude edastamise kuupäeva kirjaliku vastuse, mis sisaldab tema märkusi nõutud teabe kohta.
2. Kui lepinguosaline, kellele teabenõue esitati, leiab, et ta ei saa vastust esitada 20 päeva jooksul pärast nõude esitamise kuupäeva, teatab ta teisele lepinguosalisele viivituse põhjustest ja täpsustab, mis ajaks ta saab vastuse esitada.
3. Tavaliselt eeldatakse, et lepinguosaline taotleb teavet käesoleva artikli lõike 1 järgi enne artikli 31.4 või 31.26 kohase konsulteerimis- või vahendustaotluse esitamist.

ARTIKKEL 31.32

Mõlemat lepinguosalist rahuldav lahendus

1. Lepinguosalised võivad igal ajal kokku leppida mõlemat lepinguosalist rahuldavas lahenduses kõigi artiklis 31.2 osutatud vaidluste puhul.
2. Kui mõlemat lepinguosalist rahuldav lahendus leitakse vahekohtu- või vahendusmenetluse jooksul, teatavad lepinguosalisest lahendusest üheskoos olenevalt asjaoludest kas vahekohtu esimehele või vahendajale. Pärast sellise teate saamist vahekohtu- või vahendusmenetlus lõpetatakse.
3. Kumbki lepinguosaline võtab vajalikud meetmed, et rakendada mõlemat lepinguosalist rahuldavat lahendust vastavalt vajadusele viivitamata või kokkulepitud aja jooksul.
4. Lahendust rakendav lepinguosaline teatab hiljemalt kokkulepitud ajavahemiku lõpuks teisele lepinguosalisele kirjalikult kõikidest meetmetest, mis ta on võtnud, et leida mõlemat lepinguosalist rahuldav lahendus.

ARTIKKEL 31.33

Ajavahemikud

1. Kõiki käesolevas peatükis sätestatud ajavahemikke arvestatakse alates päevast, mis järgneb nendega seotud toimingule.

2. Kõiki käesolevas peatükis sätestatud tähtaegu võib muuta lepinguosaliste vastastikusel kokkuleppel.
3. C jao kohaselt võib vahetõhus igal ajal teha lepinguosalistele ettepaneku muuta käesolevas peatükis osutatud tähtaegu, lisades ettepaneku põhjenduse.

ARTIKKEL 31.34

Kulud

1. Kumbki lepinguosaline kannab ise oma vahetõhtu- või vahendusmenetluses osalemise kulud.
2. Korralduslike küsimustega seotud kulud, sealhulgas vahetõhtunike ja vahendaja tasu ja kulud, kannavad lepinguosalistes ühiselt ja võrdselt. Vahetõhtunike töötasu määratakse kindlaks vastavalt 31-A lisale. 31-A lisas sätestatud vahetõhtunike tasustamise eeskirju kohaldatakse vahendajate suhtes *mutatis mutandis*.

ARTIKKEL 31.35

Lisade muutmine

Kaubandusnõukogu võib võtta vastu otsuse 31-A ja 31-B lisa muutmise kohta vastavalt artikli 33.1 lõikele 6.

32. PEATÜKK

ERANDID

ARTIKKEL 32.1

Üldised erandid

1. Käesoleva lepingu 2., 4., 8., 10.¹, 19. ja 22. peatüki kohaldamiseks inkorporeeritakse GATT 1994 XX artikkel, sealhulgas selle märkused ja lisasätted, käesolevasse lepingusse ning muudetakse *mutatis mutandis* selle osaks.
2. Ilma et see mõjutaks nõuet, et selliseid meetmeid ei kohaldata viisil, mis tooks kaasa meelevaldse või põhjendamatu diskrimineerimise samalaadsetes tingimustes olevate riikide vahel või investeeringute liberaliseerimise või teenustekaubanduse varjatud piirangud, ei tõlgendata ühtki käesoleva lepingu peatükkide 8, 10², 11, 12, 13, 14, 15, 16, 17, 18, 19, 20³ või 22 sätet nii, et see takistaks lepinguosalist vastu võtmast või rakendamast meetmeid, mis on:
 - a) vajalikud avaliku julgeoleku või kõlbluse kaitseks või avaliku korra tagamiseks⁴;

¹ Seda sätet ei kohaldata artikli 10.7 suhtes.

² Seda sätet ei kohaldata artikli 10.7 suhtes.

³ Suurema selguse huvides olgu märgitud, et ühtki käesoleva artikli sätet ei tõlgendata 20. lisa sätestatud õigusi piiravana.

⁴ Selles punktis sätestatud erandeid võib kohaldada üksnes juhul, kui esineb tõeline ja piisavalt suur oht, mis kahjustab mõnd ühiskonna põhihuvi.

- b) vajalikud inimeste, loomade või taimede elu või tervise kaitseks;
 - c) vajalikud selleks, et tagada vastavus õigusnormidele, mis ei ole vastuolus käesoleva lepinguga, sealhulgas õigusnormidele, mis käsitlevad:
 - i) kelmuste ja pettuste ärahoidmist või lepingute rikkumise tagajärgede menetlemist;
 - ii) eraelu puutumatuse kaitset isikuandmete töötlemisel ja levitamisel ning isiklike andmetike ja kontode konfidentsiaalsuse kaitset või
 - iii) ohutust.
3. Suurema selguse huvides olgu märgitud, et lepinguosalistes mõistavad, et niivõrd, kuivõrd sellised meetmed on vastuolus käesoleva artikli lõigetes 1 ja 2 osutatud käesoleva lepingu peatükkide sätetega:
- a) hõlmavad GATT 1994 XX artikli punktis b ja käesoleva artikli lõike 2 punktis b osutatud meetmed keskkonnametmeid, mis on vajalikud inimeste, loomade või taimede elu või tervise kaitseks;
 - b) kohaldatakse meetmete suhtes, mis on seotud taastumatute elus ja eluta loodusvarade kaitsega, GATT 1994 XX artikli punkti g ning

- c) mitmepoolsete keskkonnalepingute rakendamiseks võetavad meetmed võivad kuuluda GATT 1994 XX artikli punkti b või g või käesoleva artikli lõike 2 punkti b kohaldamisalasse.

4. Enne GATT 1994 XX artikli punktides i ja j sätestatud meetmete kohaldamist esitab lepinguosaline teisele lepinguosalisele kogu asjakohase teabe, et leida lepinguosalistele vastuvõetav lahendus. Kui 30 päeva jooksul pärast asjakohase teabe esitamist ei jõuta vastuvõetavale lahendusele, võib lepinguosaline, kes kavatseb meetet kohaldada, seda teha. Kui erakorralised ja kriitilised asjaolud, mis nõuavad viivitamatut tegutsemist, takistavad teabe eelnevat esitamist ja uurimist, võib meetmeid kohaldada kavatsev lepinguosaline viivitamata kohaldada vajalikke kaitsemeetmeid, et olukord lahendada. Kõnealune lepinguosaline teavitab viivitamata teist lepinguosalist selliste meetmete kohaldamisest.

ARTIKKEL 32.2

Julgeolekuerandid

1. Ühtegi käesoleva lepingu sätet ei tõlgendata nii:
 - a) nagu kohustaks see lepinguosalist esitama teavet või pakkuma juurdepääsu teabele, mille avalikustamine kahjustaks tema hinnangul tema olulisi julgeolekuhuve; või

- b) nagu takistaks see lepinguosalist võtmast meetmeid, mida ta peab vajalikuks selleks, et kaitsta oma olulisi julgeolekuhuve:
- i) seoses relvade, laskemoona ja sõjavarustuse tootmise või nendega kauplemisega ning muude kaupade ja materjalide, teenuste ja tehnoloogiaga seotud kauplemise ja tehingutega ning majandustegevusega, mille otsene või kaudne eesmärk on relvajõudude varustamine;
 - ii) seoses lõhustuvate ja ühinevate tuumamaterjalidega või ainetega, millest neid saadakse; või
 - iii) sõja ajal või muudes rahvusvaheliste suhete kriisiolukordades; või
- c) nagu takistaks see lepinguosalist võtmast meetmeid, et täita ÜRO põhikirjast tulenevaid kohustusi rahvusvahelise rahu ja julgeoleku säilitamiseks.
2. Lepinguosaline teavitab kaubanduskomiteed võimalikult suures ulatuses meetmetest, mida ta võtab lõike 1 punktide b ja c alusel, ning nende meetmete lõpetamisest.

ARTIKKEL 32.3

Maksustamine

1. Käesolevas artiklis kasutatakse järgmisi mõisteid:
 - a) „residentsus“ – maksuresidentsus;
 - b) „maksuleping“ – topeltmaksustamise vältimiseks sõlmitud leping või muu rahvusvaheline leping või kokkulepe, mis on täielikult või peamiselt maksustamisega seotud ja mille osaline mõni liikmesriik, Euroopa Liit või Tšiili on; ning
 - c) „maksustamismeede“ – meede, millega kohaldatakse Euroopa Liidu, selle mis tahes liikmesriigi või Tšiili maksuõigust.
2. Käesolevat lepingut kohaldatakse maksumeetmete suhtes üksnes niivõrd, kuivõrd nende kohaldamine on vajalik käesoleva lepingu sätete jõustamiseks.
3. Ükski käesoleva lepingu säte ei mõjuta ei Euroopa Liidu ega selle liikmesriikide ega Tšiili maksualaste lepingute kohaseid õigusi ja kohustusi. Käesoleva lepingu ja mõne maksualase lepingu vastuolu korral kohaldatakse vastuolu ulatuses asjaomast maksualast lepingut. Kui Euroopa Liit või selle liikmesriigid ja Tšiili on sõlminud maksualase lepingu, teevad käesoleva lepingu ja asjaomase maksualase lepingu kohased, ühelt poolt Euroopa Liidu või selle liikmesriikide ja teiselt poolt Tšiili pädevad asutused ühiselt kindlaks, kas käesoleva lepingu ja asjaomase maksualase lepingu vahel on vastuolu või mitte.

4. Käesolevast lepingust tulenevat enamsoodustusrežiimiga seotud kohustust ei kohaldata soodustuste suhtes, mida Euroopa Liit, selle liikmesriigid või Tšiili annavad maksulepingu alusel.

5. Ilma et see mõjutaks keeldu kohaldada asjaomaseid meetmeid viisil, mis kujutaks endast meelevaldset või põhjendamatut diskrimineerimist riikide vahel, kus valitsevad samasugused tingimused, või kaubanduse ja investeeringute varjatud piiramist, ei tõlgendata ühtki käesoleva lepingu sätet nii, nagu takistaks see lepinguosalist vastu võtmast, kehtima jätmast või rakendamast meetmeid, mille eesmärk on tagada otseste maksude õiglane või tõhus kehtestamine või kogumine;

a) millega tehakse vahet maksumaksjatel, kes ei ole ühesuguses olukorras, eeskätt oma elu- või asukoha või selle koha poolest, kuhu nad on oma kapitali investeerinud; või

b) mille eesmärk on hoida ära maksustamise vältimist või maksudest kõrvalehoidmist kõnealuse lepinguosalise maksulepingu või maksuõiguse alusel.

ARTIKKEL 32.4

Teabe avalikustamine

1. Ühtki käesoleva lepingu sätet ei tõlgendata nii, et see kohustab lepinguosalist esitama konfidentsiaalset teavet, mille avalikustamine takistaks õiguskaitsetoiminguid või oleks muul viisil vastuolus avalike huvidega või kahjustaks konkreetsete avaliku või erasektori ettevõtete seaduslikke ärihuve, välja arvatud juhul, kui vahelkohus vajab seda konfidentsiaalset teavet 31. peatüki kohases vaidluste lahendamise menetluses. Sellisel juhul tagab vahelkohus konfidentsiaalsuse täieliku kaitse.
2. Kui lepinguosaline esitab kaubandusnõukogule, kaubanduskomiteele, allkomiteedele või muudele käesoleva lepingu alusel loodud organitele tema õigusaktide kohaselt konfidentsiaalsena käsitatavat teavet, käsitleb teine lepinguosaline seda teavet konfidentsiaalsena, välja arvatud juhul, kui teabe esitanud lepinguosaline nõustub vastupidisega.

ARTIKKEL 32.5

WTO peatamisotsused

Kui käesolevast lepingust tulenev kohustus on sisuliselt samaväärne WTO asutamislepingust tuleneva kohustusega, loetakse, et mis tahes meede, mis on võetud kooskõlas WTO lepingu IX artikli alusel vastu võetud peatamisotsusega, vastab käesoleva lepingu sisuliselt samaväärsele kohustusele.

33. PEATÜKK

INSTITUTSIOONILISED JA LÕPPSÄTTED

A JAGU

SÄTTED INSTITUTSIOONIDE KOHTA

ARTIKKEL 33.1

Kaubandusnõukogu

1. Käesolevaga asutavad lepinguosalisel kaubandusnõukogu. Kaubandusnõukogu teeb käesoleva lepingu eesmärkide täitmise järelevalvet ja jälgib selle rakendamist ning vaatab läbi kõik käesoleva lepingu raames tekkivad küsimused.
2. Kaubandusnõukogu tuleb kokku ühe aasta jooksul alates käesoleva lepingu jõustumise kuupäevast ja seejärel kord kahe aasta jooksul või vastavalt lepinguosaliste muule kokkuleppele. Kaubandusnõukogu koosolekud toimuvad füüsiliselt või lepinguosalistele kättesaadavate tehnoloogiliste abivahendite kaudu kooskõlas selle kodukorraga. Füüsiliselt toimuvad koosolekud peetakse vaheldumisi Brüsselis ja Santiagos. Kaubandusnõukogu koosoleku päevakorra koostavad käesoleva lepingu koordinaatorid vastavalt artikli 33.3 lõikele 2.

3. Kaubandusnõukogu koosneb lepinguosaliste esindajatest, kes vastutavad kaubandus- ja investeerimisküsimuste eest. Kaubandusnõukogu kaasesimees on kummagi lepinguosalise esindaja.
4. Kaubandusnõukogul on õigus võtta vastu otsuseid käesolevas lepingus sätestatud juhtudel ja anda soovitusi vastavalt oma kodukorrale. Kaubandusnõukogu võtab vastu oma otsused ja annab soovitusel vastastikusel kokkuleppel. Otsused on lepinguosaliste suhtes siduvad ning lepinguosalised võtavad nende otsuste rakendamiseks kõik vajalikud meetmed¹. Soovitused ei ole siduvad.
5. Kaubandusnõukogu kehtestab oma kodukorra ja kaubanduskomitee kodukorra enda esimesel istungil.
6. Kaubandusnõukogu võib:
- a) võtta vastu otsuseid, millega muudetakse järgmist:
- i) liidetes 2–1 ja 2–2 esitatud tariifiloetelud, et kiirendada tariifide kaotamist;
- ii) peatükk 3 ja 3-A kuni 3-E lisa;

¹ Suurema selguse huvides olgu märgitud, et Tšiili rakendab kaubandusnõukogu vastuvõetud otsuseid täidesaatvate lepingute (*Acuerdos de ejecución*) kaudu kooskõlas Tšiili õigusega.

- iii) 6-F ja 6-G lisa ning liide 6-E-1;
- iv) 9-A, 9-D ja 9-E lisa ning 9-B lisa punkt 1;
- v) 14-B lisa;
- vi) 22. lisa;
- vii) artikli 24.2 lõikes 1 esitatud „subsiidiumi“ määratlus niivõrd, kuivõrd see on seotud teenuseid osutavate ettevõtetega, et võtta arvesse nende arutelude tulemusi, mis peetakse tulevikus selles küsimuses WTOs või sellega seotud mõnepoolsetel foorumitel;
- viii) 25-A lisa seoses viidetega lepinguosaliste territooriumil kohaldatavale õigusele;
- ix) 25-B lisa seoses kriteeriumidega, mis lisatakse vastulausete ja vastuväidete menetlusse;
- x) 25-C lisa seoses geograafiliste tähistega;
- xi) 31-A ja 31-B lisa ning
- xii) mis tahes muu säte, lisa, liide või protokoll, mille muutmine on ette nähtud käesoleva lepinguga;

- b) võtta vastu otsuseid käesoleva lepingu sätete tõlgenduste kohta, mis on lepinguosaliste ja kõikide käesoleva lepingu alusel loodud organite ning 26. ja 31. peatükis osutatud vahekohtute jaoks siduvad;
- c) delegeerida kõik oma ülesanded kaubanduskomiteele, sealhulgas õiguse võtta vastu otsuseid ja anda soovitusi;
- d) asutada täiendavaid allkomiteesid ja muid organeid vastavalt artikli 33.4 lõikele 2 ning
- e) kehtestada vastavalt artikli 33.4 lõikele 7 allkomiteede ja muude organite kodukorra, kui ta peab seda asjakohaseks.

ARTIKKEL 33.2

Kaubanduskomitee

1. Käesolevaga asutavad lepinguosalisel kaubanduskomitee. Kaubanduskomitee abistab kaubandusnõukogu selle ülesannete täitmisel.
2. Kaubanduskomitee vastutab käesoleva lepingu üldise rakendamise eest. Asjaolu, et kaubanduskomitee arutab küsimust, ei takista ka kaubandusnõukogul sellega tegelemast.

3. Kaubanduskomitee tuleb kokku ühe aasta jooksul alates käesoleva lepingu jõustumise kuupäevast ja seejärel kord aastas või vastavalt lepinguosaliste muule kokkuleppele. Kaubanduskomitee koosolekud toimuvad füüsiliselt või lepinguosalistele kättesaadavate tehnoloogiliste abivahendite kaudu kooskõlas selle kodukorraga. Füüsiliselt toimuvad koosolekud peetakse vaheldumisi Brüsselis ja Santiagos. Kaubanduskomitee koosoleku päevakorra koostavad käesoleva lepingu koordinaatorid vastavalt artikli 33.3 lõikele 2.
4. Kaubanduskomitee koosneb lepinguosaliste esindajatest, kes vastutavad kaubandus- ja investeerimisküsimuste eest. Kaubanduskomitee kaasesimees on kummagi lepinguosalise esindaja.
5. Kaubanduskomiteel on õigus võtta vastu otsuseid käesolevas lepingus sätestatud juhtudel või juhul, kui kaubandusnõukogu on talle sellised õigused artikli 33.1 lõike 6 punkti c kohaselt delegeerinud. Kaubanduskomiteel on samuti õigus anda soovitusi, sealhulgas juhul, kui see õigus on delegeeritud vastavalt artikli 33.1 lõike 6 punktile c. Kaubanduskomitee võtab oma otsused vastu ja annab soovitusel vastastikusel kokkuleppel ning vastavalt oma kodukorrale. Delegeeritud ülesannete täitmisel võtab kaubanduskomitee oma otsused vastu ja annab soovitusi vastavalt kaubandusnõukogu kodukorrale. Otsused on lepinguosaliste suhtes siduvad ning lepinguosalisel võtavad nende otsuste rakendamiseks kõik vajalikud meetmed¹. Soovitused ei ole siduvad.

¹ Suurema selguse huvides olgu märgitud, et Tšiili rakendab kaubanduskomitee vastuvõetud otsuseid täidesaatvate lepingute (*Acuerdos de ejecución*) kaudu kooskõlas Tšiili õigusega.

6. Kaubanduskomitee:

- a) vastutab käesoleva lepingu nõuetekohase rakendamise eest; sellega seoses ja ilma et see piiraks 31. peatükis sätestatud õigusi, võib lepinguosaline suunata kaubanduskomitees arutamiseks kõik küsimused, mis on seotud käesoleva lepingu kohaldamise või tõlgendamisega;
- b) teeb vajaduse korral järelevalvet käesoleva lepingu edasiarendamise üle ja hindab selle kohaldamisel saadud tulemusi;
- c) otsib asjakohaseid viise, kuidas ennetada ja lahendada probleeme, mis võivad käesoleva lepinguga hõlmatud valdkondades muidu tekkida;
- d) teeb järelevalvet kõigi artikli 33.4 alusel loodud allkomiteede töö üle ning
- e) uurib, kuidas mõjutab käesolevat lepingut see, kui Euroopa Liiduga ühineb uus liikmesriik.

7. Kaubanduskomitee võib:

- a) asutada täiendavaid allkomiteesid ja muid organeid vastavalt artikli 33.4 lõikele 2;
- b) võtta vastu otsuseid, et muuta käesolevat lepingut vastavalt artikli 33.1 lõike 6 punktile a ja anda artikli 33.1 lõike 6 punktis b osutatud tõlgendusi kaubandusnõukogu istungite vahelisel ajal, kui kaubandusnõukogu ei saa kohtuda, või nagu käesolevas lepingus on muul viisil ette nähtud; ning

- c) kehtestada vastavalt artikli 33.4 lõikele 7 allkomiteede ja muude organite kodukorra, kui ta peab seda asjakohaseks.

ARTIKKEL 33.3

Koordinaatorid

1. Kumbki lepinguosaline määrab 60 päeva jooksul alates käesoleva lepingu jõustumisest käesoleva lepingu koordinaatori ja teatab teisele lepinguosalisele koordinaatori kontaktandmed.
2. Koordinaatorid koostavad ühiselt kaubandusnõukogu, kaubanduskomitee ning artikli 33.4 kohaselt loodud allkomiteede ja muude organite koosolekute päevakorra ja teevad kõik vajalikud ettevalmistused koosolekuteks. Koordinaatorid võtavad vajaduse korral kaubandusnõukogu ja -komitee otsuste järelmeetmeid.

ARTIKKEL 33.4

Allkomiteed ja muud organid

1. Lepinguosalised määravad kindlaks järgmised allkomiteed:
 - a) tolli, kaubanduse lihtsustamise ja päritolureeglite allkomitee;

- b) finantsteenuste allkomitee;
- c) intellektuaalomandi allkomitee;
- d) riigihangete allkomitee;
- e) sanitaar- ja fütosanitaarmedetmete allkomitee;
- f) teenuste ja investeeringute allkomitee;
- g) kestlike toidusüsteemide allkomitee;
- h) tehniliste kaubandustõkete allkomitee;
- i) kaubavahetuse allkomitee ning
- j) kaubanduse ja kestliku arengu allkomitee.

2. Kaubandusnõukogu või -komitee võib vastu võtta otsuse täiendava allkomitee või muu organi moodustamise kohta. Kaubandusnõukogu või -komitee võib määrata allkomiteele või muule käesoleva lõike alusel loodud organile ülesandeid, mis kuuluvad nende pädevusse ja mis aitavad neil täita oma vastavaid ülesandeid ning tegeleda konkreetsete ülesannete või teemadega. Kaubandusnõukogu või -komitee võib muuta käesoleva lõike kohaselt moodustatud allkomiteele või muule organile määratud ülesandeid või saata nad laiali.

3. Allkomiteed ja muud organid koosnevad lepinguosaliste esindajatest ning nende kaasesimeheks on kummagi lepinguosalise esindaja.
4. Kui käesolevas lepingus ei ole sätestatud teisiti või kui lepinguosalisel ei ole kokku leppinud teisiti, tulevad allkomiteed kokku ühe aasta jooksul alates nende moodustamisest ning seejärel kummagi lepinguosalise või kaubandusnõukogu või -komitee taotlusel asjakohasel tasandil. Allkomiteed võivad ka omal algatusel kokku tulla, kui nende kodukorrast ei tulene teisiti. Allkomiteede koosolekud toimuvad füüsiliselt või mis tahes tehnoloogiliste abivahendite kaudu vastavalt allkomiteede kodukorrale. Füüsiliselt toimuvad koosolekud peetakse vaheldumisi Brüsselis ja Santiagos. Allkomiteede ja muude organite koosoleku päevakorra koostavad käesoleva lepingu koordinaatorid vastavalt artikli 33.3 lõikele 2.
5. Kui käesolevas lepingus ei ole sätestatud teisiti, annavad allkomiteed ja muud organid oma tegevusest kaubanduskomiteele aru korrapäraselt ja kaubanduskomitee taotlusel.
6. Asjaolu, et allkomiteed või muud organid arutavad küsimust, ei takista kaubandusnõukogul või -komiteel ka ise sellega tegelemast.
7. Kaubandusnõukogu või -komitee võib kehtestada allkomiteede ja muude organite kodukorra, kui ta peab seda asjakohaseks. Kui kaubandusnõukogu või -komitee sellist kodukorda ei kehtesta, kohaldatakse kaubanduskomitee töökorda *mutatis mutandis*.

8. Allkomiteed ja muud organid võivad anda soovitusi vastavalt oma kodukorrale. Allkomiteed ja muud organid annavad soovitusi vastastikusel kokkuleppel. Allkomiteede ja muude organite soovitused ei ole siduvad.

ARTIKKEL 33.5

Kodanikuühiskonna osalemine

Kumbki lepinguosaline edendab kodanikuühiskonna osalemist käesoleva lepingu rakendamises, eelkõige suhtluse kaudu artiklis 33.6 osutatud sisekonsultatsioonirühma ja artiklis 33.7 osutatud kodanikuühiskonna foorumiga.

ARTIKKEL 33.6

Sisekonsultatsioonirühmad

1. Kumbki lepinguosaline loob või määrab sisekonsultatsioonirühma kahe aasta jooksul alates käesoleva lepingu jõustumisest. Igas sisekonsultatsioonirühmas peavad olema tasakaalustatult esindatud sõltumatud kodanikuühiskonna organisatsioonid, sealhulgas valitsusvälised organisatsioonid, ametiühingud ning ettevõtjate ja tööandjate organisatsioonid. Selleks kehtestab kumbki lepinguosaline oma ametisse nimetamise eeskirjad, et määrata kindlaks vastava sisekonsultatsioonirühma koosseis, pakkudes juurdepääsuvõimalusi eri sektorite osalejatele. Iga sisekonsultatsioonirühma koosseisu uuendatakse korrapärase ajavahemike järel kooskõlas käesoleva lõike kohaselt kehtestatud ametisse nimetamise eeskirjadega.
2. Kumbki lepinguosaline kohtub vähemalt kord aastas oma sisekonsultatsioonirühmaga, et arutada käesoleva lepingu rakendamist. Kumbki lepinguosaline võib arvesse võtta oma vastava sisekonsultatsioonirühma esitatud seisukohti või soovitusi.
3. Et suurendada üldsuse teadlikkust oma vastavast sisekonsultatsioonirühmast, avaldab kumbki lepinguosaline oma vastavas sisekonsultatsioonirühmas osalevate organisatsioonide nimekirja ja selle kontaktandmed.
4. Lepinguosalisel edendavad asjakohaste vahendite abil sisekonsultatsioonirühmade vahelist suhtlust.

ARTIKKEL 33.7

Kodanikuühiskonna foorum

1. Lepinguosalised edendavad kodanikuühiskonna foorumi regulaarset korraldamist, et pidada dialoogi käesoleva lepingu rakendamise üle.
2. Lepinguosalised kutsuvad kodanikuühiskonna foorumi koosolekud kokku vastastikusel kokkuleppel. Kodanikuühiskonna foorumi koosoleku kokkukutsumisel kutsub kumbki lepinguosaline osalema oma territooriumil asutatud sõltumatuid kodanikuühiskonna organisatsioone, sealhulgas artiklis 33.6 osutatud vastava sisekonsultatsioonirühma liikmeid. Kumbki lepinguosaline edendab tasakaalustatud esindatust, mis võimaldab osaleda valitsusvälistel organisatsioonidel, ametiühingutel ning ettevõtjate ja tööandjate organisatsioonidel. Iga organisatsioon kannab ise kulud, mis on seotud tema osalemisega kodanikuühiskonna foorumil.
3. Vajaduse korral osalevad kaubandusnõukogus või -komitees osalevate lepinguosaliste esindajad kodanikuühiskonna foorumi koosolekutel. Lepinguosalised avaldavad ühiselt või eraldi kodanikuühiskonna foorumil tehtud ametlikud avaldused.

B JAGU

LÕPPSÄTTED

ARTIKKEL 33.8

Territoriaalne kohaldamisala

1. Käesolevat lepingut kohaldatakse:
 - a) Euroopa Liidu puhul nende territooriumide suhtes, kus kohaldatakse Euroopa Liidu lepingut ja Euroopa Liidu toimimise lepingut, neis lepingutes sätestatud tingimustel ning
 - b) Tšiili puhul tema suveräänsete õiguste alla kuuluva maa-, mere- ja õhuruumi ning majandusvööndi ja mandrilava suhtes, kus ta teostab suveräänseid õigusi ja jurisdiktsiooni kooskõlas rahvusvahelise õiguse¹ ja Tšiili õigusega².

¹ Suurema selguse huvides olgu märgitud, et rahvusvaheline õigus hõlmab eelkõige Ühinenud Rahvaste Organisatsiooni mereõiguse konventsiooni, mis sõlmiti 10. detsembril 1982 Montego Bays.

² Suurema selguse huvides olgu märgitud, et kui Tšiili õigus ja rahvusvaheline õigus on vastuolus, on ülimuslik viimati nimetatud õigus.

Käesolevas lepingus sisalduvaid viiteid territooriumile käsitatakse kooskõlas käesoleva lõikega, kui ei ole sõnaselgelt sätestatud teisiti.

2. Mis puutub sätetesse, milles käsitletakse kaupade tariifset kohtlemist, sealhulgas päritolureegleid ja sellise kohtlemise ajutist peatamist, siis kohaldatakse käesolevat lepingut ka Euroopa Liidu tolliterritooriumi nende piirkondade suhtes (nagu on määratletud Euroopa Parlamendi ja nõukogu määruse (EL) nr 952/2013¹ artiklis 4), mis ei ole hõlmatud lõike 1 punktiga a.

ARTIKKEL 33.9

Muudatused

1. Lepinguosalised võivad kirjalikult kokku leppida käesoleva lepingu muutmises. Muudatused jõustuvad kooskõlas artikliga 33.10 *mutatis mutandis*.

2. Olenemata käesoleva artikli lõikest 1 võib kaubandusnõukogu võtta vastu otsuseid käesoleva lepingu muutmiseks vastavalt artiklis 33.1 ja artikli 33.13 lõikes 4 sätestatule.

¹ Euroopa Parlamendi ja nõukogu 9. oktoobri 2013. aasta määrus (EL) nr 952/2013, millega kehtestatakse liidu tolliseadustik (ELT L 269, 10.10.2013, lk 1).

ARTIKKEL 33.10

Jõustumine

1. Käesolev leping jõustub selle kolmanda kuu esimesel päeval, mis järgneb kuupäevale, mil lepinguosalisel esitavad teineteisele viimase teate käesoleva lepingu jõustumiseks vajalike siseriiklike menetluste lõpuleviimise kohta.
2. Lõike 1 kohased teated saadetakse Euroopa Liidu puhul Euroopa Liidu Nõukogu peasekretariaadile ja Tšiili puhul välisministeeriumile.

ARTIKKEL 33.11

Muud kokkulepped

1. Assotsieerimislepingu IV osa, sealhulgas selle institutsioonilise raamistiku alusel tehtudotsused, kaotab kehtivuse käesoleva lepingu jõustumisel.
2. Käesoleva lepinguga asendatakse assotsieerimislepingu IV osa, sealhulgas kõik selle institutsioonilise raamistiku alusel tehtud otsused. Kõigis muudes lepinguosalistevahelistes lepingutes ja kokkulepetes olevaid viiteid eespool nimetatud lepingule, sealhulgas selle institutsioonilise raamistiku alusel tehtud otsustele, käsitatakse viidetena käesolevale lepingule.

3. Käesoleva lepingu kohaldamisalasse kuuluvad olemasolevad lepingud kaotavad kehtivuse käesoleva lepingu jõustumisel.
4. Assotsieerimislepingu V lisas esitatud veinikaubanduse leping (edaspidi „veinileping“) ning assotsieerimislepingu VI lisas esitatud piiritusjookide ja aromatiseeritud jookidega kauplemise leping (edaspidi „piiritusjookide leping“)¹ koos kõikide liidetega inkorporeeritakse käesolevasse lepingusse ning muudetakse *mutatis mutandis* selle osaks.
- (a) veinilepingus ja piiritusjookide lepingus sisalduvaid viiteid assotsieerimislepingu IV osas sätestatud vaidluste lahendamisele ning assotsieerimislepingu XVI lisas osutatud käitumisjuhendile käsitatakse vastavalt viidetena käesoleva lepingu 31. peatükis sätestatud vaidluste lahendamisele ja 31-B lisas sätestatud käitumisjuhendile;
 - (b) veinilepingus ja piiritusjookide lepingus sisalduvaid viiteid ühendusele käsitatakse viidetena Euroopa Liidule;
 - (c) veinilepingus ja piiritusjookide lepingus sisalduvaid viiteid assotsieerimislepinguga asutatud assotsieerimiskomiteele käsitatakse viidetena käesoleva lepingu artikliga 33.2 asutatud kaubanduskomiteele;
 - (d) veinilepingus ja piiritusjookide lepingus sisalduvaid viiteid assotsieerimislepingu IV lisale käsitatakse viidetena käesoleva lepingu 6. peatükile;
 - (e) Suurema selguse huvides peavad veinilepingu artikli 30 alusel moodustatud ühiskomitee ja piiritusjookide lepingu artikli 17 alusel moodustatud ühiskomitee jääma ametisse ning jätkama veinilepingu artiklis 29 ja piiritusjookide lepingu artiklis 16 osutatud ülesannete täitmist ning
 - (f) suurema selguse huvides kohaldatakse käesoleva lepingu artikli 1.5 lõiget 2 veinilepingu ja piiritusjookide lepingu suhtes.

¹ Suurema selguse huvides on veinilepingu ja piiritusjookide lepingu allkirjastamise kuupäev ja jõustumise kuupäev samad kui assotsieerimislepingu allkirjastamise kuupäev ja jõustumise kuupäev.

5. Kõik assotsieerimislepingu institutsioonilise raamistiku alusel tehtud otsused veinilepingu või piiritusjookide lepingu kohta, mis on jões käesoleva lepingu jõustumisel, loetakse käesoleva lepingu artikliga 33.2 asutatud kaubanduskomitee poolt vastuvõetuks.
6. Lepinguosalised võivad muuta inkorporeeritud veinilepingu ja piiritusjookide lepingu liiteid kirjavahetuse teel.¹

¹ Suurema selguse huvides rakendab Tšiili inkorporeeritud veinilepingu või piiritusjookide lepingu kõiki muudatusi täidesaatvate lepingute (*Acuerdos de ejecución*) kaudu kooskõlas Tšiili õigusega.

ARTIKKEL 33.12

Lisad, liited, protokollid, märkused ja joonealused märkused

Käesoleva lepingu lisad, liited, protokollid, märkused ja joonealused märkused on selle lepingu lahutamatu osa.

ARTIKKEL 33.13

Uute riikide ühinemine Euroopa Liiduga

1. Euroopa Liit teavitab Tšiilit igast kolmanda riigi esitatud taotlusest Euroopa Liiduga ühinemiseks.
2. Euroopa Liit teatab Tšiilile uue liikmesriigi Euroopa Liiduga ühinemise lepingu (edaspidi „ühinemisleping“) allkirjastamise ja jõustumise kuupäeva.
3. Uue liikmesriigi suhtes kohaldatakse käesolevat lepingut alates kuupäevast, mil see uus liikmesriik Euroopa Liiduga ühineb.

4. Et hõlbustada käesoleva artikli lõike 3 rakendamist, uurib kaubanduskomitee alates ühinemislepingu allkirjastamise kuupäevast vastavalt artikli 33.2 lõike 6 punktile e seda, kuidas uue liikmesriigi ühinemine Euroopa Liiduga käesolevat lepingut mõjutab. Kaubandusnõukogu võtab vastu otsuse käesoleva lepingu lisade vajalike muudatuste ja muude vajalike kohanduste, sealhulgas üleminekumeetmete kohta. Kõik käesoleva lõike kohaselt vastu võetud kaubandusnõukogu otsused jõustuvad kuupäeval, mil kõnealune uus liikmesriik Euroopa Liiduga ühineb.

ARTIKKEL 33.14

Eraõigus

1. Ühtegi käesoleva lepingu sätet ei tõlgendata nii, et sellega saaks isikutele otse anda muid õigusi või määrata muid kohustusi kui need õigused ja kohustused, mis on lepinguosalistele antud rahvusvahelise õiguse alusel, ega viisil, mis võimaldab käesolevale lepingule tugineda otse lepinguosalise õigussüsteemis.
2. Lepinguosaline ei näe selle lepinguosalise õiguse kohaselt ette nõudeõigust teise lepinguosalise vastu põhjusel, et teise lepinguosalise meede on vastuolus käesoleva lepinguga.

ARTIKKEL 33.15

Kestus

Käesolev leping jääb jõusse kuni täiustatud raamlepingu jõustumise kuupäevani.

ARTIKKEL 33.16

Lepingu lõpetamine

Olenemata artiklist 33.15 võib kumbki lepinguosaline teatada teisele lepinguosalisele oma kavatsusest käesolev leping lõpetada. Kõnealune teade saadetakse Euroopa Liidu puhul Euroopa Liidu Nõukogu peasekretariaadile ja Tšiili puhul välisministeeriumile. Lõpetamine jõustub kuus kuud pärast nimetatud teate kuupäeva.

ARTIKKEL 33.17

Autentsed tekstid

Käesolev leping on koostatud kahes eksemplaris bulgaaria, eesti, hispaania, hollandi, horvaadi, inglise, iiri, itaalia, kreeka, leedu, läti, malta, poola, portugali, prantsuse, rootsi, rumeenia, saksa, slovaki, sloveeni, soome, taani, tšehhi ja ungari keeles, kusjuures kõik tekstid on võrdselt autentsed.

SELLE KINNITUSEKS on nõuetekohaselt volitatud esindajad käesolevale lepingule alla kirjutanud.

[Koht],... aasta... kuu... päeval

Euroopa Liidu nimel

Tšiili Vabariigi nimel

Lisad